ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՓՈԽԱՆ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆԻ

* * * — Սուրբ Ստեփանոս՝ պատմութեան ճշմարիտ մեծութիւնը 727

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿՆԵՐ 730

ԸՆԿԵՐԱԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՄԱԿԱՐ ԵՊՍ. ԱՇԳԱՐԵԱՆ — Թմրանիւթերն ու ալքոլը 735

ՍՈՒՐԲ ԳՐԱՅԻՆ

ԱՒԵՏԻՔ ԱԲՂ. ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ — Մարդուն անհնազանդութիւնը 748

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՌՈՅԵԱՆ — Յիշելով անմահանուն դաստիարակ Շահան Ռ. Պէրպէրեանը 755

ԱՐԽԻՒԱՅԻՆ

ԳԱՌՆԻԿ ԲԱՆԵԱՆ — Գառնիկ Բանեանի յուշերը եւ նախկին որբերու կեանքը Ճիպէյլի որբանոցէն ետք եւ իր Ճեմարան մտնելէն առաջ 768

ՏՕՆԱԿԱՆ 775

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ 778

ԶԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ 783

ՀԱՅ ԴԱՏ 785

ԴՊՐԵՎԱՆՔ 786

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ 788

ԼՈՒՐԵՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԷՆ 792

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՔԱՐՈԶ Ս. ԱԹՈՌՈՅՍ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ 796

ՇԱՍԿ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ԶԸ. ՏԱՐԻ 2019 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ԹԻՒ 12

ՓՈԽԱՆ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆԻ

ՍՈՒՐԲ ՍՏԵՓԱՆՈՍ՝ ԽՈՐՀՐԴԱՆԻՇ ՎԱՒԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ*

Հայ Առաքելական Սուրբ եկեղեցւոյ տօնացոյցին եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Դպրեվանքին աւանդութեան համաձայն, դարձեալ կը նշենք Ս. Ստեփանոս նախավկայ սարկաւագին տօնը, հոգեւոր ցնծութեան մթնոլորտին մէջ:

Գործք Առաքելոցի մէջ շատ պարզ ու յստակ կերպով կը ներկայացուի Ս. Ստեփանոսի ծառայութիւնը ու նահատակութիւնը: Քրիստոնէական աշխարհին մէջ իր արժանիքներով մեծութիւն կերտած ու պատմութեան ընթացքին եկեղեցւոյ կեանքին մէջ ճառագայթող ներկայութիւն դարձած այս պարզ քրիստոնեային արժանիքները կարելի է խտացնել երեք բառերու մէջ.–

Ա) *Աստուածսիրութիւն:* Սովորական երեւոյթ չէ զԱստուած սիրել: Ինչպէս Քրիստոս ըսաւ՝ ով որ ինծի կը հաւատայ թող ետեւէս գայ: Քրիս–

* Ս. Ստեփանոսի տօնին, Վեհարանի մէջ Դպրեվանքի ուսանողութեան, միաբանութեան, ուսուցչական կազմին ու հաւատացեալներու ներկայութեան արտասանած Վեհափառին պատգամին խտացումն է ներկայ խմբագրականը:

տոսի աշակերտ ըլլալ կը նշանակէ՝ հետեւիլ Քրիստոսի, բառին վաւերական ու ամբողջական իմաստով: Քրիստոսի հետեւիլ կը նշանակէ մեր կեանքը լեցնել ու արժեւորել Աստուծոյ Որդւոյն աշխարհ բերած արժէքներով, սկզբունքներով եւ ճշմարտութիւններով: Այսպէ՛ս եղաւ Ս. Ստեփանոս: Սովորական հասկացողութեամբ զԱստուած չսիրեց, այլ՝ Աստուծոյ նկատմամբ ունեցած իր սէրը կեանքի վերածեց, իր կեանքով թարգմանեց, դառնալով Քրիստոսի ճշմարիտ աշակերտը: Ահաւասիկ Ս. Ստեփանոսի առաջին արժանիքը, իր մեծութեան առաջին կնիքը:

Մտածե՛նք այս մասին: Չի բաւեր միայն յիշել սուրբերը: Իւրաքանչիւր սուրբի կեանքէն պատգամ մը կայ մեզի փոխանցուած: Մեզմէ իւրաքանչիւրը կոչուած է դառնալ Քրիստոսի ճշմարիտ աշակերտը: Քրիստոնէութիւնը պիտակ չէ, անուն չէ, այլ՝ կեանքի որակ ու ճանապարհ: Կարդանք եղիշէ պատմիչը. խօսելով հայութեան ու քրիստոնէութեան մասին, ան այնքա՛ն հարազատօրէն կը ներկայացնէ քրիստոնէական հաւատքին շաղախումը հայ ժողովուրդի էութեան հետ:

Բ) *Ծառայութիւն:* Ս. Ստեփանոս Քրիստոսի աշակերտ ու հետեւորդ ըլլալով, իր կեանքը վերածեց ծառայութեան: Աստուածսիրութիւն կը նշանակէ մարդասիրութիւն, ծառայասիրութիւն. այսինքն՝ սեփական անձի նեղ պարունակին մէջ չպարփակել մեր գոյութիւնը, աստուածատուր արժանիքներն ու շնորհները, այլ՝ բացուիլ ուրիշին, տալ ուրիշին: Ա՛յս է մարդասիրութիւնը. ա՛յս է քրիստոնէութիւնը. ծառայել ուրիշի՛ն, տալ ուրիշի՛ն՝ մեր մտքէն, հոգիէն, մեր քսակէն, մեր կեանքէն: Այսպէ՛ս եղաւ Ս. Ստեփանոս: Ան միայն չծառայեց. իր ծառայութեան մէջ ան ինքզինք դրաւ, իր կեանքը դրաւ գերազանցօրէն:

Դիւրին է խօսիլ ծառայութեան մասին. դիւրին է թելադրութիւններ կատարել: Սակայն, որքա՜ն դժուար է մեր կեանքի օրինակով գործնապէս թարգմանել ծառայութիւնը՝ տալով ուրիշին, օգտակար հանդիսանալով աշակերտին, կարիքաւորին, դրացիին, մեր նմանին: Ա՛յս է քրիստոնեայ ըլլալու ճշմարիտ կերպը: Զմոռնանք, որ ինչ որ ենք, ինչ որ ունինք, Աստուած մեզի տուած է: Հետեւաբար, Աստուծոյ մեզի շնորհածը պէտք է ուրիշներուն հետ բաժնեկցինք՝ սիրով եւ ծառայական ոգիով:

Գ) *Խոնարհութիւն:* Գործք Առաքելոցը կը վկայէ, թէ Ս. Ստեփանոս պարզ եւ խոնարհ անձ մըն էր: Մարդկային պատմութեան ճշմարիտ մեծութիւնները իրենց մեծութիւնը կերտած են խոնարհութեամբ: Քրիստոս ըսաւ. ան որ իր անձը կը բարձրացնէ պիտի խոնարհի, իսկ ան որ իր անձը կը խոնարհեցնէ պիտի բարձրանայ: Այսպէ՛ս եղաւ Քրիստոս Իր երկրաւոր կեանքի ընթացքին: Ա՛յս է ճշմարիտ քրիստոնեայ ըլլալու կերպը:

Աստուծոյ Որդին երկինքէն երկիր իջաւ, որպէսզի իր կեանքի օրինակով ցոյց տայ, թէ մարդկային մեծութիւնը խոնարհութեան մէջ է: Այսպէ՛ս եղաւ նաեւ Ս.Ստեփանոս: Այսօր Ս. Ստեփանոս ո՛յնը կը թելադրէ մեզի. խոնարհ եղէ՛ք, ինչպէս Քրիստո՛ս խոնարհ եղաւ: Խոնարհ եղէ՛ք, ինչպէս Քրիստոսի առաքեալները խոնարհ եղան: Խոնարհ եղէ՛ք, ինչպէս պատմութեան մեծերը խոնարհ եղան: Ս. Ստեփանոս այսօր մեզի կը յիշեցնէ, թէ մեր մեծութիւնը ո՛չ աթոռով, ո՛չ գաւազանով, ո՛չ վկայականով, ո՛չ դրամով, ո՛չ փառքով կրնանք կերտել, այլ՝ աստուածսիրութեամբ, մարդասիրութեամբ, խոնարհութեամբ եւ ծառայելով ուրիշին՝ մեր ազգին, հայրենիքին, եկեղեցւոյ, մեր ընտանիքին: Հոս է մեր մեծութեան ճշմարիտ աղբիւրը, զօրեղ առանցքը եւ իրաւ ճամբան:

Այսօր, մեր կեանքէն ներս որքա՛ն կարիքը ունինք Ս. Ստեփանոսներու, հոգեւորական թէ աշխարհական: Ս. Ստեփանոսը խորհրդանիշ մըն է, պատգամ մըն է: Այսօր մեր կեանքէն ներս կը պակսին ճշմարիտ մեծութիւններ, ամէ՛ն տեղ, մեր կեանքի բոլո՛ր մարզերէն ներս: Մեր կեանքը անտարբերութեան, լուսանցկայնացումի, մակերեսայնութեան տիրապետութեան ենթակայ է: Մենք պէտք ունինք այնպիսի մեծութիւններու, որոնք իրենց կեանքով եւ գործով օրինակ դառնան ուրիշներուն, ինչպէս Ս. Ստեփանոս իր կեանքով ու վկայութեամբ, իր ծառայութեամբ ու նահատակութեամբ օրինակ դարձաւ քրիստոնէական աշխարհին մէջ: Դարեր անցան ու պիտի անցնին, սակայն Ս. Ստեփանոս եւ պատմութեան բոլոր Ստեփանոսները մնացին ու պիտի մնան, որպէս խորհրդանիշ, յուշարար ու անլռելի զանգակատուն վաւերական մեծութեան:

Հետեւինք Ս. Ստեփանոսին եւ պատմութեան բոլոր Ստեփանոսներուն:

ԿՈՆԴԱԿՆԵՐ

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ՅԱՐԴ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԾ ԿՈՆԴԱԿՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԳԻՐԵՐՈՒՆ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ*

ԳԻՐ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔԻ

(Տիար Համազասպ Ոսկանեանի,
«Իշխան»ի կարգի շքանշան ստանալուն առթիւ)

Հոգեկան խոր գոհունակութեամբ կարդացինք Ատրպատականի Հայոց թեմի Կաթողիկոսական Փոխանորդ Գերապատիւ Տ. Գրիգոր Ծ. Վրդ. Չիֆթճեանի վկայութիւնը՝ թեմի ազգային-եկեղեցական, կրթական-մշակութային ու ընկերային մարզերէն ներս Ձեր ունեցած գործօն մասնակցութեան ու բերած կարեւոր նպաստին մասին:

Արդարեւ, քաջ գիտենք, որ Ձեր ներդրումը Ատրպատականի հայութեան կեանքէն ներս գնահատուած է Մեր երջանկայիշատակ նախորդներուն կողմէ: Այդուհանդերձ, նկատի ունենալով Ձեր անխոնջ նուիրումն ու անձնդիր ծառայութիւնները՝ ընդհանրապէս մեր ժողովուրդին ու յատկապէս Ատրպատականի թեմի մեր պատուական զաւակներուն, այսու հայրապետական կոնդակաւ կ՚արձանագրենք Մեր բարձր գնահատանքը: Քաջածանօթ ենք նաեւ այն սիրոյն ու նախանձախնդրութեան, զորս կը տածէք Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան նկատմամբ, միշտ զօրավիգ՝ անոր հաւատքի առաքելութեան:

Որպէս գործնական արտայայտութիւն Ձեր անձին նկատմամբ Մեր ունեցած բարձր համարումին, Ատրպատականի թեմին տալիք Մեր հովուապետական այցելութիւնը պատեհ առիթը կը նկատենք ընդառաջելու Կաթողիկոսական Փոխանորդ Հայր Սուրբի խնդրանքին, եւ այսու Հայրապետական Կոնդակաւ Ձեզի կը շնորհենք Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան

---

* Յունուար 2010-ի թիւով սկսաւ հրատարակել Ս. Աթոռոյս Վեհափառ Հայրապետ՝ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Կաթողիկոսի Կոնդակներու հաւաքածոն, սկսեալ 1995 թուականէն: Սոյն շարքը շարունակութիւնն է ընդհանուր հաւաքածոյին: ԽՄԲ.:

ԻՇԽԱՆԻ ԿԱՐԳԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Կ՚աղօթենք առ Բարձրեալն Աստուած, որ Ձեզի, Ձեր ազնիւ Տիկնոջ՝ Սեդային ու զաւակներուն շնորհէ քաջառողջութիւն, յարատեւ յաջողութիւն ու անսպառ երջանկութիւն:

ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ

Տուաւ Կոնդակս ի Կաթողիկոսարանիս
Ի դուռն Մայր Տաճարիս Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին
Որ յԱնթիլիաս, Լիբանան
Ի 26-ն Ապրիլի, 2012 թուին Քրիստոսի, եւ
Ի թուին Հայոց ՌՆԿԱ.
Ընդ համարաւ Շ/ՅՂԳ.

❁ ❁ ❁

ԳԻՐ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔԻ

(Տիար Էտիկ Գասպարեան)

Հայրապետական օրհնութեամբ եւ հայրական ջերմ սիրով կ՚ողջունենք Ձեզ: Հոգեկան խոր գոհունակութեամբ կարդացինք Ատրպատականի Հայոց թեմի Կաթողիկոսական Փոխանորդ Գերապատիւ Տ. Գրիգոր Ծ. Վրդ. Չիֆթճեանի վկայութիւնը՝ թեմէն ներս երկար տարիներու Ձեր ազգային-եկեղեցական ծառայութիւններուն մասին:

Արդարեւ, մօտէն ճանչցած ըլլալով Ձեզ, քաջածանօթ ենք այն գործունէութեան, որով Ձեր գերագոյն կարելին ի գործ կը դնէք Ատրպատականի Հայոց թեմի առողջ պահպանման ու բարգաւաճման ի խնդիր: Դուք, որպէս անդամ Պատգամաւորական Ժողովին թէ Թեմական Խորհուրդին, օրինակելի գործակցութիւն ցուցաբերեցիք Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հետ՝ յօգուտ թեմի ազգային-եկեղեցական կեանքի անվթար պահպանման:

Ատրպատականի թեմին տալիք Մեր հովուապետական այցելութեան առիթով, այսու Հայրապետական Օրհնութեան Գիրով կ՚ուզենք Մեր գնահատանքը յայտնել Ձեզի, այն խոր համոզումով, որ վերանորոգ խանդով ու աշխուժով պիտի շարունակէք մեր եկեղեցւոյ ու ազգին նկատմամբ Ձեր սէրն ու նախանձախնդրութիւնը գործնապէս արտայայտել՝ Ատրպատականի թեմին բերած Ձեր նուիրեալ ծառայութիւններուն ճամբով:

Կը հայցենք Ամենաբարին Աստուծմէ, որ Ձեզի, Ձեր ազնիւ Տիկնոջ՝ Յասմիկին ու զաւակներուն շնորհէ աստուածային անսպառ բարիքներով լեցուն երկար տարիներ:

ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ

Տուաւ Հայրապետական Օրհնութեան Գիրս այս
Ի Կաթողիկոսարանիս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ
Որ յԱնթիլիաս, Լիբանան
Ի 26-ի Ապրիլի, 2012 թուին Քրիստոսի, եւ
Ի թուին Հայոց ՌՆԿԱ.

❁ ❁ ❁

ԳԻՐ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔԻ

(Տիար Եղիշ Գալուստեան, «Ասպետ»ի կարգի շքանշան ստանալուն առթիւ)

Ուրախութեամբ եւ գոհունակութեամբ կարդացինք Թեհրանի Հայոց թեմի Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Սեպուհ Արք. Սարգիսեանի վկայութիւնը՝ թեմի ազգային-եկեղեցական, կրթական-մշակութային ու ընկերային կեանքի բնագաւառներէն ներս Ձեր ունեցած լայնածիր գործունէութեան մասին:

Արդարեւ, ընդհանրապէս հայութեան ու յատկապէս Թեհրանի մեր սիրելի զաւակներուն Ձեր մատուցած նուիրեալ ծառայութիւնները կը վկայեն, թէ մեր եկեղեցին եւ ազգը, իրենց բոլոր կառոյցներով առանցքային տեղ կը գրաւեն Ձեր առօրեայ կեանքին ու տարած աշխատանքներուն մէջ: Թող Աստուած օրհնէ Ձեր բարի գործերը՝ յօգուտ մեր պատուական ժողովուրդին:

Թեհրանի թեմին տալիք հովուապետական Մեր այցելութեան առթիւ, ընդառաջելով Առաջնորդ Սրբազանի խնդրանքին, եւ անոր միացնելով Մեր հայրական գնահատանքը, այսու Հայրապետական Կոնդակաւ Ձեզի կը շնորհենք Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան

ԱՍՊԵՏԻ ԿԱՐԳԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Կ՚աղօթենք առ Բարձրեալն Աստուած, որ Ձեզի եւ Ձեր զաւակներուն պարգեւէ քաջառողջ եւ երկար տարիներ՝ գործոց յաջողութեան ու յարատեւ երջանկութեան առատ բարիքներով լեցուն:

ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Տուաւ Կոնդակս ի Կաթողիկոսարանիս
Ի դուռն Մայր Տաճարիս Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին
Որ յԱնթիլիաս, Լիբանան
Ի 28-ի Ապրիլի, 2012 թուին Քրիստոսի, եւ
Ի թուին Հայոց ՌՆԿԱ.
Ընդ համարաւ Շ/ՅՂԸ.

ԳԻՐ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔԻ

(Տիար Ռուբիկ Կարապետեանին,
«Ասպետ»ի կարգի շքանշան ստանալուն առթիւ)

Հոգեկան խոր գոհունակութեամբ կարդացինք Թեհրանի Հայոց թեմի Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Սեպուհ Արք. Սարգիսեանի վկայութիւնը՝ աւելի քան երեք տասնամեակներէ ի վեր թեմի ազգային, եկեղեցական, ընկերային ու հասարակական կեանքի բնագաւառներէն ներս Ձեր բերած կարեւոր ներդրումին մասին։

Անհատի մը կեանքը կ՚արժեւորուի անձնական կեանքի սահմաններէն անդին՝ իր Մեծ Ընտանիքին, ազգին ու եկեղեցւոյ մատուցած ծառայութիւններով։ Արդարեւ, թեմի ընկերամշակութային կեանքի ծիրէն ներս Ձեր ունեցած գործունէութիւններուն կողքին, դուք պատասխանատուութեան խոր գիտակցութեամբ ու հետեւողական աշխատանքով հետամուտ եղած էք մեր ժողովուրդի արդար իրաւունքներու հետապնդման, որուն համար կ՚արձանագրենք Մեր բարձր գնահատանքը։ Թող Աստուած Իր օրհնութեամբը վարձահատոյց ըլլայ Ձեզի։

Թեհրանի թեմին տալիք հովուապետական Մեր այցելութեան առթիւ, եւ ընդառաջելով Առաջնորդ Սրբազանի խնդրանքին, այսու Հայրապետական Կոնդակաւ Ձեզի կը շնորհենք Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան

ԱՍՊԵՏԻ ԿԱՐԳԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Կ՚աղօթենք առ Բարձրեալն Աստուած, որ Ձեզի, Ձեր ազնիւ Տիկնոջ եւ բոլոր հարազատներուն շնորհէ երկնային առատ բարիքներով հարուստ երկար տարիներ։

ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՑ

Տուաւ Կոնդակս ի Կաթողիկոսարանիս
Ի դուռն Մայր Տաճարիս Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին
Որ յԱնթիլիաս, Լիբանան
Ի 28-ի Ապրիլի, 2012 թուին Քրիստոսի, եւ
Ի թուին Հայոց ՌՆԿԱ.
Ընդ համարաւ Շ/ՅՂԷ.

ԳԻՐ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳՆԱՀԱՏԱՆՔԻ

(Տիար Մանաս Պուճիկեանին,
«Ասպետ»ի կարգի շքանշան ստանալուն առթիւ)

Հոգեկան խոր գոհունակութեամբ կարդացինք Հիւսիսային Ամերիկայի Արեւմտեան թեմի Առաջնորդ Գերաշնորհ Տ. Մուշեղ Արք. Մարտիրոսեանի վկայութիւնը՝ թեմէն ներս երկար տարիներու Ձեր ունեցած բազմակողմանի գործունէութեան մասին:

Արդարեւ, շուրջ կէս դարէ ի վեր դուք Ձեր գործօն մասնակցութիւնը բերած էք Լոս Անճելոսի մեր գաղութի կեանքի զանազան բնագաւառներէն ներս՝ Ազգային Առաջնորդարանէն սկսեալ մինչեւ ազգային, մշակութային, կրթական, ընկերային, մարզական միութիւններն ու հայ մամուլը, միշտ հեռու մնալով փառքէ ու լուսարձակներէ: Մեր ժողովուրդի արդար դատի հետապնդումը Ձեզի համար եղած է ու կը շարունակէ մնալ գլխաւոր առաջնահերթութիւն, որուն ի խնդիր բերած էք Ձեր նիւթական թէ բարոյական աջակցութիւնն ու զօրակցութիւնը:

Արդ, ընդառաջելով Առաջնորդ Սրբազանի խնդրանքին, եւ որպէս գնահատանք երկար տարիներու Ձեր ազգանուէր գործունէութեան, այսու Հայրապետական Կոնդակաւ Ձեզի կը շնորհենք Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան

ԱՍՊԵՏԻ ԿԱՐԳԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Կ՚աղօթենք առ Բարձրեալն Աստուած, որ Ձեզի եւ Ձեր բոլոր հարազատներուն պարգեւէ առողջութեամբ, յաջողութեամբ եւ երջանկութեամբ լեցուն երկար տարիներ: Թող Աստուծոյ օրհնութիւնը անպակաս ըլլայ Ձեր վրայէն:

ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Տուաւ Կոնդակս ի Կաթողիկոսարանիս
Ի դուռն Մայր Տաճարիս Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին
Որ յԱնթիլիաս, Լիբանան
Ի 28-ն Ապրիլի, 2012 թուին Քրիստոսի, եւ
Ի թուին Հայոց ՌՆԿԱ.
Ընդ համարաւ Շ/ՅՂԸ.

ԸՆԿԵՐԱԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԹՄՐԱՆԻԹԵՐՆ ՈՒ ԱԼՔՈԼԸ*

Ներկայ աշխարհի ընկերութիւնը յուզող հրատապ հարցերու շարքին առանցքային տեղ կը գրաւեն այսպէս կոչուած բարոյագիտական ու ընկերային խնդիրները, տագնապներն ու չարիքները: Առաւել կամ նուազ չափով բոլոր կրօններուն, մշակոյթներուն ու ընկերութիւններուն պատկանող այս երեւոյթներուն նկատմամբ տարբեր մօտեցումներ, արժեչափեր ու արժեւորումներ կը տրուին: Այսպէս, եթէ սեռային հարցերուն առնչուած խնդիրները տարօրինակ, անբնական եւ անընդունելի կը թուին որոշ ընկերութիւններու ու միջավայրերու, ուրիշներու համար՝ բնական: Եթէ որոշ պետութիւններ այս հարցերուն նկատմամբ խիստ միջոցներու կը դիմեն, այլ պետութիւններ զանոնք օրինականացուցած են: Եւ այսպէս, կարելի է թուել այն հակադիր մօտեցումները, որոնք առկայ են զանազան ընկերութիւններու ու կրօններու կեանքէն ներս: Ինչ կը վերաբերի բարոյագիտական ու ընկերային կոչուող հարցերուն, անոնք առնչուած են սեռային յարաբերութենէն սկսեալ մինչեւ կենցաղային այլ խնդիրներու, ինչպէս նաեւ տուեալ եկեղեցիներու հաւատքին, հաւատալիքներուն եւ աւանդութիւններուն, որոնք խոտոր կը համեմատին աւանդաբար անցեալէն ժառանգուած տեսակէտներուն, մօտեցումներուն ու գործելակերպերուն:

Եկեղեցիներ տարբեր տեսակէտներ ունին յիշեալ հարցերուն գծով, որոնք հիմնաւորուած են եկեղեցիներու դաւանական, աստուածաբանական ու ծիսական ուսուցումներուն եւ աւանդութիւններուն մէջ: Նոյնիսկ նոյն եկեղեցւոյ մէջ տեսակէտներու ու մօտեցումներու տարբերութիւն գոյութիւն ունի, ինչ որ յաճախ պատճառ դարձած է ներքին բեւեռացումներու ու նոյնիսկ բաժանումներու: Այս կացութեան դիմաց կարգ մը եկեղեցիներ զգուշացած են խիստ կեցուածքներ որդեգրելէ (օրինակ Անկլիքան եւ Լուտերական եկեղեցիները) խուսափելու համար ներքին բաժանումներէ:

Ո՞ւր է հայ եկեղեցին ներկայ ընկերութիւնը յուզող ընկերային ու բարոյական հարցերու նկատմամբ: Փաստօրէն հայ եկեղեցին այսօր ներկայութիւն է աշխարհի բոլոր կողմերը եւ մեր ժողովուրդի զաւակները կ՚ապրին զանազան ընկերութիւններու մէջ եւ անմիջականօրէն ենթակայ են նաեւ մեր մատնանշած երեւոյթներուն: Համաշխարհայնացած ներկայ ընկերութեան մէջ, ուր փաստօրէն սահմաններ ու սահմանագծեր գոյութիւն չունին,

* Sean Mcdowell, Ethix: Being Bold in a Whatever World.

այլեւս դժուար է ըսել՝ «այս կամ այդ հարցը մեր հարցը չէ»։ Մեր կեանքէն ներս եւս կը տեսնենք յիշեալ երեւոյթներու այս կամ այն կերպ ներկայութիւնը, յատկապէս արեւմտեան գաղութներէն ներս։ Այս կացութեան դիմաց մեր եկեղեցին չի կրնար լուռ մնալ, ինչպէս Վեհափառ Հայրապետը յաճախակի կերպով թէ՛ իր պատգամներուն եւ թէ գրութիւններուն մէջ շեշտած է։ «Հասկ»ի էջերուն վրայ յաճախ պիտի անդրադառնանք յիշեալ խնդիրներուն։ Գոհ կը մնանք, որ այս խնդիրներուն ծանօթ անձեր եւս գրեն մեզի։ Կ՛ուզենք կարեւորութեամբ յիշեցնել, որ այս գծով արտայայտուած տեսակէտները չեն ներկայացներ ոչ մեր եկեղեցւոյ եւ ոչ ալ «Հասկ»ի պաշտօնական տեսակէտը։

Նպատակը.– ***Նկատի առնել աստուածաչնչական եւ գիտական տուեալները, որոնք առնչուած են այսօրուան երիտասարդներու կեանքին մէջ թմրանիւթի եւ ալքոլի օգտագործման։***

Մեր սորվելիք դասը.–

- Աստուածաչունչը ի՛նչ ըսելիք ունի թմրանիւթի եւ ալքոլի մասին։

- Ճանչնալ իրողութիւնները երիտասարդներու մօտ օգտագործուող տարածուն երեք թմրանիւթերու մասին։

- Բացայայտել Աստուծոյ ծրագիրին եւին կանգնող նպատակը, չօգտագործելու համար թմրանիւթերն ու ալքոլը։

- Ցուցմունքային քայլեր առնել, որոնք կրնան մարդուս օգտակար դառնալ, ղէմ դնելու համար թմրանիւթերու եւ ալքոլի ճնշումներուն*։

Իրրեւ 17 տարեկան աւարտական ուսանող

Դանիէլ ուզեց, որ իր դպրոցի աւարտական խրախճանքը յիշատակելի գիշեր մը ըլլայ։ Ուստի, դէպի պարասրահ երթալու ընթացքին, ան իր գրպանէն փոքրիկ դեղահատեր վերցնելով՝ բերանը նետեց։ Նախօրօք իր ընկերներէն առած քանի մը դեղահատերը ո՛րքան վնասակար կրնային ըլլալ, ան կը մտածէր։ Բայց Դանիէլ չատ վատ ձեւով սորվեցաւ, թէ թմրեցուցիչները իրականութեան մէջ որքա՜ն վտանգաւոր են եւ կործանարար։

---

* Կ՛ուզենք յիշեցնել մեր սիրելի ընթերցողներուն, որ բարոյագիտական նիւթերուն վերաբերեալ շարունակական սոյն թարգմանական աշխատանքը կը կատարենք հետեւելով հեղինակին մտածումներուն ու մատուցման ձեւին, փորձելով առաւելագոյն չափով հարազատ մնալ բնագրին եւ ոճին։ Բնականաբար ներկայացուած յօդուածներուն մէջ նշուածները կրնան մեր եկեղեցւոյ պաշտօնական տեսակէտը չըլլալ եւ չպարզել։ Սակայն, նպատակը բարի համարելով՝ մտածած ենք, որ անպայման բարոյական դաս մը կամ դասեր քաղելիք կ՛ունենանք անոնցմէ, որ մեծապէս կրնան շինիչ, կառուցողական, ուղղիչ, դաստիարակիչ եւ օգտակար արդիւնք ունենալ մեզմէ իւրաքանչիւրին համար եւ յատկապէս՝ երիտասարդներուն։

Թմրեցուցիչի արթած ցնցումներուն պատճառով ան լուրջ կարիքը ունեցաւ իր ընկերներուն օգնութեան, որպէսզի գինք պարասրահ առաջնորդեն։ Բայց վայրկեաններ անց, ան իր կեանքի ամենաբարձր տրամադրութեան մէջ կ՚ապրէր։ «Ես գագաթը նուաճեցի» կ՚ըսէր ան. «Ինքզինքս չարժապատկերի դերաստղ դերասաններու պէս կը զգայի»։ Բայց աւելի ուշ, իր ընկերոջ տան մէջ Դանիէլ այդ բարձր գագաթէն մինչեւ վար՝ գետին զարնուեցաւ։ Թէեւ ատիկա Դանիէլին առաջին թմրեցուցիչ օգտագործելն էր, բայց ան արդէն մոլի դարձած էր։ «Թմրեցուցիչ գործածեցի, որպէսզի ինքզինքս միայնակ չզգամ», ըսաւ ան։

Դանիէլ չուտով ամէն ինչ պիտի ընէր եւ ամէն զարտուղի ու ապօրինի ճամբաներու պիտի դիմէր, ինչպէս՝ գողնալ, ստել եւ ի վերջոյ անճամբ թմրեցուցիչ վաճառել, որպէսզի իր անկարգ սովորութիւնը եւ ներքին մոլութեան պահանջքը յագեցնէր։

Ժամանակ մը եկաք, երբ իր ընկերուհին գինք «ստորին» եւ «թմրամոլ» կը կոչէր, այն ատեն ան կ՚անդրադառնայ, թէ իր կեանքը դէպի ո՞ւր կ՚ուղղուի։

«Թմրեցուցիչ սկսայ գործածել, որովհետեւ զգացի, որ ոչ ոք կը սիրէ զիս», ըսաւ ան. ինչպէս նաեւ, «Ոչ ոք փափաքեցաւ ունենալ ընկերակցութիւնս թմրեցուցիչներու պատճառով եւ ամբողջութեամբ միայնակ զգացի»։

Դանիէլ ուրախութիւն փնտռելու եւ իրագործում մը կատարելու համար գտաւ թմրամոլութիւնը, միայնութիւնը եւ ճնշուածութիւնը։ Բարեբախտաբար, ան քաջութիւնն ունեցաւ օգնութիւն խնդրելու։ Այժմ, Դանիէլ թմրամոլութենէ վերականգնման ծրագիրին կը հետեւի, որպէսզի վերագտնէ իր կեանքը։

Երբ հարց տուին իրեն, թէ ի՞նչ կ՚ուզես ըսել երիտասարդներուն, ան պատասխանեց. «Պիտի ըսեմ իրենց, որ դո՛ւրս ելլեն այդ վիճակէն, այնքան ատեն որ ուշ չէ եւ կարողութիւն ունին։ Թէեւ ատիկա իրրեւ հաճոյք, խաղ եւ խրախճանք կը սկսի, բայց իրականութեան մէջ, չատ վատ վիճակներու կ՚առաջնորդէ։ Եւ աւարտին, դուն քու անձիդ ամենավատ թշնամին կը դառնաս»։

Բազմաթիւ երիտասարդներ թմրեցուցիչի գործածութիւնը իրենց այսօրուան դիմագրաւելիք ամենահասարակ խնդիրներէն մէկը կը նկատեն։ Գրեթէ բոլոր պարագաներուն ալ, թմրեցուցիչի կը յարին, պարզապէս, իրենց կեանքին մէջ գոյութիւն ունեցող ուրիչ խնդիրի մը ի պատասխան։

Ամենօրեայ դրութեամբ բարձրագոյն կարգի աշակերտներու հետ աշխատող իրրեւ պատասխանատու, անճամբ չատ մօտէն ծանօթ եմ բազմաթիւ քայքայուած ընտանիքներու, հեռացած ծնողներու, յատկապէս ծնողներու զգացական ցաւերուն առնչուած պատմութիւններուն։ Իրօք սիրտս կը ցաւի երիտասարդներուն համար, որովհետեւ անոնք իրենց կեանքին մէջ պիտի դիմագրաւեն այնպիսի դժուար երեւոյթներ, որ Աստուած երբեք չէ մտադրած անոնց համար։

Կրնամ հասկնալ, թէ ինչո՛ւ այդքան մեծ թիւով երիտասարդներ թմրեցուցիչի կը յարին, յուսալով ժամանակաւոր հանգիստ գտնել իրենց ցաւալի կեանքի իրականութենէն։ Բայց նաեւ կը լսենք դէպքերու մասին, ինչպէս վերոյիշեալ Դանիէլի պարագան, ուր կեանքեր կը փճանան թմրեցուցիչներու պատճառաւ։

Կը հասկնամ, որ ձեզմէ չատեր աւելի լաւ զգալ կը փնտռեն, միւս կողմէ սակայն, մեծապէս կը յուսամ, որ չէք խաբուիր ու փորձուելով չէք դներ այն սուտը,

որ կը յայտարարէ՝ թէ թմրեցուցիչները ձեր սրտի պարապը պիտի լեցնեն։ Թերեւս, անոնք կարենան ժամանակաւոր հանգիստ ընծայել, բայց իրականութեան մէջ, ոչինչ կրնան ընել աւելի քան պարզ վիրակապը կրնայ ընել կոտրած ոտքին։ Իրականութեան մէջ անոնք չատ վտանգաւոր են եւ ընդհանրապէս մարդու կեանքին սպառնացող։ Աստուծոյ եւ ուրիչ մարդոց հետ յարաբերութիւնն է, որ միայն կրնայ ճշմարտապէս կեանքին իմաստ ընծայել։

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆՉԱԿԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐԸ ԹՄՐԵՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱԼՔՈԼԻ ՄԱՍԻՆ

Ցարդ, սարդամարդը (Spiderman) *ամենապաղարիւն հերոսն է, եթէ այցելես իմ դասաւանդած դասարաններս, ամէն տեղ սարդամարդի պատկերներ փակցուած պիտի գտնես։ Իրրեւ մանուկ, միչտ ալ երազած եմ սարդի զգացողութիւն ունենալ։ Պարզապէս մտածումը մէկ չէնքէն միւսը ճօճուելով՝ հետապնդել այսինչ կամ այնինչ թշնամին, բաւարար էր մարմինիս մէջ* Adrenaline (*ներազդակ մը՝ հորմոն, որ կ'արագացնէ արեան շրջագայութիւնն ու շնչառութիւնը*) *շարժելու։*

Մեծնալով, միչտ ալ անհամբեր կը սպասէի չորեքշաբթի օրուան, որովհետեւ այդ օրն էր, որ սարդամարդի գաւեչտական գրքոյկը կը վաճառուէր տեղւոյն նպարավաճառին մօտ։ Հազիւ դպրոցի զանգը հնչէր, հեւն ի հեւ պիտի վազէի հոն, որպէսզի ձեռք ձգէի ամենավերջին օրինակը։ Հազիւ կարդայի, գանիկա ապահով պայուսակի մը մէջ կը գետեղէի, որպէսզի պաշտպանեմ վնասակար տարրերէ։ Ամէն ինչ կ'ընէի, որպէսզի որեւէ ձեւով անոնց որակը չվնասուէր, ինչպէս յաճախ մարդիկ գգուշաւորութեամբ կը պահեն դրոշմաթուղթերն եւ այլ յարգի սպասները։

Օր մը, մտերիմ բարեկամներէս մէկը խնդրեց, որ փոխ տամ իրեն այդ գրքոյկներէն քանի մը հատը։ Դժկամութեամբ համաձայնեցայ, վստահելով որ ան գգուշաւորութեամբ պիտի օգտագործէ գանոնք, առանց որեւէ վնաս հասցնելու։

Քանի մը շաբաթ յետոյ, երբ վերադարձուց գրքոյկները, նշմարեցի, որ ան խախտած էր «Գիրքեր հաւաքողի պատուիրանը՝ ոչինչ պիտի ընես վնասելու համար գաւեչտական գրքոյկներու արժէքին ու որակին»։ Ան ծալլած էր գրքոյկին գանագան էջերը , ամրակներէն քանի մը հատը քաշած եւ տեղէն փրցուցած էր, ինչպէս նաեւ քանի մը էջեր ալ պատռած էր։ Խիստ անհանգստացած էի։ Զէի հաւատար, որ ամենալաւ ընկերներէս մէկը, որ անճնապէս գիտէր՝ թէ որքան գգուշութեամբ կը գուրգուրամ եւ հոգատար եմ այդ գիրքերու հաւաքածոյին նկատմամբ, այդքան անտարբեր եւ անարգական մօտեցած էր այդ հաւաքածոյին։

Աստուած ալ մեզի վստահած է բան մը՝ մեր մարմինները, որ էապէս մեզի չի պատկանիր։ Թմրեցուցիչի եւ ալքոլի չարաչար գործածութիւնը կամ մասնակցիլը որեւէ աշխատանքի, որ ժխտականօրէն կ'ազդէ ու կը վնասէ մեր մարմիններուն եւ մոլութիւն կը պատճառէ, սխալ է։

Սխալ օգտագործել մեր մարմինները, կը նշանակէ՝ վնասել բանի մը, որ մեր սեփականը չէ։ Աստուած մեր մարմիններուն վերաբերող յատուկ սահմաններ եւ

ցուցմունքներ կը ճչդէ ո՛չ թէ մեր ուրախութեան եւ հաճոյքի քանդումին ու խորտակման համար, այլ՝ մեր պահպանութեան եւ իր փառքին համար։

ՄԵՐ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻՆ

Եկեղեցւոյ պատմութեան առաջին իսկ դարուն, Կորնթոսի եկեղեցւոյ հաւատացեալները ոտնակոխելով եւ անդրացնելով Աստուծոյ կողմէ իրենց համար հաստատուած հնազանդութեան սահմանները, անկարգ կեանք մը կ՛ապրէին։ Պօղոս առաքեալ զանոնք վերստին ուղղութեան բերելու նպատակով, հետեւեալը կը գրէ այնտեղի հաւատացեալներուն. «Չէ՞ք գիտեր, որ ձեր մարմինները տաճարն են Ս. Հոգիին որ Աստուծմէ առիք եւ ձեր մէջ կը բնակի։ Գիտցէք որ դուք չէք ձեր անձերուն Տէրը, այլ Աստուած՝ որ փրկագինով ձեզ գնեց։ Հետեւաբար այնպէս ապրեցէք՝ որ Աստուած փառաւորուի ձեր մարմիններով» (Ա.Կր 6.19-20)։

Անգամ մը, որ Յիսուս Քրիստոսով հաւատքի կու գանք, մենք յօժարակամ մեր մարմինները Աստուծոյ կը յանձնենք։ Այս իմաստով, մեր մարմիններուն վնասել, կը նշանակէ քանդել բան մը, որ մեր սեփականութիւնը չէ։ Ծխելը անօրինական է ո՛չ միայն պատանիներուն համար, այլ՝ բոլորին, որովհետեւ չատ դիւրութեամբ վնաս կը պատճառէ բանի մը, որ Աստուծոյ սեփականութիւնն է, եւ կրնամ ըսել՝ անոր գլուխ-գործոցը։

Վերեւ յիշուած հատուածին մէջ, Պօղոս առաքեալ համեմատութիւն մը կը կատարէ քրիստոնեայի մարմինին եւ հրէական տաճարին միջեւ, որ առաջին անգամ կառուցուած էր Սողոմոն իմաստուն թագաւորին կողմէ (Ք.Ա. 966 թուականին)։

Սողոմոնի չինած տաճարին մէջ Աստուծոյ ներկայութիւնը գօրեղապէս յայտնուած էր, որուն միջոցով հրեաներ տեսանելի յիշեցնող մը ունէին, որ Ան զիրենք կ՛առաջնորդէր։ Այն օրէն, որ Աստուծոյ Հոգին ներկայ էր տաճարին մէջ, բոլոր անոնք՝ որոնք այնտեղ մտնէին, պէտք էր որ բացարձակապէս անբիծ եւ անարատ ըլլային եւ առ այդ՝ ոչ մէկ անմաքրութիւն արտօնուած էր։ Իրականութեան մէջ, քահանայապետը տարին միայն մէկ անգամ կրնար Սրբութիւն Սրբութեանց կոչուած բաժինը մտնել, ուր կը գտնուէր Տապանակ Ուխտին, որպէսզի իր եւ ամբողջ ժողովուրդի մեղքերուն քաւութեան համար Աստուծոյ զոհ մատուցանէր։ Եթէ քահանայապետը ամբողջապէս մաքրուած չէր իր հանդերձանքով միասին, եւ եթէ մեղք գործած էր ու չէր խոստովանած, անմիջապէս Աստուծոյ կողմէ մահուամբ կը պատժուէր։

Անհրաժեշտ էր, որ տաճարը մաքուր ըլլար, որովհետեւ այնտեղ կը բնակէր Աստուծոյ Հոգին։ Քրիստոսի մահէն ու յարութենէն ի վեր, Սուրբ Հոգին դադրեցաւ տաճարին մէջ բնակելէ։ Սուրբ Հոգին նոր բնակատեղի մը ընտրեց, որուն համար Պօղոս առաքեալ կը գրէ՝ ըսելով. «Չէ՞ք գիտեր թէ Աստուծոյ տաճար էք դուք, եւ Աստուծոյ Հոգին կը բնակի ձեր մէջ։ Հետեւաբար եթէ մէկը Աստուծոյ տաճարը քանդէ՝ Աստուած գինք կորուստի պիտի մատնէ, որովհետեւ Աստուծոյ տաճարը սուրբ է եւ դուք էք այդ տաճարը» (Ա.Կր 3.16-17)։ *Արդեօք յիշեալ հաստատումը մեզի համար ի՞նչ կը նշանակէ։*

կը նշանակէ, որ մենք կոչուած ենք սուրբ ըլլալու, որովհետեւ Աստուած ընտրած է, որ մեր մարմինները իր սուրբ բնակարանը ըլլան։ Այնքան ժամանակ, որ Աստուծոյ Հոգին կու գայ մեր մարմիններուն մէջ բնակելու, մենք մեր կարեւին պէտք է ընենք, պատուելու համար Աստուծոյ ներկայութիւնը։ Որեւէ բան, որ կը վնասէ մեր մարմիններուն, ապա կը քանդէ Աստուծոյ բնակարանը։

Պէտք է լաւ հասկնանք, որ ասիկա սոսկ տեսութիւն չէ, այլ՝ իրականութիւն, աւելին՝ մեր հաւատքի անկիւնաքարերէն մէկը, որ քրիստոնէութիւնը ամբողջութեամբ իւրայատուկ կը դարձնէ։ Արդեօք ո՞րքան յաճախականութեամբ կը մտածենք այս իրողութեան մասին, թէ տիեզերքի Աստուածը մեր մէջ կը բնակի։

ԶԱստուած սիրել մեր միտքով

Առիթով մը հարց կը տրուի Քրիստոսին, թէ ո՞րն է Աստուծոյ կողմէ տրուած մեծագոյն պատուիրանը, եւ ան կը պատասխանէ. «Սիրէ քու Տէր Աստուածդ ամբողջ սրտովդ, ամբողջ հոգիովդ, ամբողջ մտքովդ եւ ամբողջ զօրութեամբդ» (*Մր* 12.30)։ *Ուրիշ խօսքով, պէտք է զԱստուած սիրենք մեր ամբողջ էութեամբ, ներառեալ մեր մտքերը։ Ասիկա կը նշանակէ, որ մենք ուրիշ ո՛չ մէկ բանով պէտք է ղեկավարուինք, այլ՝ միայն Սուրբ Հոգիով։ Որեւէ բան, որ կ՛ապականէ մեր միտքը, ինչպէս՝ պոռնկագրութիւնը, որոշ թմրեցուցիչներն ու ալքոլը, կ՛արգիլեն մեզ սիրելու զԱստուած այնպէս՝ ինչպէս պահանջուած է մեզմէ։*

Համակարգիչի ժահռի նման, թմրեցուցիչն ու ալքոլի սխալ օգտագործումը կը քանդեն գիրենք հիւրընկալողին ճիշդ գործունէութիւնը։

Կարճ ժամանակ մը առաջ, նկատեցի, որ համակարգիչս բնականէն չատ աւելի դանդաղ կը գործէր եւ չէի կրնար համացանց մուտք գործել։ Ամէն անգամ, որ կը փորձէի կապուիլ՝ կը ստանայի նշան մը, որ հետեւեալը կ՛ըսէր. «Ցաւօք, ձեր կապ հաստատելու փորձը ձախողեցաւ»։ Ժահռ մը, որոչակիօրէն ազդած էր համակարգիչիս ամբողջ գործունէութեան վրայ։

Թմրեցուցիչն ու ալքոլը կը վարակեն ու կ՛ապականեն միտքը, այնպէս՝ ինչպէս վերեւ յիշուած ժահռը կը վարակէ համակարգիչը եւ կը խափանէ անոր գործունէութիւնը։ Լաւ գիտցիր, որ մտքիդ հակակշիռը ձեռքէ կու տաս եւ դուն քեզ պատրանքի եւ խաբէութեան կը յանձնես։ Եթէ երբեք թոյլ տաս, որ միտքդ անոնցմով ղեկավարուի, բնական գործելու կարողութիւնդ կը կորսնցնես։ Իրականութեան մէջ, դուն քու ազատութիւնդ է, որ կը կորսնցնես։

Այնպէս՝ ինչպէս անհնար է ժահռով վարակուած համակարգիչը օգտագործել, նոյնպէս ալ անկարելի է ապրիլ Ս. Հոգիին զօրութեամբ՝ մինչ միտքը ղեկավարուած է թմրեցուցիչներով ու ալքոլով։

Պօղոս առաքեալ կ՛ըսէ, թէ մեր միտքը պէտք է Սուրբ Հոգիով առաջնորդուի եւ ոչ թէ արտաքին ուժերով։ Երբ մարդուս միտքը Սուրբ Հոգիով կը ղեկավարուի, այն ժամանակ միայն կը վայելէ ճշմարիտ ազատութիւնը։

ԹՄՐԵՑՈՒՑԻՉՆ ՈՒ ԱԼՔՈԼԸ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԻՆ ՄԷՋ

Աստուածաչունչը բաւական ըսելիք ունի ալքոլի գործածութեան եւ չարաչահման մասին։ Հետաքրքրականօրէն ալքոլի գործածութիւնը սխալ չէ, այլ՝ անոր չարաչահումը։ Իրականութեան մէջ, յարմար պարագաներու առնչութեամբ ալքոլը միշտ ալ վատ բան մը չէ եղած։ Պօղոս առաքեալ իր երիտասարդ գործակիցին՝ Տիմոթէոսին գրած նամակին մէջ, կը թելադրէ, որ ան քիչ մը գինի խառնէ ջուրին հետ եւ այդպէս խմէ, իր ստամոքսի առողջութեան համար (Տե՛ս Ա.Տմ 5.23)։

Կանայի քաղաքին մէջ Յիսուսի կատարած առաջին հրաշքը ջուրը գինիի վերածելն էր։ Թէեւ բազմաթիւ ուսումնասէրներ գրած են, թէ Յիսուսի ժամանակ գինին աւելի մեղմ էր քան այսօրուան արտադրութիւնները։ Ատով հանդերձ, Աստուածաչունչը չատ յստակ կը յայտարարէ, որ ալքոլի չարաչահումը ծանր մեղք է, որ կրնայ աւերիչ ու կործանարար հետեւանքներ ունենալ։

Շատ յաճախ անմեղ համարուած խմիչքն է, որ յետագային չարաչահութեան դռները կը բանայ։ Աստուածաչունչը չարունակաբար հարբեցողութիւնը մեղք կը կոչէ (տե՛ս Գղ 5.21, Բ.Օր 21.20-21)։ Առակաց գիրքն ալ կը գգուշացնէ մեզ ալքոլ խմելէն. «Գինին ծաղրող է եւ ցքին՝ կռուազան։ Ո՛վ որ ասոնց անճնաւուր կ'ըլլայ՝ իմաստուն չըլլար» (Առ 20.1)։

Հին եւ Նոր Կտակարանեան ժամանակաշրջանին գոյութիւն ունեցող մշակոյթներէն չատեր ներգրաւուած էին կախարդութեամբ եւ հմայութեամբ։ Աստուածաչունչի սկզբնական լեզուին մէջ կախարդութեան դիմաց գործածուած է «pharmakeia» *բառը, որմէ յառաջ եկած է նաեւ անգլերէն* «pharmacy» *բառը։ Հին ժամանակներուն թմրեցուցիչի գործածութիւնը ներառուած էր կախարդութեան մէջ։ Անկարելի էր բաժնել թմրեցուցիչի գործածութիւնը կախարդութեան եւ հմայութեան կիրառումէն։ Այդ պատճառով ալ Պօղոս առաքեալ խիստ կերպով կը դատապարտէ նման չար կիրառումները Գաղատացիներուն գրած իր նամակին մէջ, ըսելով. «Մարդկային գործերը յայտնի են, ինչպէս՝ չնութիւն... կռապաշտութիւն, կախարդութիւն...։ Այսպիսի բաներ ընողները Աստուծոյ արքայութիւնը պիտի չժառանգեն» (Գղ 5.19-21)։*

Այսօր, ոմանք թմրեցուցիչ կ'օգտագործեն պարզապէս լաւ զգալու համար, բայց ծածուկ եւ գաղտնի ներքին կապակցութիւնը կարելի չէ չնկատել։ Հետաքրքրականօրէն «Հոգեբանութիւնն այսօր» յօդուածին մէջ մարիխուանայ օգտագործողներուն մէկ չորրորդը զեկուցած են, որ անոնք ղեկավարուած են չար անձի մը կամ զօրութեան մը կողմէ, իրենց այդ թմրեցուցիչի ճանապարհորդութեան ընթացքին։ Աւելի քան 50 տոկոսը պատմած են, թէ որոշ հոգեւոր զգացողութիւն մը փորձարկած են, այն՝ ինչ կը վերաբերի ոգեղէն էակներու։ Թէեւ լիովին չեն կրցած հասկնալ այս մէկը, բայց յստակ կապակցութիւն մը կայ թմրեցուցիչներու եւ թաքուն արարողութիւններու միջեւ, որ կարելի չէ ուրանալ։ Քրիստոսի ոեւէ հետեւորդ որքան հնարաւոր է պէտք է հեռու մնայ թմրեցուցիչներէ։

ԹՄՐԵՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Ալբոլ

«Իւրաքանչիւր անձ որ կը ճանչնամ կը խմէ եւ չատ կը խմէ»։ Այս հաստատումը լսելէս ետք գիս գարմացնողը այն չէր, որ ատիկա կու գար ինծի ծանօթ խրախճանքներու մասնակցողի մը կողմէ, այլ՝ դպրոցիս ամենալաւ աշակերտներէն մէկուն կողմէ, որ առաջնորդողի ու ղեկավարի հանգամանք ուներ։

Ալբոլը յատակօրէն երիտասարդներուն մօտ ընտրեալ թմրեցուցիչն է։ Թէեւ չատեր չեն ուզեր ալբոլը իբրեւ թմրեցուցիչ նկատել, բայց գիտական իրողութիւնները անվիճելի են։ Ալբոլը մարդուն դատողութիւնը կը թուլցնէ եւ մեծապէս մոլի կը դարձնէ։

Ահա թէ ինչո՛ւ Դաւիթ թագաւոր փորձեց ծայր աստիճան գինովցնել Ուրիան, որովհետեւ անոր կնոջ՝ Բերսաբէի հետ գաղտնաբար կենակցած էր, մինչ Ուրիան պատերազմի դաշտ կը գտնուէր։ Դաւիթ, երբ կը գիտնայ, որ Բերսաբէն յղի է, յուսահատ, ծածկելու համար իր մեղքը, կանչել կու տայ անոր ամուսինը, որպէսզի իր կնոջ հետ միաւորուի, յուսալով որ ինքզինք կ՚ազատէ այդ անիրաւութենէն։ Բայց, երբ Ուրիա կը մերժէ իր կնոջ հետ քնանալ, խիղճին թոյլ չտալով այդպիսի բան ընել եւ մտածելով որ իր երկիրը պատերազմի մէջ է ու իր գինակիցները կը պատերազմին սահմանի վրայ, Դաւիթ այլ միջոցի մը կը դիմէ։ Լաւ մը գինովցնելով զայն տուն կը ղրկէ, որպէսզի իր կնոջ հետ ըլլայ։

Այս պատմութենէն կարելի է հետեւցնել, որ ալբոլը մեր մէջ առողջ դատողութիւն կատարելու կարողութիւնը կը ջլատէ ու կը քայքայէ։ Դաւիթ փորձեց գինովցնել Ուրիան եւ թուլցնել անոր դատողութիւնը ու գինք առաջնորդել ընտրութեան մը, որ վստահաբար ան իր գգաստ վիճակին մէջ եղած ատեն պիտի չընէր։

Ահա թէ ինչու բռնաբարութեան, վայրագութեան եւ երիտասարդներու միջեւ գողութեան պարագաներուն, չատ յաճախ ալբոլի հետ կապ մը կը գտնուի։ Մարդիկ պարզապէս այնպիսի՛ բաներ կ՚ընեն իրենց գինովութեան մէջ, որ առհասարակ իրենց գգաստ եղած ժամանակ պիտի չկատարեն։ Երբ արբած ես, կը կորսնցնես յատակ գործելու եւ մտածելու ազատութիւնդ։

Մարիկուանայ

Մարիկուանան կը պատրաստուի կանեփի բոյսէն, որ երկրի վրայ բազմաթիւ վայրերու մէջ կ՚աճի։ Անիկա որոշ ժամանակ մը գաղտնի թմրեցուցիչ էր, բայց այժմ ժողովրդականօրէն կ՚օգտագործուի չատ մը երկիրներու եւ մշակոյթներու մէջ։ Բազմաթիւ բանավէճեր եւ անհասկացողութիւններ կան մարիկուանայի ազդեցութիւններուն մասին։ Մարիկուանան կը ծխուի մտայափչտակութեան եւ զմայլանքի հանգստութեան զգացում մը ստեղծելու համար։ Բայց յատակ ժխտա-

կան ազդեցութիւններ կան այդ թմրեցուցիչը օգտագործելուն մէջ։ Փորձենք լոյս սփռել հետեւեալ կէտերուն վրայ։

Երբեւիցէ լսե՞ր էք այս անյայտ պատճառաբանութիւնը. «Բայց մարիխուանան ապահո՛վ թմրեցուցիչ է»։ Այդպիսիին պէտք է ըսուի, որ իրականութիւնը ճիշդ պէտք է հասկնայ։ Մարիխուանան յաճախ մարդիկներու մօտ համակարգումի խախտում կը յառաջացնէ եւ կորուստ կը պատճառէ։ Բայց ասիկա անոր պատճառած բազմաթիւ հակազդեցութիւններէն մէկն է միայն։ Աւելին, տակաւին ատոր գործածութեան պատճառով լուրջ յիշողութեան կորուստ կրնաս ունենալ. կրնաս ամենամօտիկ բարեկամիդ հեռաձայնի թիւը մոռնալ, յիշողութիւնդ եւ կողմնորոշմանդ ճկունութիւնը կորսնցնել, չատ դիւրաւ զանազան արկածներու ենթարկուիլ, յատկապէս՝ ինքնաշարժի, եւ չատ աւելի վատ հակազդեցութիւններու ենթարկուիլ, ինչպէս օրինակ.-

1) *Մարիխուանայի գործածութիւնը կրնայ քաղցկեղ յառաջացնել, ինչպէս նաեւ՝ սրտի կաթուած։ Իրականութեան մէջ, մարիխուանայէն յառաջացած ծուխը չատ աւելի քաղցկեղ պատճառող ազդակներ ունի, քան պարզ ծխախոտի ծուխը։*

2) *Մարիխուանան կը վնասէ ուղեղի եւ թոքի բջիջներուն եւ յաճախ մարդոց պարագային ալ՝ ամլութիւն կը յառաջացնէ։*

3) *Մարիխուանան մասնագէտներու կողմէ կը նկատուի թմրեցուցիչի դեսպանը, որովհետեւ գանիկա գործածողը յաճախ կ'առաջնորդուի չատ աւելի վտանգաւոր թմրեցուցիչներու օգտագործման, ինչպէս՝ speed եւ cocaine։*

Էքսթասի

Էքսթասին կը նկատուի «թմրեցուցիչի ակումբը», որովհետեւ անիկա յաճախ կ'օգտագործուի բոլոր գիշերային պարատուներու մէջ։ Փոխանակ բոյսէ մը պատրաստելու, էքսթասին կը պատրաստուի քիմիական բաղադրութիւններէ եւ ծածուկ տարրալուծարաններու մէջ։

Էքսթասին պատրաստողները չատ յաճախ տարբեր քիմիական բաղադրութիւններ կ'աւելցնեն անոր մէջ, ինչպէս՝ caffeine եւ cocaine։ Էքսթասին դեղահատերու նման կը պատրաստուի ու կը բաժնուի, եւ յաճախ ալ անոր վրայ գաւեշտական նկար մը փակցուցած կ'ըլլան, օրինակ՝ «tweety bird» կամ «mickey mouse»։

Միւս թմրեցուցիչներու նման, էքսթասին այնպէս կը թուի, թէ մեծապէս մոլի դարձնող չէ։ Բայց դեղահատը գործածելէ 15 վայրկեան ետք, արդէն անիկա իր ծանր ազդեցութիւնը կ'ունենայ գործածողին հոգեմտաւոր վիճակին վրայ, յաճախ մղելով, որ ենթական ժամեր չարունակ պարէ։ Ազդեցութեան ծանրութիւնը չուրջ 3-6 ժամ կը տեւէ, եւ միւս բոլոր թմրեցուցիչներու նման անիկա ունի իր ժխտական ներազդեցութիւնը։ Սկզբնական բարձր տրամադրութենէն ետք գանիկա օգտագործողը կը զգայ ճնշուածութիւն, մինակութիւն, տխրութիւն եւ յուզմունք։

Վերոյիշեալներու կողքին, անիկա ունի նաեւ ուրիշ բազմաթիւ վտանգաւոր

ազդեցութիւններ։ Ան կրնայ պատճառել մկանային պրկում, գլխացաւ, գլխապտոյտ, ակռաներու կրճտում, սրտխառնուք, մչուչոտ տեսողութիւն, գունաթափութիւն, ցնցում, դող եւ քրտնաթաթախութիւն։ Անոր օգտագործումը կը բարձրացնէ արեան ճնշումն ու սրտի տրոփումը։ Ան կրնայ պատճառել նաեւ ճնշուածութիւն, քնանալու անկարողութիւն, խիստ վախ եւ յուզմունք։ Իսկ չատ քանակութեամբ օգտագործման պարագային, հեքսթասիին կրնայ սրտի լուրջ հարցեր պատճառել, ինչպէս նաեւ՝ անբնական ցնցումներ, լեարդի ու երիկամունքի խախտում եւ մկանային քայքայում։

Հեքսթասիի պատճառով բազմաթիւ երիտասարդներ նոյնիսկ մեռած են։

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԱՐԺԵԶԱՓԻՆ ՆՊԱՏԱԿԸ

Բնաւ պիտի չմոռնամ այն երկխօսութիւնը, որ ունեցայ Դաւիթին հետ։ Ան 1996 թուականին Ատլանտայի մէջ տեղի ունեցող ողիմպիական խաղերու կազմակերպիչ յանձնախումբի գործակիցներէն էր։ Ցատուկ մարզական չապիկներ ծախելու կրպակին մէջ աշխատելս ինծի համար մեծ առիթ եղաւ հանդիպելու բազմաթիւ մարդոց, որոնք աշխարհի զանազան կողմերէ եկած էին տեսնելու համար ողիմպիական խաղերը։

Դաւիթ իրրեւ ալքոլամոլ, չարունակ կարիք ունէր չիչ մը գարեջուրի եւ կամ գաւաթ մը գինիի, որպէսզի լաւ անցընէր իր օրը։ Գիտնալով հանդերձ, որ ես քրիստոնեայ եմ, բնաւ չխօսեցանք Աստուծոյ, կրօնքի եւ կամ բարոյականութեան մասին։

Բայց մարգանքի մասին մեր խօսակցութեան կիսուն, պատահականօրէն ան մարտահրաւէրի ձեւով հետեւեալ նախադասութիւնը արտայայտեց. «Գիտե՛ս, ես ազատ եմ խմելու այն՝ ինչ որ կը փափաքիմ կամ կ՚ուզեմ»։ Վայրկեան մը մտածելով, պատասխանեցի. «Համաձայն եմ, որ ազատ ես խմելու այն, ինչ որ կը սիրես. բայց ուրիշ հարցում մը ունիմ քեզի հարցնելու։ Միթէ ազատ չե՞ս չխմելու»։ Մատնանշումս չատ պարզ էր, ան ազատ էր խմելու միայն այն ժամանակ՝ երբ կրնար չխմել ընտրել։ Իրականութիւնը, սակայն բացայայտ էր։ Ան ստրուկը դարձած էր խմիչքին ու խմելուն։ Ան կորսնցուցած էր իր ազատութիւնը այն պահէն, երբ իր վարքագիծը վերածուած էր մոլութեան։

Դաւիթը խմելու սկսած էր, երբ տակաւին քոլէճի աշակերտ էր։ «Մեծ հարց մը չէ» ան կը մտածէր։ «Դասընկերներուս հետ մի քանի բաժակ գարեջուր է խմածս, միթէ ի՞նչ ծանր հետեւանք կրնայ ունենալ», կ՚ըսէր ան ինքն իրեն։ Բայց անիկա չէր գիտեր, եւ ոչ մէկ գաղափար ալ ունէր, թէ այն՝ ինչ որ ինքը իրրեւ անմեղ արարք կը նկատէր, ի վերջոյ պիտի կործանէր իր ընտանիքը, աշխատանքն ու հռչակը։

Պահ մը մտածենք ասոր մասին։ Այն պատանին, որ իր ընկերներուն հետ առաջին անգամ ըլլալով խրախճանքի գնաց եւ բաժակ մը գարեջուր խմեց, արդեօք

կը մտածէ՞ր ապագային ալքոլամոլ հայր մը ըլլալ, որմէ պիտի վախնային ու խրտչէին իր ընտանիքի անդամները եւ ամբողջ ընկերութիւնը արհամարհէր զինք։ Կամ ի՞նչ կը կարծես, ոտնագնդակի աստղ մարզիկը, որ steroid կ՚օգտագործէ, պարզապէս համալսարանի կրթաթոշակ մը ստանալու համար, արդեօ՞ք կը մտածէր վերջ տալ ու փճացնել իր ապագայի ասպարէզը՝ տանջալից ցաւերու եւ հակազդեցութիւններու ենթարկուելով։ Կամ կը կարծե՞ս, որ մարզական խումբը քաջալերող գեղեցիկ ու հռչակաւոր յատուկ աղջկանց խումբի առաջնորդուհին դիտաւորեալ կերպով ինքզինք թմրեցուցիչներու ծուղակը կը նետէ, որպէսզի յետ անճնասպանութեան փորձեր կատարելէ՝ թմրամոլութենէն ձերբազատուելու վերականգնումի ծրագիրին հետեւի։ Բնականաբար ո՛չ։

Ցաւօք, վերոյիշեալ բոլոր երիտասարդներն ալ իրենց երազն ու կեանքի նպատակը ունէին, որոնք խորտակուեցան ու փճացան նոյնինքն այն բանին միջոցով, որմէ կը յուսային ժամանակաւոր ազատութիւնն ու երջանկութիւնը։

Դժբախտաբար կը տեսնենք երիտասարդներ, որոնք ամէն օր նոյն սխալ ընտրութիւնը կը կատարեն։ Ահա թէ ինչո՛ւ Առակաց գիրքին մէջ իմաստուն թագաւորը հետեւեալը կը գրէ. «Ծամբայ կայ, որ մարդուն չիտակ կ՚երեւնայ, բայց անոր վերջաւորութիւնը մահուան ճամբան է» (Առ 14.12)։

Թերեւս կը մտածես, որ ասիկա մեծ հարց մը չէ եւ դուն քեզ կը փորձես համոզել, թէ պարզապէս կ՚ուզեմ ընկերներուս հետ մի քանի բաժակ գարեջուր խմել եւ լաւ ժամանակ անցընել։ Վստահ եմ, որ անոր գերին եւ մոլին չեմ դառնար։ Բայց պէտք է գիտնանք, որ մոլութիւնը միշտ ալ փոքր եւ աննշան կարծուած բաներով կը սկսի։ Բազմաթիւ մարդիկ իրենց կեանքի ամբողջ ընթացքը ժխտականօրէն փոխած են պարզ փորձ մը կատարելով։ Իրականութեան մէջ, ոեւէ մէկը կրնայ մոլի դառնալ։ Եթէ կը կարծես, որ ատիկա քեզի չի կրնար պատահիլ, ապա դուն չատ աւելի խոցելի ես, որովհետեւ չատ հպարտ ես ընդունելու քու տկարութիւնդ։

Ես անպարտելի եմ ըսելը, նոյնինքն զԱստուած ծաղրել կը նշանակէ։ Պօղոս առաքեալ ազդարարական հանգամանքով կը զգուշացնէ մեզ, ըսելով. «Դուք ճեզ մի՛ խաբէք. կարելի չէ Աստուծոյ քթին խնդալ։ Մարդ ինչ որ ցանէ՝ այն կը հնձէ» (Գղ 6.7-8)։ Թերեւս դիմադրելը պայքար կ՚ենթադրէ, բայց վստահ եղիր, որ Աստուած քեզի հետ է եւ պիտի պատուէ քու կատարած ընտրութիւններդ։

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿՐՆԱՄ ԴԻՄԱԴՐԵԼ

Բազմաթիւ երիտասարդներու համար այդքան ալ դիւրին չէ թմրեցուցիչներուն եւ ալքոլին դիմադրելը։ Բոլորս ալ կ՚ուզենք յարմարիլ եւ ընդունուած ըլլալ մեր ընկերութեան կողմէ։ Մեզմէ ոչ ոք կ՚ուզէ անտեսուիլ եւ դուրս ձգուիլ։ Երբ այնպէս կը թուի, որ «բոլորը կը խմեն», չատ դժուար կ՚ըլլայ հոսանքին դիմաց կուրծք պարզել։ Դժուար է նաեւ այն իմաստով, որ համաչխարհային տեղեկատո-

ւութիւնը մեծապէս կը հաստատէ, թէ խմելը «լաւ բան է» (it is cool)։ *Հեռատեսիլը իր կարգին մեզի կը ներկայացնէ այնպիսի աչխարհ մը, ուր մարդիկ կը խմեն, կը ծխեն ու հոյակապ ժամանակ կ՚անցընեն, առանց երբեք դէմ յանդիման գտնուելու կեանքի իսկական դժուարութիւններուն եւ իրենց կատարած արարքներու հետեւանքներուն։*

Գարեջուրի առեւտրականները գանիկա կը ներկայացնեն իբրեւ կեանքի անհրաժեչտ ագդակներէն մէկը։ Անոնք ընկերային հաճոյքը կը ներկայացնեն բարեկամներու հետ քանի մը չիչ գարեջուրի ըմպումով։

Բազմաթիւ երիտասարդներ ալքոլ կը խմեն, պարգապէս անկէ յառաջացող յուզմունքը փորձարկելու համար։ Ուրիչներ ալ կը խմեն, պարգապէս մեղմելու համար իրենց կեանքի ցաւը, մերժուածութեան կամ ճնչուածութեան ցաւը, ինչպէս նաեւ ձախողութեան ցաւը։

Ուստի, ի՞նչ կարելի է ընել դիմադրելու համար այդ ճնչուածութիւնները։

Էյծ (AIDS) *հիւանդութեամբ վարակուելէն քանի մը տարի եառ, երբ իր մարմինին մէջ ժահրը կծկուեցաւ եւ ինք կրցաւ դիմադրել անոր, հռչակաւոր մարգիկ* Magic Johnson *լսողական արձանագրութեան չարքեր պատրաստեց, որպէսզի օգնէ երիտասարդներուն ընդհանրապէս սեռային յարաբերութեան առնչուած մարգին մէջ ճիչդ որոչումներ կայացնելու համար։*

Վստահաբար, այդ լսաերիգը ունկնդրող երիտասարդները բազմաթիւ հարցումներ պիտի դիմագրաւէին, որոնք ուղղուած պիտի ըլլային յատկապէս սեռային յարաբերութեան ընկերակից համարուողներուն կողմէ։ Հարցումները հետեւեալ բնոյթը կը կրեն.-

Անցնող վեց ամիսներուն ուրիչ մարդոց հետ սեռային յարաբերութիւն ունեցա՞ծ ես եւ կամ թմրեցուցիչներ օգտագործա՞ծ ես։ Թէեւ ասոնք կարեւոր հարցումներ են, որոնք պէտք է ուղղուին ոեւէ հնարաւոր սեռային ընկերակիցի, բայց իրականութիւնը այն է, որ երիտասարդներ յաճախ իրենք գիրենք կը գտնեն այնպիսի պարագաներու մէջ, երբ արդէն ուչ է նման հարցաքննութիւններ կատարելը։

Ահա թէ ինչո՞ւ սեռային արժէչափերը նախքան այդպիսի վիճակներու մէջ գտնուիլն իսկ պէտք է ճչդուին։ Նոյնն է պարագան նաեւ թմրեցուցիչներուն եւ ալքոլին։

Հիմա՛ է ժամանակը որոչելու, որ դուն Աստուծոյ արժէչափերուն հիմամբ պիտի ապրիս քու կեանքդ։ Եթէ սպասես մինչեւ որ ճնչումներու ենթարկուիս, ապա արդէն չատ ուչ կ՚ըլլայ։ Ահաւասիկ քանի մը բաներ, որ կրնաս ընել.-

1) *Որոչէ՛ ունենալ այնպիսի ընկերներ, որոնք քեզ չեն առաջնորդեր դէպի մոլութիւն կամ որեւէ բանի գերութիւն։*

Պէտք է, որ գիտակից որոչում առնես հեռու մնալու մարդոցմէ, որոնք հաճոյք կը ստանան այն բաներէն, որոնք վնասակար են ու կործանարար։ Գտի՛ր ընկերներ, որոնք քեզի պէս կը մտածեն ու հեռու կը փախչին վերոյիչեալ ժխտական երեւոյթներէն։

2) Որոշէ՛ ըստ հնարաւորին չգտնուիլ գիշողական վիճակի մէջ։

Իբրեւ համալսարանի ուսանող ծնողքիս խոստացայ ո՛չ միայն անձամբ չծխել, այլեւ՝ ինքնաշարժիս մէջ չընդունիլ նոյնիսկ ումպ մը ալքոլ օգտագործողը։ Աւելին, խոստացայ նաեւ չգտնուիլ այն խրախճանքներուն, որոնք ծնողքներուս կողմէ չեն հովանաւորուած։ Քեզ ալ կը քաջալերեմ, որ նման որոշում մը առնես։

3) Որոշէ՛, որ երբ դժուարութեան մէջ ըլլաս, փոխանակ փախուստ տալու անկէ եւ կամ առանձին փորձելու լուծում գտնել, անպայման մարդոցմէ օգնութիւն խնդրել։

Դժուարութիւններ անպայման պիտի ունենաս, ինչպէս նաեւ պիտի տանջըւիս։ Ուրեմն, փոխանակ խուսափելու խնդիրներէն, որոշէ որ Աստուծոյ եւ ուրիշներու օգնութեամբ դէմ դնել անոնց։

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Թմրեցուցիչներն ու ալքոլը այն մեծագոյն երկու ճնշումներն են, որոնց կ՚ենթարկուին այսօր մեր երիտասարդները։ Թէեւ այնպէս կը կարծուի, թէ թմրեցուցիչները զրգռիչ եւ ազատ կեանք մը տալ կը խոստանան, բայց իրականութեան մէջ, անոնք ղէպի լքուածութիւն եւ տառապանք կ՚առաջնորդեն։

Աստուած չի՛ թելադրեր, որ խուսափինք թմրեցուցիչներէն, պարզապէս մեր հաճոյքն ու ուրախութիւնը քանդելու համար, այլ՝ կ՚ուզէ ազատագրել մեզ։ Ան կ՚ուզէ խնայել մեզի թմրեցուցիչ եւ ալքոլ օգտագործել փորձելու կործանարար ծանր հետեւանքներէն։ Ան կ՚ուզէ, որ մեր կեանքը ըլլայ մաքուր, որպէսզի Սուրբ Հոգին զօրութեամբ կարենայ բնակիլ մեր մէջ, աւելին, որպէսզի նշանակալից եւ ամբողջական կեանք մը ապրինք։

Անգլերէնէ թարգմանեց՝
ՄԱԿԱՐ ԵՊՍ. ԱՇԳԱՐԵԱՆ

ՍՈՒՐԲ ԳՐԱՅԻՆ

ՄԱՐԴՈՒՆ ԱՆՀՆԱԶԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ*

ՄՈՒՏՔ

Երբ «անհնազանդութիւն» ըսենք ի՞նչ կը հասկնանք։ Ի՞նչ ընելով անհնազանդ եղած կ՚ըլլանք։ Ինչո՞ւ անհնազանդութիւն։ Ո՞վ է անհնազանդը։ Ինչպէ՞ս կրնանք գիտնալ որ անհնազանդ ենք։ Հարցումներ, որոնք մեր մտահորիզոնը կ՚ընդլայնեն եւ մարդու բարոյական անճնաւորութիւնը կը ճեւակերպեն։ Այսպիսի հարցերու չուրջ քանի մը «պարզուկ» պատասխանով կարել չէ բաւարարուիլ, որովհետեւ նմանօրինակ հարցեր ունին խորք՝ նիւթին մէջ ծածկուած այլ նիւթեր։ Այս խորհրդածական ուսումնասիրութեամբ փորձ պիտի կատարեմ, կարողութեանս սահմաններուն մէջ, այդ «ծածուկ» կոչուած նիւթերը ի յայտ բերել։

«Ան որ օրէնքը կը պահէ (կը գործադրէ)՝ երանելի է» (Առ 29.18)։ Աստուած ամէն ինչ յատուկ օրէնքով ստեղծեց։ Այսպէս, բնութիւնը իր օրէնքը ունի, եթէ բնութիւնը այդ օրէնքէն դուրս գայ, տիեզերքը վերիվայրումներով քաոսային վիճակի կը մատնուի կամ վերջ կը գտնէ։ Մարդը, իբրեւ ստեղծագործութեան եւ աչխարհի պահակը, Աստուծմէ ստացաւ օրէնքը (կարգն ու սկզբունքները)։ Օրէնքին նպատակը մարդուն կեանքը կազմակերպել եւ կարգաւորելն է։ Աստուած՝ օրէնսդիրը կատարեալ եւ բարի է, ուստի իր հաստատած օրէնքներն ալ կատարեալ եւ բարի են։ Ստեղծուած մարդը պարտաւոր է՛ր եւ է՛ յարգելու ու պահելու Արարիչին ճչդած օրէնքները։ Օրէնքը պահելու հաւանական միակ պայմանը՝ բացարձակ հնազանդութիւնն է։ Մարդը Աստուծոյ օրէնքին դէմ անհնազանդ գտնուեցաւ, ուզեց «աստուածանալ», Աստուծոյ կամքին դէմ մեղանչեց՝ չարացաւ, եւ մահը ժառանգեց։

---

* Այս խորհրդածութեան ընթացքին, Աստուածաշունչին կողքին (կարդալ Ծն 1–3) օգտագործած աշխատասիրութիւններէն կը յիշեմ, ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆ, Զարեհ Արք.ի, «Մեկնութիւն Հնգամատեանին, (Դպրեվանքեան դասաւանդութեան նիւթերը, Պիքֆայա, 1992–1993) եւ ԵՂԻԱՑԵԱՆ, Բիւզանդի, Քննական Պատմութիւն Սուրբ Գրական ժամանակներու, Ա.Ր.Գ. հատորները, Անթիլիաս, 1971–1973։

ՄԱՐԴՈՒՆ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Առաջին հարցը, որ կրնայ ծագիլ մեր միտքերուն մէջ հետեւեալն է. մարդը ազա՞տ է։ Պատասխանը յստակ է, համաձայն Աստուածաչունչի Ծնունդներու գիրքին, մարդը ազատ էր, որովհետեւ ընտրութիւն կատարեց Աստուծոյ սահմանած օրէնքին՝ կամքին եւ իր կամքին միջեւ։ Ընտրեց եւ գործադրեց իր նախասրածը։ Այսօր մարդը «բարին» եւ «չարը» զանազանելու բանականութիւնն ու կարողութիւնը ունի։ Աստուած մարդը ինքնիշխան ստեղծեց, այլ խօսքով անոր բանական եւ բարոյական հասկացողութիւն տուաւ։ Մարդը օժտուեցաւ Աստուածային չնորհքով։ Երբ բարոյական հասկացողութիւն ըսենք, կը հասկնանք, թէ մարդ որոշում առնելու գիտակցութիւնը, իշխանութիւնը եւ պատասխանատուութիւնը ունի։ Աստուած արգելք չհանդիսացաւ մարդուն՝ որոշում կայացնելուն մէջ, այլ անոր ազատ կամքին թողուց։ Մարդը ընտրեց Աստուծոյ բարի կամքին հակառակը՝ չարը եւ անոր հետեւանքները կրեց։

Նախամարդը արդեօ՞ք գիտէր կամ պատրաստուա՞ծ էր ա՛յդ մեղանչումին։ Գիտնալո՞վ մեղանչեց, թէ՞ առանց գիտնալու։ Նախքան պատասխանելը, փորձենք նկարագրել եւ հասկնալ մարդուն փորձութեան եւ փորձառութեան պահը։

Մարդկային բանականութիւնը ունի հետաքրքրութիւններ եւ հարցադրումներ։ Օրինակ, ինչո՞ւ արգիլուած է, ի՞նչ է հետեւանքը, եւ այլն։ Այդ հետաքրքրութիւնէն մղուած Եւա ուզեց գիտնալ, թէ ի՞նչ է իրեն համար արգիլուած ծառը։ Այսպիսի հետաքրքրութիւն մը կնոջ մօտ աւելի ուժգին է, քան՝ այր մարդուն. կինը աւելի հետաքրքրասէր է։ Ան ուզեց գիտնալ այն բաներուն մասին, որոնց մասին նուազ կամ բնաւ տեղեկութիւն ունէր։

Երբ սերտենք մարդուն Բարիի եւ Չարի ծառէն ուտելը արգիլելու դրուագը, պիտի անդրադառնանք, թէ երբ Աստուած կ՚արգիլէր Ադամին, կինը՝ Եւան տակաւին ստեղծուած չէր։ Այս հաստատումը չարդարացնէր Եւան, այլ Ադամին առաւել գիտակցութեան պարտաւորութիւն մը կու տայ։ Ադամ ի՛նք զգուշացուց Եւան. զգուշացնելով հանդերձ Ադամ ի՛ր ազատ կամքով հետեւեցաւ կնոջ թելադրութեան՝ մեղքի հրաւէրին։

ՄԱՐԴՈՒՆ ՄԵՂՔԸ

Մարդը գիտէ՞ր իր գործած մեղքի մասին։ Ո՛չ։ Եթէ մարդը գիտնար իր գործած մեղքի մասին, սկիզբէն պիտի գիտնար նաեւ որ ի՛նք մերկ վիճակի մէջ կը գտնուէր։ Օրինակ, երբ մանուկի մը ըսենք, թէ չըլլար տաք բաներու դպչիլ, որպէսզի ձեռքը չայրի, հակառակ մեր ըսելուն՝ ան իր հետաքրքրութենէն մղուած աւելի եւս կ՚ուզէ դպչիլ, որպէսզի գիտնայ եւ հասկնայ, թէ ինչ կը նշանակէ այրիլ։ Մանուկը իր փորձառութենէն կը սորվի։ Բայց, անգամ մը որ սորվի, այլեւս նոյն սխալը չի կրկներ։ Մարդ մանկամտութեամբ, հակառակ զգուշացումին, անգիտա-

նալ ձեւացուց, պարզապէս հաւատաց օձի խօսքին՝ «աստուածանա՛լ»։ Ուստի, մարդը իր անհնազանդութեամբ ճանչցաւ մեղքը, սխալին փորձառութիւնը ունեցաւ եւ սխալէն սորվեցաւ՝ «ուշացումով»։ Մարդ մեղանչումով կռնակ դարձուց Աստուծոյ։ Մեղանչելով Աստուծոյ սահմանած օրէնքին դէմ՝ ինքզինք մահուան դատապարտեց։

ՕՁԸ

Ո՞վ է օձը։ Ի՞նչ է օձը։ Օձը մարդկային պատմութեան մէջ ներկայացուած է իբրեւ իմաստութեան եւ անմահութեան խորհրդանիշ։ Իմաստուն, որովհետեւ գիտէ խաբելու լաւագոյն կերպերը, իսկ անմահ, որովհետեւ, ինչպէս գիտենք ան իր չապիկը կը փոխէ։ Այստեղ օձը մարդուն բնազդն է, այլ խօսքով մարդուն կիրքը։ Այսօր եւս օձ եւ մարդ իրարու հետ կը պատերազմին։ Միթէ մարդը իր կիրքին հետ պատերազմի պահեր չ՚ապրի՞ր։

Մննդոց գիրքը չատ բան չ՚ըսեր օձին մասին, սակայն՝ երկու բան գիտենք։ Առաջին՝ Աստուծոյ կողմէ ստեղծուած էր եւ երկրորդ՝ մարդուն ենթակայ էր։ Սատանան օձին յատկութիւնը օգտագործեց իր նպատակին, որպէսզի մարդը Աստուծոյ թշնամին դարձնէ։ Աստուած միշտ հոգատար Հայր մնաց եւ է մարդուն հանդէպ։

ԲԱՐԻԻ ԵՒ ՉԱՐԻ ԾԱՌԸ

Ի՞նչ էր բարիի ու չարի ծառը։ Օրինակ, տեսերիզներու (films) մէջ Բարիի ու Չարի Ծառը խնձորենիի կը նմանի։ Այս կարծիքին պատճառը այն է, որ լատիներէնին մէջ malum բառը կայ, որ ֆրանսերէնին մէջ mal բառն է՝ չար։ Լատիներէնի մէջ թէ՛ չար եւ թէ խնձոր իմաստները ունի։ Ահա թէ ինչու մարդիկ չարութիւնը կամ մեղքը խնձորի ծառին կը նմանեցնեն։

Ի՞նչ էր «կենաց ծառը», որուն պտուղէն ուտելը արգիլուեցաւ Ադամին եւ Եւային։ Մինչեւ հիմա ոչ մէկ տեղ ճչգրտօրէն անոր մեկնութեան հանդիպած ենք։ Բազմաթիւ կարծիքներ եւ ենթադրութիւններ կան, զորս կը յարգենք։ Իսկ ժողովրդային բացատրութիւնները պարզապէս գուարճաբանութիւններ են։ Մեր կարծիքով «արգիլուած պտուղը» կը խորհրդանշէ օրէնքի հաստատում։ Դրախտի բոլոր պտուղները ճաշակելու արտօնութիւն տուող Աստուած կրնար արգելք չդնել նաեւ այդ մէկ հատին, սակայն դրաւ, որպէսզի մարդը գիտնայ իր իրաւունքներուն սահմանը, գգայ օրէնքին գոյութիւնը, իմանայ կեանքին մէջ բարիին ու չարին ներկայութիւնը, բայց մանաւանդ զգուշանայ չարին մերձաւորութենէն։

Բիւզանդ Եղիայեան դիտել կու տայ, թէ կենաց ծառը պատկերացուած է երկու խորհրդանիշերով.-

ա. Բարիի ու Չարի գիտութեան ծառ,

բ. Կեանքի ու Անմահութեան ծառ։

Երկու ծառերը մարդէն մղոններով հեռու տեղ մը դրուած չէին, այլ՝ անոր աչքին դիմաց էր, բայց էին եւ անոնցմէ ճաշակելը կամ ոչ, ազատ կամքին թողուած էր։ Այստեղ կարեւոր հաստատում մը կայ, որ ընդհանրապէս մեր ուշադրութենէն կը վրիպի. Աստուած չարգիլեց որ մարդ ուտէ անկէ, այլ՝ զգուշացուց։

Երկու ծառերը կը ներկայացնէին երկու բան.-

ա. Ամենագիտութիւն

բ. Անմահութիւն

Երբ անոնք ամենագիտութեան ծառէն ճաշակեցին, անոնք գիտցան թէ մերկ վիճակի մէջ կը գտնուէին։ Ի՞նչ կը նշանակէ մերկ էին։ Հեղինակը ինչպիսի՞ մերկութեան մասին կը խօսի։ Մարդիկ կ՚ենթադրեն, թէ մեղքը ամուսնական կապն էր՝ այր եւ կնոջ միջեւ սեռային յարաբերութիւնը։ Եթէ այդպէս ըլլար, Աստուած ինքզինք հակասած պիտի ըլլար։ Ինչո՞ւ։ Որովհետեւ, Աստուածաշունչին մէջ Աստուծոյ հետեւեալ պատուէրը կը կարդանք. «Աճեցէ՛ք ու շատցէ՛ք ու երկիրը լեցուցէ՛ք» (Ծն 9.1)։ Ուստի, անոնց մեղանչումը կամ մերկութեան ամօթը կարելի չէ կապել անոնց մարդկային բնական յարաբերութեան։ Այսօր մեծ տարիքի հասած մարդիկ՝ Հնդկաստանի մէջ, որոնք կիսամերկ են, բայց ամօթի գիտակցութիւնը չունին, այլ խօսքով իրարմէ չեն ամչնար, որովհետեւ անոնց բացատրուած չէ անոր ամօթ ըլլալու մասին։ Ուրեմն, ի՞նչ էր մարդուն համար ամօթը։

Օձը մարդուն հասկցուց, թէ երբ ծառէն ուտէին, իրենց աչքերը պիտի բացուէին եւ ճիշդ էր անոր հաստատումը, բայց ան չըսաւ իրականութիւնը, թէ անոնց աչքերը ինչ բանի պիտի բացուէին։ Այո՛, անոնց աչքերը բացուեցան, սակայն մեղանչական կեանքի բացուեցան։ Աստուծոյ օրէնքին դէմ ելլելու բացուեցան։

*Զարեհ Սրբազան այս հարցումին հետեւեալ ձեւով կը պատասխանէ.-«Այն ինչ որ մարդ Աստուծմէ ստացած էր՝ **ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ, ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ եւ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ**, անոնց կորսնցնելը մերկութիւն կը կոչուի։ Սկիզբը անոնք մերկութիւն չէին զգար, որովհետեւ՝ **ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ, ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ եւ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ** ունէին։ Ուստի, հոս մերկութիւնը ֆիզիքական չէ, այլ՝ հոգեկան եւ այս իմաստով Պօղոս Առաքեալ չատ գեղեցիկ կերպով կը նկարագրէ վերոյիշեալ հաստատումը ըսելով. «Մոռցէ՛ք ձեր հին ինքնութիւնը, այսինքն՝ ձեր նախկին ապրելակերպը, որ խաբուսիկ ցանկութիւններով ապականած էր, վերանորոգուեցէ՛ք հոգիով՝ ձեր մտածելակերպը փոխելով, եղէք նոր մարդ մը՝ Աստուծոյ պատկերին համաձայն ստեղծուած, եւ ապրեցէք ճշմարիտ կեանքը՝ արդարութեամբ ու սրբութեամբ»* (Եփ 4.22-24)։ *Սակայն, մարդ իր ամբողջ իշխանութիւնը չկորսնցուց, այլ՝ միայն մասամբ։ Ինչպէս անցեալին, այսօր եւս մարդ իր անձին, անասուններուն, բոյսերուն վրայ իշխանութիւն ունի։ Ան իշխանութիւն ունի, որովհետեւ բանականութիւն ունի»։*

Մեղքը մարդո՞ւն հետ ծնաւ։

Պատմութիւնը մեզի ցոյց կու տայ, թէ մարդ սկզբնական չրջանին անմեղ էր, բայց ժամանակէ մը ետք ան մեղանչեց։ Սա ցոյց կու տայ, թէ մեղքը մարդուն հետ չի ծնաւ, այլ իրեն յայտնուեցաւ իր բնազդական հետաքրքրութեան չեղումին պատճառով։ Անաստուններ եւս իրենց բոլոր արարքները կը կատարեն իրենց բնազդական հետաքրքրութենէն մղուած։ Կարելի չէ ըսել մեղքը մարդուն հետ ծնաւ, որովհետեւ Աստուած ամէն բան բարի ստեղծեց։ Բարին չի կրնար չար բան ստեղծել կամ ընել։ Երբ ստեղծագործութեան պատմութիւնը լաւ սերտենք, այնտեղ պիտի տեսնենք, թէ Աստուած ամէն ինչ բարի ստեղծեց։

Ինչո՞ւ համար ծառէն կերան։

Եթէ ուշադրութեամբ կարդանք սատանային փորձութեան համարը, ան կ՚ըսէ. «Քանզի Աստուած գիտէ թէ այն օրը որ անկէ ուտէք, աչքերնիդ պիտի բացուին եւ աստուածներու պէս պիտի ըլլաք՝ բարին ու չարը գիտնալով» (Ծն 3.5) եւ ճիշդ այս պատճառով է, որ անոնք ուզեցին ծառէն ուտել ու ուտելով մեղանչեցին։ Աստուծոյ ներկայութեան դիմաց անոնց աչքերը կուրցան։ Դրախտային կեանքին դիմաց անոնց աչքերը կուրցան։

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԿԱՄՔԸ

Աստուծոյ կա՞մքն էր մարդուն մեղանչումը։

Երբեք չենք կրնար Աստուծոյ կամքին վերագրել մարդուն անհնազանդութիւնը, որովհետեւ Աստուած մարդը ազատ ստեղծեց։ Եթէ այդ մէկը Աստուծոյ կամքը ըլլար, Աստուած ի սկզբանէ զանոնք պիտի չզգուշացնէր։ Այնքանատեն, որ մարդ արարածը ազատ կամք ունէր եւ ունի, որեւէ չար արարք Աստուծոյ կամքը չի կրնար ըլլալ։ Աստուծոյ կամքին կրնայինք կապել միայն այն ատեն, եթէ մարդ ազատ կամք չունենար։ Երբ զանազանութեան շնորհքը չունենար, այլ խօսքով, երբ բարին չարէն զանազանելու բանականութիւնը չունենար։ Ան ազատ էր իր որոշումին մէջ եւ իր ազատութեամբ իրեն հաճելի թուողը՝ չարը ընտրեց։

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչո՞ւ համար չներուեցան անոնք։ Միթէ Աստուած անողո՞րմ է։ Երբե՛ք։ Պիտի չուզենք խօսիլ այն մասին, որ Աստուած ի սկզբանէ զգուշացուցած էր զանոնք. այսօր եւս Աստուած մեզ կը զգուշացնէ մեղք գործելէ, ըլլա՛յ Տասը Պատուիրաններուն ձամբով կամ Քրիստոսի ամբողջ ուսուցումով։ Բայց, խօսինք հարցին միւս երեսին մասին, այսինքն՝ ներում չխնդրելու մասին։ Անոնք չներուեցան, որովհետեւ նախ իրենց սխալը չընդունեցան եւ Աստուծոյ դիմաց գղջման ներողութիւն չխնդրեցին։ Բնականաբար, ներողութիւն պիտի չխնդրէին, որովհետեւ անոնք արդէն չէին ընդուներ իրենց սխալը։ Ուրկէ՞ գիտենք թէ անոնք չէին ընդուներ

իրենց սխալը։ Ադամ յանցանքը Եւային վրայ նետեց, Եւան՝ օձին…։ Կարծէք Ադամ կ՚ուզէր զԱստուած մեղադրել, երբ իր Ստեղծիչին ըսաւ. «Այն կինը, որ ինծի հետ ըլլալու տուիր, ա՛ն ինծի տուաւ ծառէն ու ես կերայ» (Ծն 3.12)։ Ադամ ո՛չ միայն իր սխալը չընդունեց, այլեւ՝ զԱստուած մեղադրելու ճամբայ կը փնտռէր, եթէ ո՛չ ուղղակի ձեւով, առնուազն՝ անուղղակի։

ՄԱՐԴՈՒՆ ԱՆԻԾՈՒԻԼԸ

Կ՚արժէ՞ր անհնազանդութեան պատճառով Աստուած մարդը անիծէր։

Աստուած երբեք մարդը չ՚անիծեր ու չանիծեց։ Հապա ի՞նչն էր որ անիծեց։ Աստուած երկի՛րը անիծեց։ Ան չըսաւ անիծեալ ըլլաք, այլ՝ ըսաւ. «երկիրը քու պատճառովդ անիծեա՛լ ըլլայ» (Ծն 3.17), ուստի Աստուած մարդը չ՚անիծեց, այլ՝ երկիրը։ Նախապէս մարդը հանգստաւէտ կեանք մը կը վարէր. անհնազանդութենէն ետք սկսաւ հերկել, աշխատիլ, յոգնիլ, քրտնիլ եւ իր ճակտի քրտինքով իր հացը ճարել։

Անհնազանդութեան պատճառով անոնք մեռա՞ն, որովհետեւ Աստուած կ՚ըսէ. «Անկէ մի՛ ուտէք եւ անոր մի՛ դպչիք, որպէսզի չմեռնիք» (Ծն 3.3)։ Անոնք կերան, բայց չմեռան, ուստի Աստուած ի՞նչ ըսել ուզեց վերոյիշեալ հաստատումով։

Երբ Աստուած մարդու մահուան մասին խօսեցաւ, արդեօք ֆիզիքակա՞ն, թէ՞ հոգեկան մահուան մասին էր։ Հարցումը հետեւեալ ձեւով չրջենք։ Երբ մարդը մեղանչեց, մեռա՞ւ, թէ՞ կեանքը չարունակեց։ Երբ Աստուածաչունչը կարդանք, կը տեսնենք, որ անոնք իրենց կեանքը չարունակեցին եւ զաւակներ ծնան։ Ուստի, հոս ո՞ր մահուան մասին կ՚ակնարկուի։ Այստեղ, Աստուած ֆիզիքական մահուան մասին չ՚ակնարկեր, այլ՝ հոգեկան։ Ի՞նչն է հոգեկան մահը։ Հոգեկան մահը Աստուծոյ ներկայութենէն հեռու ըլլան է։ Անոնք դրախտէն դուրս վտարուելով, Աստուծոյ ներկայութենէն վռնտուեցան, որովհետեւ դրախտ եւ դժոխք վայրեր չեն, այլ՝ մին Աստուծոյ ներկայութիւնն է, իսկ միւսը՝ բացակայութիւնը։ Ուստի, անոնք չմեռան, այլ անոնց մէջ Աստուծոյ ներկայութիւնը մեռաւ։ Անոնք Աստուծոյ ամենօրեայ ներկայութենէն զրկուեցան, այլ խօսքով՝ անոնք հոգեկան մահուան դատապարտուեցան։ Այսօր քիչ չէ այն մարդոց թիւը, որոնք թէեւ ֆիզիքապէս կ՚ապրին, սակայն հոգեպէս մեռածներ են, Աստուծոյ ներկայութենէն վռնտուածներ։ Աստուած չէ վտարողը, այլ՝ մարդ իր անհնազանդութեամբ ինքզինք կը հեռացնէ։

Այստեղ կրկին կը մէջբերենք Բիւզանդ Եղիայեանէն.- «Աչխատանքը օրհնութիւն է եւ ո՛չ անէծք, հետեւաբար աչխատանքը իրրեւ անէծք չէ, որ կը տրուի մարդուն, այլ՝ իրրեւ իր սեփական դրախտը չինելու միջոց։ Եթէ դիտենք, յայտնի կ՚երեւի, թէ աչխարհը գեղեցկացնող միակ ոյժը մարդ արարածի ձեռքերու օրհնեալ աչխատանքն է»։

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Այն ինչ որ փորձեցինք ընել բոլորը տեսութիւններ էին։ Տեսութիւններ ընդհանրապէս թէական կ՚ըլլան, ուստի կրնան անոնք ճիշդ կամ սխալ ըլլալ, այլ խօսքով՝ պայման չէ բոլորը ճչգրիտ ըլլան։ Տարիներ ետք, երբ մարդիկ առաւել գարգանան, կրնան իրենց տեսութիւններն ու բացատրութիւնները ունենալ եւ այդ մէկը կրնայ բարելաւուած ձեւով ըլլալ։ Այն ինչ որ անցեալ դարուն չէինք գիտեր, այսօր քիչ թէ չատ կարելիութիւնը ունինք խօսելու անոնց մասին, նմանապէս տարիներ ետք ուրիշներ եւս կրնան խօսիլ այն բաներուն մասին, որոնք այսօր մենք չենք հասկնար։ Մարդուն մեղքը, ծառը, ներումը, ազատութիւնը, օձը… վերոյիշեալ նիւթերուն մասին փորձեցինք տալ բացատրութիւններ եւ մեր սեփական կարծիքը։ Այն ինչ որ ըրինք վերջնական չէ։ Այսպիսի նիւթ մը կարելի չէ վերջնական եզրակացութեան մը տակ դնել, այլ միշտ քննելի տեսութիւններ պիտի մնան։ Ի վերջոյ, այն ինչ որ կարելի չէ բանականութեամբ ըմբռնել, հաւատքը պէտք է ամբողջացնէ զայն։ Սակայն, այս ըսել չէ, թէ պէտք չէ մենք զմեզ գարգացնենք, ընդհակառակը, մեր բանականութիւնն ու գիտութիւնը պէտք է գործածենք, պատասխաններ որոնելու եւ երեւան հանելու համար։ Գիտութեան այս դարուն հաւատք, գիտութիւն եւ տրամաբանութիւն գիրար միախառնելով պէտք է եզրակացուի՝ հաւատքով լեցուն տրամաբանական պատասխան մը, որ առ Աստուած՝ Արարիչը մարդոց վստահութիւնը խորացնէ։

ԱԻԵՏԻՔ ԱՐՔ. ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ

ՅԻՇԵԼՈՎ ԱՆՄԱՀԱՆՈՒՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿ ՇԱՀԱՆ Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԸ

Արդէն աւելի քան 60 տարի անցեր է Շահան Պէրպէրեանի մահուան թուականէն։

9 Հոկտեմբեր 1956-ին, մինչ Պէյրութէն Փարիզ գացեր էր՝ ամառնային իր արձակուրդն անցընելու ընտանիքին մօտ, սրտի սուր տագնապի մը զոհ կ'երթար Անթիլիասի Դպրեվանքին իմաստասիրութեան անկրկնելի ուսուցիչը՝ հոգեբան, արուեստաբան ու կրթական երկարամեայ մշակ Շահան Պէրպէրեան, որդին՝ պոլսահայ մեծանուն դաստիարակ ու Պէրպէրեան համբաւաւոր վարժարանի հիմնադիր-տնօրէն Ռեթէոս Պէրպէրեանի։

Աւելի քան վե՛ց տասնամեակ...։ Քիչ մը անհաւատալի է այս երկար ժամանակամիջոցը, որովհետեւ ինծի կը թուի թէ դեռ երէկ էր՝ երբ գրատունէ մը գներ էի այս հեղինակին «Գեղագիտութիւն եւ գեղարուեստ» հաստափոր հատորը, տուն բերեր էի գայն ու անճնատուր եղեր հաճելի ընթերցանութեան մը։ Հեղինակը «ողջ» կը սեպուէր ինծի համար, կամ գոնէ ժամանակակից մը։

Կանաչաւուն փայլուն կողքով այդ գիրքը հիմա՛ ալ գրադարանիս մէջ է։

Վար կ'առնեմ գայն ու կը նայիմ անուանաթերթին։ Լոյսի բերուած է Պէյրութ, Տօնիկեան հրատարակչատունէն, 1975-ին։ Ուրեմն՝ 44 տարի առաջ։

Օ՛, ես այդ չրջանին նախակրթարանի առաջին կարգերու երեխայ մըն էի ու անկարելի է որ ափերուս մէջ գիրք մը ունենայի վերոնչեալ «մե՛նծ» տիտղոսով...։ Պարզ է ուրեմն. գիրքը գնած ըլլալու եմ հրատարակութեան թուականէն չատ ուշ, առնուազն 10-12 տարի ետք, ուրիսունականներուն։

Այդ երջանիկ տարիներուն՝ վերոնչեալ գիրքը կարդացած եմ հաւանաբար առանց հարկաւոր կարեւորութիւնը ընծայելու հեղինակին ինքնութեան։ Շահան Պէրպէրեա՞ն։ Շահագրգռուած չէի այդ անունով։ Ինծի համար կարեւորը հատորին բովանդակութիւնն էր լոկ։

Քանի կը սահին, կ'անցնին տարիները, մեր ալ չահագրգռութիւնները երբեմն կը փոխուին՝ հուն կը փոխեն։

Անցեալները, երբ կը մտմտայի հայկական արական անուններու վրայ, յանկարծ իմ մտքին կառչեցաւ ՇԱՀԱՆ անունը։ Իրրեւ մտքի մարզանք՝ փորձեցի մէկ առ մէկ մտաբերել այն բոլոր «Շահան»ները, որոնք տեղ մը ունեցած էին կամ

ունին մեր ազգային, գրական ու տոհմիկ ապրումներուն մէջ։ Նախ յիշեցի Ներսէս Շնորհալի հայրապետին եղբայրներէն մէկը՝ Շահան գօրավարը, որ հայրն էր Գրիգոր Զ. Ապիրատ կաթողիկոսին (1194-1203)։ *Ապա յիշեցի եղեսացի քերականագէտ ու հայկաբան Շահան Ջրպետը* (1772-1837), *որ ԺԹ. դարու սկիզբները հայագիտական ամպիոն մը հաստատեց ու ղեկավարեց Փարիզի մէջ եւ լեզուաբանական գիրքեր հրատարակեց։ Յետոյ անմիջապէս ոստում մը կատարեցի դէպի մեր ժամանակները ու հերթով մտաբերեցի ազգային գործիչ Շահան Նաթալին, Ֆրանսահայ գրող Շահան Շահնուրը, բարձրաստիճան եկեղեցականներ Շահան Արք. Սվաճեանն ու Շահան Արք. Սարգիսեանը, ամերիկահայ դաշնակահար Շահան Արծրունին, «Ազգակ»ի այժմու խմբագիր Շահան Գանտահարեանը...։ Ու ամէնէն վերջն ալ՝ Շահան Պէրպէրեանը։*

Բայց ի՞նչ կը նշանակէր «Շահան»։

Այս հարցումին պատասխանը որմէ՞ կրնայի ստանալ, եթէ ոչ Հրաչեայ Աճառեանէն։

Անոր «Հայոց անձնանունների բառարան»ը կ'ըսէր, որ այս անունը կրճատուած տարբերակն էր «Շահանշահ» անունին, որ պարսկական ծագում ունի անչուշտ եւ կը նշանակէ «թագաւորաց թագաւոր, արքայից արքայ»։

Հիմա, երբ յստակ է ա՛լ «Շահան» բառին իմաստը, կ'արժէր որ կեդրոնայինք վերոյիշեալ Շահաններէն գէթ մէկուն վրայ։

Ու ես կ'ընտրեմ իմ հին «ծանօթ»ը՝ Շահան Պէրպէրեանը։

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ԱՊՐԻԼ ՄԵՐ ՅԻՇՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Շահան Պէրպէրեանը կրնանք նկատել անմոռանալի ուսուցիչ մը։

Ան, բարեբախտաբար, մաս չի կազմեր այն փաղանգին՝ սփիւռքահայ անբախտ այն ուսուցիչներուն, որոնք իրենց մահէն եառ տակաւ առ տակաւ մոռցուեցան, աղօտ յուշ մը դարձան, ի վերջոյ լրիւ չքանալով՝ իրերայաջորդ սերունդներու մտածումին ու ապրումներուն մէջէն։

Իր մահէն աւելի քան վաթսուն տարի ետք ալ՝ այսօր, շատեր կը յիշեն ու կ'արտասանեն Պէրպէրեանի անունը, առանց նոյնիսկ անոր աշակերտած ըլլալու, առանց գայն անձամբ ճանչնալու։ Այսօրուան հայ մարդը եթէ քիչ-շատ գրասէր է, եթէ գիրքի ու թերթի բարեկամ է, եթէ գրադարան մը ունի իր տան մէջ, եթէ հայագիտական որոշ հետաքրքրութիւններ ունի, կամ եթէ կը սիրէ պրպտել մեր մօտիկ անցեալն ու ճանչնալ անոր դերակատարները, ուրեմն՝ Շահան Պէրպէրեանի անունը ծանօթ է իրեն։

Պատճառը, կը խորհիմ, անոր գիրքերն են։

Արդարեւ, Պէրպէրեանի անունով հրատարակուած գիրքերու շարքը, իմաստասիրական ու հոգեբանական գիտութեանց վրայ իր լայն սեւեռումներով, թէ՛ իւրայատուկ է, թէ՛ անմրցելի՝ իր կալուածին մէջ։ Այդ գիրքերը մինչեւ այսօր կ'օգտագործուին դպրեվանքերու կամ հայագիտական-մանկավարժական հիմ-

նարկներու մէջ, իրրեւ դասագիրք, ու այդպիսով՝ կը չարունակեն մնալ իրերայաջորդ սերունդներու մտածումին մէջ։

Շահան Պէրպէրեան (1891-1956), *ահա այսպէս, դեռ կ՚ապրի մեր յիշողութեան մէջ, այնպէս ինչպէս չատերու յիշողութեան մէջ դեռ կը չարունակէ իր մասնաւոր տեղը գրաւել անոր հայրը՝ կրթական մեծանուն գործիչ ՌԷԹԷՈՍ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԸ* (1848-1907)։

Դուք չէ՞ք լսած Պօղոսյ Պէրպէրեան վարժարանի մասին։ Գիշերօթիկի բաժնով օժտուած՝ մանչերու յատուկ դպրոց մըն էր անիկա։ Քանի՛-քանի՛ համբաւաւոր գրողներ նստեր են Սկիւտարի մէջ հաստատուած այդ եզակի կրթարանին գրասեղաններուն եւին,- Վահան Թէքէեան, Լեւոն Բաչալեան, Միքայէլ Կիւրճեան, Յովհ. Հինդլեան, տոքթ. Պօղոս Քօլօլեան, Ինտրա, Սիամանթօ, Եղուարդ Գօլանճեան, Տիգրան Զէօկիւրեան, Ռուբէն Սեւակ, Թէոդիկ, Յովհաննէս Տէվճեան (Արմէն Սեւան), Մատթէոս Զարիֆեան, Շահան Շահնուր, Զարեհ Որբունի, Բագարատ Թեւեան…։

Ահա ա՛յդ դպրոցին հիմնադիր-տնօրէնն էր Ռեթէոս Պէրպէրեան։

Շահան իր նախնական ու երկրորդական ուսումը ստացաւ, բնականաբար, հօր սեփական վարժարանին մէջ, ուրկէ չրջանաւարտ եղաւ 1906-*ին։ Պատանի տարիքին ջութակի ու դաշնամուրի անձնական դասեր ալ առաւ, յղկեց իր գեղարուեստական ճաշակը։*

Հօր մահէն մէկուկէս տարի անց (1908 *Հոկտեմբեր*), *Շահան Փարիզ մեկնեցաւ ու բարձրագոյն ուսման հետեւեցաւ Գոլէժ Տը Ֆրանսի ու Սորպոնի մէջ, որոնք հանդիսացան իր իմացական մարզարանները։ Հանրի Պէրկսոն, Էմիլ Տիւրքէյմ եւ Ժորժ Տիւմա իր ուսուցիչները եղան։ Կը պատմուի, թէ այս վերջինը, անգամ մը, Սորպոնի դպրոցաշէնքի իր սենեակին պատուհանէն տեսնելով փոքրահասակ Շահանը՝ չրջափակին մէջ, անուրթին տակ հաստափոր գիրքեր չալկած, իր չուրջիններուն ըսած էր.* «Voilà un qui est quelquÿun» («*Ահաւասիկ մէկը՝ որ մէ՛կն է*»)։

Պոլիս վերադառնալէ ետք, երբ տակաւին 20 *տարեկան էր, Շահան ստանձնեց հօր մահով թափուր մնացած Պէրպէրեանի տնօրէնի պաշտօնը։ Ա՛լ վկայեալ համալսարանաւարտ էր։ Սորպոնի համալսարանի (Փարիզ) իմաստասիրական ճիւղն աւարտեր էր գերազանց նիչերով, վայելելով համակրանքը Ֆրանսացի աչխարհահռչակ փիլիսոփայ Հանրի Պէրկսոնի։*

Թէոդիկի «Ամէնուն տարեցոյցը» 1912*-ի իր թիւին մէջ կը գրէր.* «*Հանգուցեալ ուսուցչապետին գաւակներէն Շահան Պէրպէրեան այս տարի (1911) Փարիզի համալսարանի կամճառին առջեւ իր* doctorat*-ի թէզը ներկայացնելով ստացած է* Docteur es Lettres *տիտղոսը։ Երիտասարդ պսակաւորը դառնալով Պոլիս՝ հաստատուած է իր մեծանուն հայրիկին հիմնած վարժարանը, փիլիսոփայական ուսմանց եւ մանկավարժութեան մէջ ունեցած իր խոր հմտութեամբը ստանձնելով դասաւանդութիւնը սոյն ուսմանց*»։

Ուրեմն, 1911-էն մինչեւ քեմալական չարժման օրերը՝ 1922 (գանց առնելով Մեծ Եղեռնի տարիները, երբ դպրոցը պահ մը փակուեցաւ), Շահան Պէրպէրեան ձեռնհասօրէն վարեց իր հօր հիմնած դպրոցը։ Յետոյ, երկու տարի անց, գայն փոխադրեց Գահիրէ ու նոյն առաքելութիւնը չարունակեց լրիւ տասնամեակ մը եւս, մինչեւ 1934, իր եղբօր՝ երաժշտագէտ Օննիկ Պէրպէրեանի, համատեղ գործակցութեամբ։

Գահիրէի դպրոցը, գաղութին նեցուկը վայելելով հանդերձ, ի վերջոյ փակուեցաւ սակայն նիւթական պատճառներով։

Այնուհետեւ, Շահան Պէրպէրեան իր նկատառելի նպաստը բերաւ նախ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան ժառանգաւորաց վարժարանին (1934-1944, Թորգոմ պատրիարք Գուշակեանի խելացի կարգադրութեամբ ու հրաւէրով եւ Յ. Օշականի հետ կողք-կողքի), ամէնէն ետքն ալ՝ Անթիլիասի Դպրեվանքին (1944-1956, Գարեգին Յովսէփեանց կաթողիկոսին հրաւէրով), ուր դասաւանդեց իմաստասիրութեան պատմութիւն, հոգեբանութիւն, տրամաբանութիւն եւ գեղագիտութիւն։ Այստեղ իր պաշտօնակիցներն եղան Սիմոն Սիմոնեան, Յարութիւն Էսկիւլեան, Խորէն Գաբիկեան, Բիւզանդ Եղիայեան, Դերենիկ Եպս. Փոլատեան, Տոքթ. Յակոբ Թօփճեան։ Պէրպէրեանի լիութեան տարիները, այսպիսով, անցան այս գոյգ վանական կրթօճախներուն խաղաղ չուքին տակ՝ նկատառելի չափով բարձրացնելով անոնց վարկն ու համբաւը։ Պոլսոյ ու Գահիրէի Պէրպէրեան փակեալ վարժարանները, կերպով մը, «վերապրեցան» Երուսաղէմի ու Անթիլիասի մէջ։

Ինչպէս կը տեսնուի, ամբողջ 45 տարի ուսուցչագործած է ան՝ անձանձրոյթ նուիրումով ու եւրոպական չափանիշի մը կիրարկումով։ Ռեթէոս Պէրպէրեանի զաւակներուն մէջ ամէնէն աւելի ի՛նքն էր՝ որ չարունակեց հօր կրթական միսիոնը։ Իր աշակերտները անջնջելի յուշեր պահեր են իրմէ։

ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ԵՒ HENRI BERGSON

Շահան Պէրպէրեանի հարիւրաւոր աշակերտները միահամուռ կը վկայեն, որ ան իսկական իմաստասէր մըն էր, բազմակողմանի հմտութեամբ օժտեալ արտակարգ մտաւորական մը։ Փիլիսոփայութիւնն ու յարակից գիտութիւնները գաղտնիք չունէին իրեն համար։ Կատարեալ դիւրութեամբ ու ամենայն ճեռնհասութեամբ կ՚աւանդէր ընկերաբանութիւն, հոգեբանութիւն, մանկավարժութիւն, տրամաբանութիւն, իմաստասիրութեան պատմութիւն, բնագանցութիւն, արուեստի պատմութիւն, գեղեցկագիտութիւն եւ բարոյախօսութիւն։ Ան կատարեալ նուիրեալն էր Բարիին, Գեղեցիկին ու Ճշմարիտին. այսինքն՝ կեանքի բարոյական այն հասկացութիւններուն, որոնց խնկարկուն եղած էր նաեւ իր ողբացեալ հայրը՝ Ռեթէոս Պէրպէրեան։

Անկասկած որ ան մեծապէս ազդուած էր Սորպոնի համալսարանի իր հռչա-

կաւոր ուսուցիչէն՝ Հանրի Պէրկսոնէն (1859-1941), *որուն համակրանքը կը վայելէր։ Պէրկսոն Ֆրանսայի մեծագոյն փիլիսոփաներէն մէկն էր, ունէր միջազգային համբաւ ու 1927-ին չահած էր Գրականութեան Նոպէլեան Մրցանակը։ Պէրպէրեան, երբ գրեր ու դատակազմին ներկայացուցեր էր «Ախտային հոգեբանութիւն»ի մասին իր համալսարանական աւարտաճառը, Պէրկսոն զայն կարդացեր էր հիացումով ու հրապարակաւ գնահատեր էր գինք բարձրօրէն՝ հետեւեալ հաստատումով.*«Monsieur Chahan Berberian est un vrai philosophe» («*Պրն. Շահան Պէրպէրեան ճշմարիտ իմաստասէր մըն է*»)։ *Պէրկսոն անձամբ յանձներ էր Շահան Պէրպէրեանին՝ համալսարանի չրջանաւարտութեան վկայականը։*

Պէրպէրեան հիացող մըն էր Պէրկսոնի։ Անոր մասին դասախօսութիւն մը տուած է Գահիրէ, Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան մէջ, 1933-*ին, երբ Պէրկսոն տակաւին ողջ էր։*

Իմաստասիրական միտքը մեր մօտ, արեւմտահայ-սփիւռքահայ իրականութեան մէջ, գարգացում չէ ապրած դժբախտաբար։ Մնացած է խոպան։ Մեր չուրջբոլորը քանի՞ իմաստասէր ունեցեր ենք կամ ունինք։ Առջի դարուն՝ թերեւս բանաստեղծ Եղիա Տէմիրճիպաշեանն ու Յարութիւն Մրմըրեանը փորձած են մերձենալ փիլիսոփայութեան, մեր օրերուն՝ Պօղոսեն Ռ. Հատտէճեանը՝ գրականութեան ճամբով, Պէյրութէն Սեդա Տատոյեանը՝ վերլուծական որոշ էջերով։ Կա՞ն ուրիշ անուններ։ Շահան Պէրպէրեան, ուրեմն, իմաստասէրի իր հանգամանքով, կը պահէ բացառիկ դիրք մը մտաւորականներու մեր ածուին մէջ եւ իր գիրքերով ալ կը չարունակէ իր «խօսք»ը հնչեցնել։

Եւ գարմանալի է որ իր ողջութեան՝ Պէրպէրեան բնաւ փոյթ չէ ըրած առանձին ժողովածուներով հրատարակելու իր իմացապաչտ վերլուծումները։

Ինք որ ժամանակակից հայ գրականութեան տիրապետող դէմքերէն մէկը կրնար դառնալ, բաւարարուեցաւ լոկ քանի մը յօդուածաչարքերով ու գեղեցկագիտական տեսութիւններով։ Ճիշդ է՝ տեւաբար դասախօսեց ու բանախօսեց, Պոլսոյ, Երուսաղէմի ու Պէյրութի մէջ անհամար լսարաններ սարքեց՝ արուեստի հուրը տարածելով ունկնդիր խաւերուն մէջ, բայց ընդհանրապէս խուսափեցաւ գրիչ չարժելէ։ Ջանսաց նաեւ հանգամանաւոր անձերու կողմէ այս առնչութեամբ իրեն եղած յաճախակի թելադրանքներուն։ Ծուլութի՞ւն։ Նկատի չառաւ այն ճշմարիտ ասութիւնը՝ թէ «Խօսքը կը թռչի՛, իսկ գիրը կը մնա՛յ»։ Եւ այս երեւոյթին ալ գրել տուած էր Անդրանիկ Ծառուկեանին, թէ «Հեղինակութիւն մըն էր Շահան՝ առանց հեղինակ մը եղած ըլլալու»...։

Սակայն բարեբախտաբար, 70-*ական թուականներէն սկսեալ, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Անթիլիասի տպարանէն հերթաբար լոյս ընծայուեցան Պէրպէրեանէն անտիպ էջեր կամ դասախօսական նոթեր ու գրառումներ, առանձին հատորներով, որոնք այսպիսով՝ փրկեցին իր մտքի եզակի վաստակը։*

Շահան Պէրպէրեան հեռացաւ այս աշխարհէն առանց հետեւորդներ ունենալու։

Ա՛լ չկայ այն պարարտ հողն ու հին կրթական մթնոլորտը, որ կրնայ նոր Շահաններ հանել մեր դիմաց։ Մայր Բնութիւնը տասնեա՛կ տասնամեակներ կրնայ սպասեցնել մեզ՝ նոր Շահան մը ղրկելու համար երկիր…։

Մեր չուրջ-բոլորը՝ հիմա դժուար է գտնել նոյնիսկ իրեն աչակերտած անձեր։ Անոնցմէ մին՝ ամերիկաբնակ Թորգոմ Փոսթաճեան (Անթիլիասի Դպրեվանքէն, ծն.՝ 1926), հետեւեալ տողերով կը նկարագրէ իր ուսուցիչը.

- Դասարան կը մտնէր ան առանց որեւէ նոթի կամ գիրքի։ Բեմ կը բարձրանար եւ ոտքի կեցած կը դասախօսէր։ Որպէս աչակերտ՝ մեր պարտականութիւնն էր ուշի-ուշով մտիկ ընել իր դասախօսութիւնները եւ նոթագրել գանոնք։ Ջեռոյ ալ՝ մաքրօրէն գրի առնել եւ իրեն յանձնել…։ Պրն. Պէրպէրեան կարդալէ եառ գանոնք՝ կրնար պատկերացում մը ունենալ, թէ որքանո՞վ ըմբռնած էինք իր խօսքերը, ի՞նչ մակարդակի վրայ էր մեր մտքի հասունութիւնը… («Մեծերու հետ եւ մեծեր», Անթիլիաս, 2007)։

Ուրիշ երախտապարտ աչակերտ մը՝ Արտաւազդ արք. Թրթռեան (1930-2013), նկատել կու տայ որ երբ Պէրպէրեան գրական վերլուծումներ կատարէր, անպայման կ՚ուզէր հասնիլ վերլուծուող գրական տուեալ կտորին (արձակ թէ չափածոյ) «ամէնէն թաքուն տարրին եւ ամէնէն նուրբ իմաստին ու ոգիին»։ Ան կը վկայէ.

- Իմաստասիրական բոլոր գիտութիւններն ու արուեստից պատմութիւնը, հնագոյն ժամանակներէն մինչեւ արդի ժամանակներ, կը դասաւանդէր տիրապար, հեղինակութեամբ, առանց ո՛չ մէկ գիրք կամ տեսրակ կամ արձանագրութիւն ունենալու ձեռքին տակ, եւ սակայն անուններու, վայրերու եւ թուականներու կատարեալ եւ ապշեցուցիչ ճշգրտութեամբ։ …Աչխարհը՝ իր դասաւանդած այնքան այլազան ու դժուար նուաճելի նիւթերուն, կարծէք չքեղօրէն լուսաւոր բաց գիրք էր իրեն համար։ Եւ կարծէք այդ չքեղօրէն բաց գիրքէն ինք պարզապէս կ՚ընթեռնուր՝ ապրումո՛վ, հիացումո՛վ, յափշտակութեա՛մբ… («Արժէքաբանութիւն կամ արժէքներու իմաստասիրութիւն», Անթիլիաս, 1976)։

Շահան Պէրպէրեա՛ն։ Անկրկնելի սերունդի մը փայլուն ներկայացուցիչը։ Արուեստներու ներհուն, խորաթափանց ու ծանրախոհ տեսաբանը։ Սոկրատներու, Պղատոններու եւ Արիստոտէլներու հայաբարբառ հետեւորդը։ Դաւիթ Անյաղթի ժառանգորդը։ Պատկառելի քրմապետ մը՝ իմաստասիրութեան մեհեանին մէջ։

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆՆԵՐՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Միայն հազուադէպօրէն կրնայ պատահիլ, որ մէեւնոյն ընտանիքին բոլոր անդամներն ալ, մեծ ու պզտիկ, օժտուած ըլլան բացառիկ չնորհներով եւ ուրեմն՝ բոլո՛րն ալ պատմութեան մէջ մնայուն հետք մը թողուն, անմահացնեն իրենց անունը։

Ընտանեկան ու գաղափարական չատ ամուր դաստիարակութիւն մը, բայց նաեւ՝ հետեւողական եւ նպատակասլաց կրթութիւն ու աչխատա՛նք հարկաւոր են,

որպէսզի ճամբայ հարթուի այդպիսի երջանիկ նուաճումի մը։

Դուք այդօրինակ քանի՞ ընտանիք կրնաք ցոյց տալ մեզի։

Այդպէ՛ս էր ահա Շահան Պէրպէրեանի ընտանիքն ալ՝ որդւոց որդի։

Մարդ իսկապէս կը զարմանայ՝ երբ աչքի առջեւ կ՚ունենայ այս բարեհամբաւ ընտանիքին անդամները, որոնցմէ իւրաքանչիւրը առանձինն արժէք մը եղաւ, ամէն մէկը կատարելութիւն մը՝ արուեստի այլազան մարզերու մէջ։ Հպա՛րտ ընտանիք։

Եկէ՛ք թուենք հանրածանօթ Պէրպէրեանները մէկ առ մէկ.

ա) Ռեթէոս Պէրպէրեան, Շահանին հայրը, որ 1876-ին Պոլսոյ մէջ հիմնեց իր անունը կրող սեփական տիպար վարժարան մը ու զայն ղեկավարեց չուրջ 30 տարի, մինչեւ իր մահը (Ապրիլ 1907)։ Իր չունչին տակ խմորեց ընտրեալ աշակերտներու ամբողջ սերունդ մը։ Եղաւ ժթ. դարու արեւմտահայ մեծագոյն դաստիարակներէն մին։ Պոլսոյ հայութիւնը մեծարանքի աննախընթաց հանդէսով մը պանծացուց զինք 1901-ին, իր հիմնած կրթօճախին 25-ամեակին առիթով։ Հեղինակն է «Դպրոց եւ դպրութիւն» երկասիրութեան (1907)։ Իր մասին ծաւալուն մենագրութիւն մը գրած ու հրատարակած է իր սաներէն մին՝ վաստակաւոր ուսուցիչ եւ բառարանագիր Պետրոս Զէքի Կարապետեան (Պոլիս, 1933)։

բ) Մաննիկ Պէրպէրեան, Շահանին միակ քոյրը, ծնած՝ 1883-ին։ Թէ՛ չնորհալի գրող եւ թէ՛ տաղանդաւոր երգչուհի միաժամանակ։ Շրջանաւարտ՝ Պոլսոյ Ամերիկեան Աղջկանց Գոլէճէն եւ հետեւորդ՝ Սորպոնի գրականութեան դասընթացքներուն։ Անցեալ դարու տասական թուականներու վերջերը ու քսանականներուն չրջեցաւ զանազան գաղութներ (մինչեւ Ամերիկա) ու տուաւ երգահանդէսներ։ Ուշագրաւ ու զժուար դերեր ստանձնեց նաեւ օփերաներու մէջ։ Ունի բանաստեղծութիւններու երկու հատոր՝ «Արձակ երգեր» (1911, Պոլիս) եւ «Արեւոտ ճամբան» (1931, Փարիզ), նաեւ՝ վիպակներու գոյզ ժողովածուներ՝ «Երեք վիպակներ» եւ «Հեթանոս աղայ» (երկուքն ալ տպուած Ալեքսանդրիա, 1945-ին), ուր կը ցոլայ զգայուն հոգի մը, քիչ մը թախիծով ու յուռեսութեամբ պարուրուած։ Մաննիկ պարբերաբար կ՚աշխատակցէր «Հայրենիք» ամսագրին, «Ճառաջ»ին ու Մեսրոպեանի «Նայիրի» չաբաթաթերթին։ Թանկագին են իր յուշերը՝ Պէրպէրեան վարժարանի միջավայրէն ու մթնոլորտէն։ Ուղեղային արիւնահոսութեան հետեւանքով մահացաւ 8 Նոյեմբեր 1960-ին, Փարիզ, 77 տարեկանին, աղքատ ու լքեալ։ Գրագիտուհի Սիրան Սեզա ոգեկոչած է զինք «Նայիրի»ի Ա. էջին վրայ (27 Նոյ. 1960)։

գ) Օննիկ Պէրպէրեան, Շահանին երէց եղբայրը, ծնած՝ 1887-ին։ Հմուտ երաժշտագէտ, յօրինող, երգահան ու խմբավար, համալսարանաւարտ՝ Լոզանէն, մաթեմաթիք-ֆիզիքի մասնագիտութեամբ։ Օննիկ թեւ-թիկունք եղաւ իր եղբօր՝ մանաւանդ երբ Պէրպէրեան վարժարանը Պոլսէն Գահիրէ փոխադրուեցաւ 1924-ին։ 1938-էն ետք հաստատուեցաւ Փարիզ՝ հետեւողականօրէն տալով տարեկան

նուագահանդէսներ։ Հեղինակն է երաժշտական բազմաթիւ ու այլազան ստեղծագործութիւններու (ջութակի, դաշնամուրի, լարային նուագախումբի, երգչախումբի ու մեներգերու յատուկ)։ Ունի Հայկական Պատարագի ինքնուրոյն մշակում մըն ալ։ Երաժշտագիտական յօդուածներով կ'աշխատակցէր Բիւզանդ Թօփալեանի «Անդաստան» պարբերականին։ Կարօ Փօլատեանի նշանաւոր «Զրոյց»-ներէն մին իր հետ կատարուած է։ Բազմակողմանի մշակոյթով օժտուած բարձրորակ մտաւորական մըն էր։ Մահացաւ Փարիզ, 8 Սեպտեմբեր 1959-ին։ Գեղամ Քէրէսթէճեանի գրի առած մահագրականը «Անդաստան»ի մէջ (1960-ի թիւ), լաւագոյնս կը բնորոշէ Օննիկ Պէրպէրեանի երգահանի ճիրքերը ու անոր մշակած երաժշտական երկերուն գեղագիտական եւ տոհմային խորքն ու բնոյթը։

դ) Ինք՝ ՇԱՀԱՆ Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, կրթական գործիչ, իմաստասէր, հոգեբան, գեղագէտ, արուեստաբան, երաժշտագէտ ու ներհուն մտաւորական։ Հայր Պէրպէրեան իր բանաստեղծութիւններէն մէկուն մէջ իրեն ակնարկած է «Շահանս իմաստուն» արտայայտութեամբ։ Շահան չարունակեց իր հօր սկսած կրթական փառաւոր գործը՝ գայն աւելի՛ խորացնելով ու յառաջացնելով, նոր ժամանակներու լոյսին տակ։ Իմաստասիրութեան կողքին՝ չարունակ պարապեցաւ նաեւ երաժշտութեամբ։ 80-ի չափ յօրինուածներ ունի՝ զանազան հայ բանաստեղծներու գործերուն վրայ (մէկ մասը հրատարակուած՝ Նիւ Եորք, անջատ հատորով, 1983-ին)։ Կազմած ու ղեկավարած է դպրոցական երգչախումբեր, տուած է համերգեր՝ սիրուն եւ որակաւոր յայտագրերով։

ե) ԱՐՏԱԻԱԶԴ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, Շահանին անդրանիկ որդին, հանրածանօթ գեղանկարիչ ու արուեստագէտ։ Ծնած էր Վառնա (Պուլկարիա) 1923-ին։ Նկարչական իր առաջին ցուցմունքները ստացաւ եգիպտահայ նկարիչ Օննիկ Աւետիսեանէն։ 1948-ի գարնան՝ 64 պաստառներով բացաւ իր անդրանիկ անհատական ցուցահանդէսը Պէյրութի մէջ, արժանանալով տեղւոյն Ֆրանսատառ ու հայ մամուլի խթանիչ գնահատանքին։ 1949-ին հաստատուեցաւ Փարիզ, ուր մասնագիտացաւ արուեստի ու գեղանկարչութեան մէջ։ Ցուցահանդէսներ տուաւ Ֆրանսայի, արտասահմանի ու Երեւանի մէջ եւ իրապաշտ վրձինով պատկերեց փարիզեան բնանկարներ, դիմանկարներ ու չարք մը հայ երեւելի դէմքեր (Մ. Մաչտոց, Մխիթար Հերացի, Մխիթար Գոշ եւ այլն)։ Իր կեանքին վերջին քսան տարիները անցուց Ավինեոն, ուր, ի միջի այլոց, դասեր կու տար հայ լեզուի եւ պատմութեան։ Գործունեայ տարր մըն էր ԺԱՖ-ի չրջանակին մէջ։ Իր մահուան առթիւ «Ջառաջ» կը գրէր, թէ Արտաւազդ «բազմաթիւ գարդարանքներ ըրած է հայկական եկեղեցիներու մէջ՝ Ալֆորվիլ, Լիոն, Տէսին, Փարիզ, Երուսաղէմ»։ Գիտենք նաեւ, որ Անթիլիասի մայրավանքի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մայր տաճարին յառաջամասի ու յետամասի որմերը, առ այսօր, զարդարուած են իր վրձինէն ելած 5 մեծահասակ չրջանակեալ գործերով, պատրաստուած՝ 50-ականներու կէսերուն, Յովսէփեանց կաթողիկոսի թելադրանքով։ Այդ մեծադիր սրբանկար-

ներէն մին կը ներկայացնէ Քրիստոսի խաչելութիւնը, միւսը՝ Քրիստոսի յարութիւնը, մէկ ուրիշը՝ Վարդանանքը (տաճարին վերնատան պատին), վերջին երկուքն ալ՝ Սահակ-Մեսրոպն ու Հայաստանի քրիստոնէացումը։ Արտաւազդ Մահացաւ 10 Յուլիս 2002-ին, Փարիզ։

Ինչպէս կը տեսնուի, ԵՐԵՔ սերունդ Պէրպէրեաններ չարունակաբար ապրած ու չնչած են արուեստով ու գիտութեամբ։

Մաննիկ Պէրպէրեան կը պատմէ, որ իրենց մօր կանխահաս մահէն ետք, հայրը իր վիշտը մոռնալ կը ջանար՝ ինքզինք յանձնելով գիրքերու մտերմութեան…։ Ան կը խրատէր իր զաւակները. «Մէկ-մէկ գիրք առէք, նստեցէ՛ք, կարդացէ՛ք»։ «Այդպէս ալ կ՚ընէինք, խոր լռութեան մէջ։ Պատանեկան այս խիստ կեանքն է, որ տուած է ինքնամփոփութիւս, գիրքերու մէջ ապրելու, եւ կեանքէն դուրս եւ վեր մնալու անջնջելի ճաշակը ամէնուս ալ» («Երիտասարդ հայուհի» ամսագիր, Պէյրութ, Սեպտ. 1948)։

Պէրպէրեաններու Սկիւտարի բնակարանը օրուան մինչեւ ուշ ժամերը ժամադրավայրն էր մտաւորականներու եւ արուեստասէրներու։ Հոն յաճախ կ՚այցելէին Խրիմեան, Իգմիրլեան, Ալէմթճեան եւ Մելքիսեդեկ Մուրատեան եպիսկոպոսները, Եղիչէ Դուրեան վարդապետը, Մկրտիչ Մեզպուրեան, բժ. Վահրամ Թորգոմեան, Յարութիւն Մրմըրեան, Սիմոն Գափամաճեան, Մինաս Զերագ, բանաստեղծ Եղիա Տէմիրճիպաշեան, Բիւզանդ Քէչեան եւ այլն, եւ այլն։ Այդ բնակարանը օրն ի բուն կ՚եռեւեփէր երաժշտութեամբ, բանաստեղծութեամբ ու փիլիսոփայութեամբ։

Հրաշալի այս մարդոց չառաւիղները ի կեա՞նս են հիմա, ո՞ւր եւ ինչպէ՞ս կ՚ապրին՝ կ՚անգիտանամ։

Բայց կը չարունակեմ հիանալ Ռեթէոս Պէրպէրեանով սկիզբ առած ընտանեկան այն տոհմիկ դաստիարակութեան վրայ, որ պտղալի ոստեր ու բարունակներ արձակեց ամբողջ դար մը եւ աւելի՛…։

ԵՐԲ ՁԱԿԱՏԱԳԻՐԸ ԱՆՈՂՈՔ ՀԱՐՈՒԱԾՆԵՐ ԿՈՒ ՏԱՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆՆԵՐՈՒՆ…

Դուք հանդիպա՞ծ էք 16 տարեկան պատանիի մը, որ առտու մը ինքնավստահ քայլերով դասարան կը մտնէ ու…կը սկսի դասաւանդել։

Այո՛, սխալ չկարդացիք։ 16 տարու պատանի մը դասարան կը մտնէ՝ ո՛չ թէ իբրեւ աշակերտ իր տեղը գրաւելու գրասեղանի մը ետին, այլ ամպիոնին վրայ կը կանգնի՝ իբրեւ ՈՒՍՈՒՑԻՉ։

Ատիկա Շահան Պէրպէրեանն էր։ Ան ուսուցչագործել սկսած է 16 տարեկանին։ Զարմանահրա՛շ երեւոյթ։

Արդարեւ, երբ իր մեծանուն հայրը՝ Ռեթէոս Պէրպէրեան, անակնկալօրէն մահացաւ 8 Ապրիլ 1907-ին, Պէրպէրեան վարժարանին մէջ մեծ բաց մը գոյացաւ։

Ուսուցչապետին մահով յանկարծ թափուր կը մնար ամէնէն առաջ տնօրէնի աթոռը, իսկ չարք մը առարկաներ ալ կը մնային առանց դասատուի, քանի որ Ռեթէոս Պէրպէրեան, նիւթական խնայողութեան մտահոգութեամբ, միաժամանակ կ՚աւանդէր 8-10 դասանիւթեր։

Բարեբախտաբար կային ողբացեալին երկու մանչերը՝ Օննիկ եւ Շահան։

Օննիկ անմիջապէս ստանձնեց դպրոցին տնօրէնի պաշտօնը, իսկ Շահան, իր սիրելի գիրքերը անութին տակ՝ դասարան մտաւ իբրեւ դասատու...։ Ձիչդ 16 տարեկան էր այնատեն։ Ասիկա ճակատագրական արարք մըն էր, որ հաւանաբար մեկնակէտը պիտի դառնար իր ապագայ ամբողջ կեանքին, ամբո՛ղջ առաքելութեան։

Օննիկ ու Շահան կարծես սրբագան ուխտ մը ըրած էին՝ չարունակելու իրենց հօր կրթանուէր գործը։ Ու ճակատագրին անողոք հարուածներն անգամ պիտի չյաջողէին խանգարել իրենց երազն ու ճգտումը։

Իրենց հօր մահը լախտի հարուած էր անչուշտ ընտանիքին ու դպրոցին համար։

Սակայն, անկէ բաւական առաջ, 1899-ին, չատ դառն եղած էր նաեւ իրենց թանկագին մօր՝ տիկ. Զարուհիին մահը։ Զարուհի Պէրպէրեան (ծնեալ՝ Փանոսեան) հոգատար հսկիչն էր իրենց սեփական վարժարանին գիչերօթիկի բաժնին։ Շահան այն ատեն դեռ 8 տարեկան էր, իսկ Օննիկ՝ 11։ Կրնանք լսել ուրեմն, որ անոնք որբութիւնն ալ համտեսեցին լիապէս...։

Շահան 30 տարեկանին իր կեանքը կապեց հայուհի մը՝ Թելլի Սիրաքեանի, բախտաւորուելով երկու մանչ զաւակներով,- Արտաւազդ եւ Պարէտ։

Պարէտը սակայն մոռնալու չարաղէտ արկածի մը զոհ գնաց Փարիզի մէջ 1952-ի Մարտին...։

Ահաւոր ու անսպասելի հարուած մըն էր ասիկա Պէրպէրեաններուն համար։

Պարէտ տաղանդաւոր ու հնարամիտ երիտասարդ մըն էր՝ գիտական բացառիկ ձիրքերով օժտեալ։ Փարիզի մէջ կ՚աշակերտէր օդանաւային ճարտարագիտութեան վարժարանին ու կը խոստանար փայլուն ապագայ մը։ Լոկ 22 տարեկան էր...։

Զաւկին կորուստին լուրը չանթահարեց Շահան Պէրպէրեանը, որ իր պաշտօնին գլուխը՝ Անթիլիաս կը գտնուէր, ու չկրցաւ իսկ ներկայ ըլլալ անոր յուղարկաւորութեան։ Որդեկորոյս հայրը անվերականգնելիօրէն ընկճուեցաւ. խոր վէրք մը բացուեցաւ անոր սրտին մէջ, որ իր կարգին՝ տկարութիւններ սկսաւ ցոյց տալ...։ Ան նոյնիսկ չուրջ տարի մը դադար տուաւ Անթիլիասի իր դասաւանդութիւններուն եւ նախընտրեց գլուխ-գլխի մնալ իր մեծ ցաւին հետ...։

Ճակատագրի ինչպիսի՛ նմանութիւն՝ որդեկորոյս Շահան Պէրպէրեանին ու մեր կարգ մը գրագէտներուն միջեւ։

Յիչեցէ՛ք.- վիպագիր Մերենցն ալ կորնցուց իր թարմատի դուստրը, Սրբուհի Տիւսաբն ալ կորնցուց իր 19 տարեկան սրտահատորը, Լեւոն Շանթն ալ կորնցուց իր որդին, բանասէր-բժիչկ Վահրամ Թորգոմեանն ու բանաստեղծ Վահէ-Վահեանն ալ ապրեցան այդ այրո՛ղ ողբերգութիւնը...

ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Հալէպի մեր երկրորդական վարժարաններէն մէկ քանին աւանդական չատ գնահատելի սովորութիւն մը ունին.- բարձրագոյն կարգերու աշակերտները տարին անգամ մը կ'առաջնորդեն ազգ. գերեզմանատուն եւ գանոնք կը համախմբեն գրագէտ Յակոբ Օշականի ու դանիացի հայասէր բարերարուհի Քարէն Եփփէի շիրիմներուն չուրջ։

Ասիկա ուխտի այդ մըն է, որ կը սորվեցնէ տղոց՝ գլուխ խոնարհեցնել մեծանուն դէմքերու բարոյական ներկայութեան առջեւ։

Վերջին սա քանի մը տարիներուն ե՛ս եւս մասնակցեցայ աշակերտական այդ այցելութիւններուն ու գերեզմանատուն վազեցի այնքան խանդավառօրէն, որքան խանդավառութեամբ հոն կը վազէին աշակերտները՝ իրենք։

Ու ամէն անգամ որ պտղունց մը անուշ խօսք արտասանելու հրաւիրուեցայ Օշականի շիրիմին վերեւ, իմ մտապատկերին մէջ ինքնաբերաբար ուրուագծուեցան երկու դէմքեր՝ Շահան Պէրպէրեան եւ Շաւարշ Միսաքեան։

Այո՛, այս երկու դէմքերը ուղղակի առնչուած էին Օշականի անունին, որովհետեւ անոնք եղած էին այն ԵՐԿՈՒ ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԱՄԲԱՆԱԽՕՄՆԵՐԸ, որոնց վիճակուած էր հրաժեշտի ուղերձներ կարդալ «Մնացորդաց»ի հեղինակին դագաղին վերեւ, առաջինը՝ Ս. Քառասնից Մանկանց եկեղեցւոյ մէջ, իսկ երկրորդը՝ ազգ. գերեզմանատունը, 20 Փետրուար 1948-ին։

Օ՛, Օշական կրնա՞ր երեւակայել, թէ ի՛նչ անակնկալներ կը սպասէին իրեն Հալէպի մէջ, ուր փախած-եկած էր՝ Երուսաղէմի կրակներէն հեռանալու համար։

Կրնա՞ր երեւակայել, թէ իր աչքերը յաւիտենապէս պիտի փակէր այստեղ՝ Հալէպ, պրուսացի իր հայրենակից Գրիգոր Երէցեանի տան մէջ։

Կրնա՞ր երեւակայել, թէ իր շիրիմին վերեւ դամբանականներ պիտի խօսէին փարիզաբնակ Շաւարշ Միսաքեանն ու պէյրութաբնակ Շահան Պէրպէրեանը։

Շահան Պէյրութէն Հալէպ պիտի գար լիբանանահայոց առաջնորդ Խորէն եպս. Բարոյեանի ընկերակցութեամբ, յատկապէս բերելու հայ մտաւորականութեան սրտի խօսքը՝ իր տարիներու բարեկամին ու երկարամեայ պաշտօնակիցին, որուն հետ սերտօրէն գործակցած էր ի Պոլիս եւ Երուսաղէմ։ Պիտի ունենար յորդաբուխ եւ խիստ տպաւորիչ ելոյթ մը, տիրական ոճով վերլուծելով Օշականի գրականութիւնը ու վեր առնելով անոր մեծդի վաստակը։

Կ'արժէ նշել հետեւեալն ալ.- Շահան Պէրպէրեան այդ թուականէն տարի մը առաջ եւս այցելած էր Հալէպ, բայց այն առեն՝ ուրախառիթ պատեհութեամբ մը։

1947 *Մարտին էր առիկա, երբ ան ընկերակցեր էր Գարեգին Յովսէփեանց հայրապետին, որուն ծննդեան 80-ամեակի, գրական գործունէութեան 60-ամեակի եւ քահանայական ձեռնադրութեան 50-ամեակի յոբելեանը պիտի նշուէր Հալէպ, ու ինք՝ գլխաւոր բանախօսն էր այդ ձեռնարկին։*

Եթէ ուզենք որոշ մանրամասնութիւններ իմանալ աւելի քան եօթանասուն տարի առաջ տեղի ունեցած այդ հանդէսին մասին, հայ մամուլի հին հաւաքա-

ծոնե՛րն են որ օժանդակութեան պիտի հասնին մեզի։

Եկէ՛ք բանանք այդ օրերուն Հալէպ հրատարակուող «Եփրատ» օրաթերթի 18 Մարտ 1947-ի թիւը ու կարդանք Ա. էջին վրայ երեւցած լրատուութիւնը՝ ի մասին երկու օր առաջ Գարեգին կաթողիկոսին նուիրուած «յոբելենական փառաչուք հանդէս»ին։

Թերթը կը նչէ, թէ Ս. Քառասնից Մանկանց մայր եկեղեցին լի էր խուռներամ բազմութեամբ. լի էին նաեւ շրջափակն ու տանիքը, ուր տեղաղրուած էին բարձրախօսներ։ Նախ խօսք կ՚առնէր Հալէպի առաջնորդ Զարեհ Եպս. Փայասլեան, որ նկատել կու տար թէ Յոբելենական Յանձնախումբը խուսափած էր այս հանդէսին համար օտար խոչոր սրահ մը վարձելէ, յարմար դատելով որ ձեռնարկը կայանար մեր հարազատ տան մէջ, կարելի մեծավայելչութեամբ, ունենալով այն համոզումը՝ թէ այստեղ «կը գտնուինք անտես Աստուծոյ ներկայութեան»։

Առաջին բանախօսը կ՚ըլլար Կրթասիրաց վարժարանի տնօրէն պրն. Գրիգոր Պօղարեան, որ իր գրաւոր ելոյթին մէջ մանրամասնօրէն կը գծէր յոբելեար Վեհին կեանքի ուղեծիրը, «իր ելոյթը համեմելով պզտիկ անեքթոտներով»։

Իսկ երկրորդ բանախօսը՝ պրն. Շահան Պէրպէրեան, «աւելի քան երեք քառորդ ժամ խօսեցաւ Վեհափառ յոբելեարին գրական եւ գիտական վաստակին մասին»։

Մէջընդմէջ կ՚երգուէին չարականներ՝ եկեղեցւոյ դպրաց դասին կողմէ։ Աւարտին, խօսք կ՚առնէր հայրապետը։ Տեղւոյն վրայ կատարուած նուիրատուութիւններէն կը գոյանար տասը հազար Ս.Ո. գումար մը։

Ի դէպ, Շառուկեանի «Նայիրի» ամսագիրը, որ այդ շրջանին տակաւին լոյս կ՚ընծայուէր Հալէպ, Շահան Պէրպէրեանի վերոնչեալ ելոյթին պատճէնը կը տպէր միեւնոյն տարուան (1947) իր Գ. թիւին մէջ՝ «Վեհափառին յոբելեանը» խորագրին տակ։

ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ԱՄԷՆԷՆ ՇԱՏ ՍԻՐԱԾ ԲԱՌԵՐԷՆ ՄԷԿԸ՝ «ԲՆԱԶԱՆՑՈՒԹԻՒՆ»

Շատ տարիներ առաջ, երբ տակաւին ճեմարանական ուսանող էի, դպրոցին գրադարանը պրպտելու առեն՝ պատահաբար իմ դիմաց գտայ «Բնազանցութիւն» անունով գիրք մը։ Հեղինակ՝ Շահան Ռ. Պէրպէրեան։

Օ՛ֆ, ի՛նչ տարօրինակ ու անհասկնալի վերնագիր մըն էր ասիկա։ «Բնազանցութի՞ւն»...։ Արդեօք ի՞նչ կը նչանակէր այս բարդ բառը։

Փորձեցի քանի մը հատուած կարդալ հոսկէ-հոնկէ, բայց...«չստացուեց»։ Զգալի էր սակայն, որ գիրքը կ՚առնչուէր փիլիսոփայական նիւթի մը։ Իսկ ես, այդ օրերուն, փիլիսոփայելու տրամադրութիւն չունէի բնա՛ւ...։ Գիրքը իր տեղը դրի ու իմ պրպտումները չարունակեցի մնացեալ մատեաններու ովկիանին մէջ։

Տարիներ յետոյ, երբ քիչ մը աւելի հասուն ու գիտակից տարիք մը թեւակոխեր էի, այդ միեւնոյն «Բնազանցութիւն»ը կարդացի ծայրէ ի ծայր։

Առ այսօր, յստակօրէն կը յիշեմ թէ խո՛րապէս տպաւորուեր էի հեղինակին իմաստասիրական գաղափարներէն ու սահուն ոճէն, նաեւ՝ իւրայատուկ բառամթերքէն, որ անչուշտ նախապայման էր այսպիսի մասնագիտական գիրք մը չարադրելու համար։

Այդ օրէն ասդին այլեւս վերիվարոյ գիտեմ, թէ ի՞նչ է բնագանցութիւնը։ Օտար բառով՝ «մեթաֆիզիք»։

Բնագանցութիւնը այն փիլիսոփայական գիտութիւնն է, որ գրեթէ կ՛անտեսէ գիտական իրականութիւններն ու օրէնքները ու անոնց տեղ՝ յառաջ կը մղէ փիլիսոփայական մտածելակերպ մը։ Բառը՝ «բնագանցութիւն», արդէն կազմուած է «բնութիւն» եւ «գանցել» (առ ոչինչ համարել, անգոյ սեպել) բառերէն, որովհետեւ փիլիսոփայական այս մտածելաճեւը Կ՛ԱՆՑՆԻ բնութեան երեւոյթներուն վրայէն ԴԷՊԻ ԱՒԵԼԻ ԱՆԴԻՆ ու այդ երեւոյթները կը բացատրէ ո՛չ թէ գիտութեամբ կամ գիտական փորձերով, այլ՝ մտածումո՛վ։

Միջազգային գետնի վրայ՝ բնագանցական փիլիսոփայութեան յայտնի դէմքեր են գերմանացի Էմմանուէլ Քանթն ու Հէկէլը, հոլանտացի Սփինոզան, Ֆրանսացի Տէքարթն ու Ժան-Փօլ Սարթրը եւ այլն։

Հիմա կը մտածեմ, որ աշխարհի բոլոր կրօնքներն ալ տեսակ մը բնագանցական փիլիսոփայութիւններ են։ Կարելի՞ է, գոր օրինակ, Աստուածոյ գոյութիւնը ապացուցել գիտական անհերքելի ու չօշափելի փաստերով։

Զգո՛յշ, իմ այս հարցադրումը թող չգայթակղեցնէ մաքրակրօն հաւատացեալները։ Ե՛ս ալ հաւատացեալ մըն եմ ու անչեղօրէն կառչած՝ Հայց. Եկեղեցւոյ դաւանանքին ու ժառանգութեան։

Օրինակ կ՛ուզեմ բերել Օրմանեան պատրիարքը, որ աստուածաբանութեան հմուտ դասախօս էր Արմաշու դպրեվանքին մէջ։

Իր աշակերտները կը պատմեն որ ան դասարան կը մտնէր ու ամբողջ ժամ մը բազմաթիւ տուեալներ կը չարայարէր՝ ապացուցելու համար Աստուածոյ գոյութիւնը։

Յաջորդ դասապահին, նո՛յն Օրմանեանը, այս անգամ ալ իր աշակերտներուն կ՛ուղղէր հետեւեալ հարցումը.

- Հիմա ալ եկէ՛ք թուենք այն տուեալները, որոնք ԿԸ ՀԵՐՔԵՆ աստուածոյ գոյութիւնը...

Շահան Պէրպէրեան «բնագանցութիւն» կոչուած այս հետաքրքրական փիլիսոփայութեան վարագո՛յրն է որ, ահաւասիկ, բացած էր իր բազմահարիւր աշակերտներուն դիմաց։

ԼԵՒՈՆ ՇԱՒՈՑԵԱՆ

(*Շար.* 1)

ԱՐԽԻՒԱՅԻՆ

ԳԱՌՆԻԿ ԲԱՆԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ ԵՒ ՆԱԽԿԻՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԸ ՃԻՊԷՅԼԻ ՈՐԲԱՆՈՑԷՆ ԵՏՔ ԵՒ ԻՐ ՃԵՄԱՐԱՆ ՄՏՆԵԼԷՆ ԱՌԱՋ

Շնորհակալութիւն կը յայտնէին Պէյ աղային եւ կը բաժնուէին դղեակի բերդանման չինուածքէն ու կ՚ուղղուէին դէպի Հոմս։

Ճամբու ընթացքին ֆրանսացին կատակով կ՚ըսէր.

- Աղուոր դաս մը տուիք Պէյին, պէտք էր այդպիսի դաս մը այդ անպիտան եւ անխիղճ մարդուն։

- Երանի թէ ասկէ ետքը խղճով գործէ եւ խղճով վարձատրէ այդ հարիւրներու հասնող գիւղացիները, իր կարգին կը խօսէր Սամուէլ։

Դղեակը կը մնայ ետեւ, ալ չէր երեւար, քիչ ետք արդէն Հոմսի չուկան էին, ֆրանսացին ողջերթ կը մաղթէր եւ աճապարանքով կը դառնար գործին։

Դէպի Պէյրութ մեկնող ինքնաշարժ մը առնելով կը բռնէին Լիբանանի ճամբան։ Հեռուէն լեռներու չղթան սահման կը գծէին երկու երկիրներու միջեւ։

Կէսօրը կը հասնէին ընկերութեան գրասենեակը, ուր տնօրէն Ջիմմիրման կը խօսակցէր երկու պարոններու հետ, որոնք ընկերութեան տէրերն էին եւ երկար ատենէ ի վեր բացակայ էին երկրէն։ Նաճինց եւ Ֆուատ Խէյրալլահ եղբայրներ արդէն ծանօթ էին Սամուէլին եւ առաջին անգամ ըլլալով կը ծանօթանային Վահանի հետ։

Սամուէլ եւ Վահան իրենց հետեւեալ երեք ամսականները կը գանձէին եւ անմիջապէս գործի կ՚անցնէին։ Աչքէ կ՚անցընէին պատուէրներու ցանկը, որոնք բոլորն ալ Պէյրութէն էին։ Երկու չաբաթ այդ գործերով կը զբաղէին եւ ընկերութեան գանագան բաժիններուն մէջ նորանոր գետեղումներ կը կատարէին։ Պէյրութի մէջ կատարուած մանր-մունր գործերը այնքան ալ չահաբեր չէին, կարեւորը մեծ գործերն էին՝ երկու-երեք ամիս տեւող գործեր։

Անցնող ամիսներուն եղեր էին Սայտա, Պռումմանա, Տհուր-Շուէյ, Թրիփոլի եւ Հոմս, գրեթէ տարուան կէսէն աւելի քաղաքէն դուրս, որ անչուշտ հաճելի էր մէկէ աւելի պատճառներով։ Քաղաքէն դուրս կար նոր եւ թարմ կեանք՝ սնունդի տեսակէտով եւ խիստ նպաստաւոր ու նոյնիսկ յաւելեալ նուէրներով, այնպէս որ իրենց ամսականները կը կրկնապատկուէին։ Անշուշտ երկուքն ալ կը նախընտրէին դուրսերը երթալ, քաղաքի սահմանափակ կեանքէն դուրս գալով նոր միջա-

վայրի ու մթնոլորտի մէջ յաւելեալ տեղեկութիւններով, յաւելեալ փորձառութիւն ձեռք բերել։

Օրին մէկը տանիմարքացիներ կու գային ընկերութեան գրասենեակը եւ երկար խորհրդակցութիւններ կ՚ունենային։ Երկու-երեք հանդիպումէ ետք տնօրէն Զիմմիրման Սամուէլը կը կանչէր եւ կը յայտնէր, որ պէտք էր մեկնէին Նապլըք քաղաքը՝ Դամասկոսի եւ Հոմսի ճամբու կիսուն, ուր հաստատուած էր տանիմարքական բարեպետական ընկերութեան մը հիւանդանոցը։ Այդ հիւանդանոցին ելեկտրական գետեղումները պիտի կատարէին։

Բոլոր պատրաստութիւնները աւելիով պէտք է կատարուէին։ Սամուէլ ու Վահան, աչքի առաջ ունենալով ներկայացուած յատակագծերը՝ կը հաշուէին թէ, պէտք պիտի ըլլայ այսքան ծրար ելեկտրական թել, տուփ եւ բանալի, այսքան կապոց խողովակ, այսքան լամբ իրենց կազմածներով, այլ խօսքով՝ այն բոլորը, որ կրնային պէտք ունենալ։

Պատրաստութիւնները տեսնելէ ետք երկու հանրակառքով ճամբայ կ՚ելլէին։ Նապլըք տանող ճամբան ծանօթ չէր իրենց, բայց չարժավարները լաւ գիտէին։

Կը բարձրանային Ալէյ, Պհամտուն, Սոֆար եւ ապա Շթորա, ուր փոքրիկ նախաճաշ մը կ՚ընէին եւ կը շարունակէին դէպի Դամասկոս տանող ճամբան, կէսօրուայ մօտ կը հասնէին Դամասկոս, որու անունը չատ լսած էին, սակայն ի՞նչ տեսակ քաղաք ըլլալը չէին գիտեր։ Առաջին տպաւորութեամբ ընդարձակ հովիտի մը վրայ տարածուած արեւելեան ոճով քաղաք մըն էր։ Քաղաքի մեծ հրապարակին վրայ ուշադրութիւն գրաւողը խորովածի եւ համադամ ճաչերու բուրմունքն էր։

Հանրակառքերը ճամբայ կ՚ելլէին ու կը բռնէին Նապլըքի ճամբան։ Անապատային անծայրածիր տարածութիւններ, ձորեր, հովիտներ, առանց ծառի ու առանց բուսականութեան։ Աւազ, հող, քար, արեւահար, այրած լա՛յն տարածութիւններ։ Ժամ մըն էր իրենց ետին ձգած էին Դամասկոսը, ջրառատ եւ կանաչներու մէջ պատռտուած այդ քաղաքէն դուրս գալէ ետք ա՛լ անապատ էր։

Վահան կը մտածէր Լիբանանի մասին, կանաչ Լիբանանի, լեռներու կատարներէն մինչեւ ծովափը, իր ամբողջ երկայնքով կանաչութիւն էր, լեռներու կատարներն ու կողերը մայրիներ, եղրեւանիներ, կաղիններ, իսկ աւելի վարերը պարտէզներ, տուներու չուրջ ծառ, ծառաստան ու ծաղիկ, դրացի, բայց տարբեր ժողովուրդ է սուրիացին։

Վերջապէս հեռուէն կ՚երեւնային ծառերու կատարները։ Քանի կը մօտենային, կանաչութիւնը իր չրջանակը կը լայնցնէր։ Ծառեր կ՚երեւնային եւ ծառերու մէջ հոս-հոն տուներ։ Տեսարանը աւելի կ՚ընդարձակուէր։

- Եկանք, Նապլըք գիւղն է, կ՚ըսէր չարժավարներէն մէկը։

Բարձունքի մը վրայ ծառաստաններ, պարտէզներ, վազող ջուրեր, իսկ ստորոտը, տափարակին վրայ Նապլըք գիւղը։ Միայարկ տուներու վայր մը։ Գիւղին կեդրոնը հաստ, ստուերախիտ ծառեր եւ ծառերու տակ բազմաթիւ սրճարաններ,

դիմացը, տուներու երկայնքին հատ-հատ խանութներ եւ խանութներէն ներս ել եւ մուտք ընող կիներ եւ մարդիկ։

Ինքնաչարժները աղմուկով կ՚աչխատէին եւ կը սուրային առաջ։ Գիւղը կը մնար ետեւ, դարձեալ անապատին մէջ էին։ Կէս օրը անցեր էր, անօթութիւնը կը տանջեր արհեստաւորները, որոնք կու գային լոյսով ողողելու արեւին այրած այս անապատը։

Քիչ հեռուն սկսան երեւիլ միայարկ հսկայ չէնքեր եւ հեռուն հողմաղաց մը, որուն անիւը չրջանաձեւ կը դառնար պարապին մէջ։ Ինքնաչարժները լայն դռնէ մը ներս կը մտնէին ու քիչ ետք կը կենային դրան մը առջեւ, ուր եւրոպացի պարոններ կը սպասէին։

Այո, եւրոպացի, աւելի՝ տանիմարքացի, որոնք հաստատութեան պատասխանատուները ըլլալու էին։

- Բարի եկաք, ժամերէ ի վեր կը սպասէինք, կ՚ըսէր տարիքոտ պարոն մը իր խոշոր ակնոցներուն տակէն գննելով եկողները։ Խօսակցութիւնը առաջին վայրկեանէն անգլերէն էր, բայց ոչ թէ անգլիացիի այլ օտարազգի անձի մը ոճով, որ իր խօսքին մէջ կը դնէր մայրենի լեզուին չեչտը։

Անմիջապէս գործաւորները կը հասնէին, բեռները ինքնաչարժէն դուրս բերելով, կը տանէին դիմացի սենեակը։ Քովի սենեակը կը փոխադրէին նաեւ իրենց պայուսակները, որմէ ետք կ՚առաջնորդուէին չէնքի մը սրահը, որ հաստատութեան պաշտօնեաներու ճաշարանն էր։ Անապատի հովին ու փոշիին դիմաց հակադրութիւն մըն էր այս սրահը իր սեղաններով, աթոռներով, ճեպ-ճերմակ սրփռոցներով ու անձեռոցիկներով։ Պատերուն վրայ խոշոր, հաւանաբար տանիմարքական զանազան չրջաններու նկարներ կային։ Պատերուն տակ ճերմակ գոյնէ պահարաններ եւ անոնց վրայ տեղ-տեղ ծաղկամաններ։

Սեղան կը նստէին ու սպասաւորներ ափսէներու մէջ կը մատուցանէին տապկուած հաւ եւ ոչխարի կողիկներ, տապկուած գետնախնձոր, սալատ եւ պտուղ։ Թագաւորական ճաշ էր, որ կրնար մրցիլ Պէյ աղայի ճաշերուն հետ։ Հոս խմիչք չկար, սակայն, ինչպէս կ՚երեւի ընդունուած կարգ էր, ճաշին վրայ սուրճ, թէյ կամ քաքաոյով կաթ կը հրամցնէին։

Ճաշէն ետք Սամուէլ եւ Վահան կ՚առաջնորդուէին հիւանդանոցի տնօրէնութեան գրասենեակը, ուր վերջին ծայր յարգալից վերաբերմունք մը ցոյց կու տային ներկայ գտնուող պարոններն ու տիկիններ։ Խօսակցութիւնը անչուշտ անգլերէն էր, իսկ խօսակցութեան նիւթը՝ հաստատութեան բոլոր բաժինները էլեկտրական լոյսով օժտել եւ վերջ տալ քարիւղի լամբերու օգտագործումին։

- Կ՚ուզենք մեր հաստատութիւնը լուսաւորել։ Կ՚ուզենք բոլոր սրահները, սենեակները, դեղարանները, խոհանոցը, ճաշարանները եւ մառանները լուսաւորել։ Աւելի քան քսան տարի լոյս չ՚ունէինք, քարիւղի լամբը, եաին ալ լենքսերը եւ սակայն եկաւ ժամանակը եւ ունեցանք նիւթական միջոցները մեր հիւանդանոցը լուսաւորելու, կը խօսէր տնօրէնը, ամէն մէկ բառի վրայ չեչտելով եւ իր չուրջին-

ներու հաւանութիւնը ունենալով իր հետ։

Օչարակ եւ պիսքուիթներ կը հրամցուէին, ամբողջական լուռութեան մը մէջ, մինչդորտը եկեղեցական արարողութեան մը ըլլար կարծէք։ Պատերուն վրայի իւղանկարները ու հարուստ գրադարանը եթէ չըլլային, կարելի էր հաչտուիլ կրօնական մթնոլորտին հետ։

Աւելի եաքը պիտի իմանային, որ տանիմարքացի առաքեալներ էին, որ արեւելք եկած էին մարդասիրական նպատակներով, հիւանդանոց հիմներ էին անապատային չրջանի մը մէջ ու հիւանդներ կը դարմանէին, մեռնելու վիճակին հասածներ կեանքի կը վերադարձնէին բոլորովին ձրի, չատ յաճախ նաեւ նիւթական օժանդակութիւն ընելով կարիքաւորներուն։ Քրիստոնեայ ըլլային թէ խլամ, իրենց համայնքին մէջ կ'առնէին։

Նոյն օրը, առաւօտուն, գործի հագուստները հագած Սամուէլ եւ Վահան աչքէ կ'անցընէին հիւանդանոցին գանազան բաժինները, քով-քովի չէնքերը ընդարձակ սրահներով, մէկ չարքի վրայ խոչոր սենեակներ ութը-տասը անկողիններով, մաքուր, փայլուն սալայատակով, նոյնքան մաքուր ձեղուններով։ Տասնեակ հիւանդապահներ, իրենց ճեփ-ճերմակով վերնագգեստին եւ նոյնքան ճերմակ գլխանոցին մէջ, անվերջ այս ու այն սրահը կը մտնէին, տեղ մը հիւանդին տաքութիւնը կ'առնէին։ Յաւուտ հիւանդներ, հառաչանքներ, վիրակապով փաթթուած գլուխներ, աչքեր, ո՞ր մէկը ըսել, ամէն կողմ ընկճուած հոգիներ, յուսահատ կանչեր եւ Աստուծոյ ուղղուած աղաչանքներ։

Երկրորդ չէնքին մէջ պատկերը նոյնն էր, հիւանդներու չորս բոլորը խմբուած հարազատներ, դէմքերնին բաց կամ գոց կլիներ, ծերունիներ եկեր էին, գուցէ հեռաւոր գիւղերէ, իրենց հիւանդներու տեսութեան։ Եկեր էին ուտելիքներով, հագուստի ծրարներով եւ ամբողջ օրը հիւանդներու քով անցընելէն եաք, պիտի մեկնէին իրենց տուները։

Անապատին մէջ հիւանդանոց մը, որ ամբողջ տարին հիւանդներ կ'ընդունի, իր կարելի բոլոր միջոցներով կ'աչխատի՝ կեանքեր փրկելու եւ կեանքի վերադարձընելու համար։ Հիւանդանոց մը բոլորովին անվճար, ուր բժիշկ, հիւանդապահուհի, վիրաբոյժ, դեղագործ, ծառայողներ ինքզինքնին նուիրեր էին մարդասիրական գործին իրենց պարտականութիւնը կատարած ըլլալու գիտակցութեամբ Աստուծոյ եւ մարդկութեան հանդէպ։

Հիւանդանոցի բոլոր բաժինները աչքէ անցընելէ եաք կը պարզուէր, որ բոլոր գետեղումները պիտի ըլլային դուրսէն, պատ փորելու պէտք պիտի չըլլար, նոյնիսկ գատ սահմանափակ պիտի ըլլար խողովակներու գործածութիւնը։ Ամէնէն վերջը պիտի մնար տնօրէնութեան չէնքին լուսաւորումը։ Տնօրէնութեան չէնքը երկու յարկանի ընդարձակ չինութիւն մըն էր, իւրաքանչիւր յարկ լայն սրահէ մը, երեք ննջարան, ճաչարան, խոհանոցէ եւ բաղնիքէ կը բաղկանար։ Վարի յարկը պաշտօնէութեան գրասենեակներ էին, իսկ վերի յարկը տնօրէնի ընտանիքին բնակարանը։

- Այս չէնքը թող մնայ ամէնէն վերջը, նախ հիւանդանոցի բաժինը, յետոյ մերինը,- կ՚ըսէր տնօրէն Թէոտոր, որ նոյն ատեն պատուելի էր եւ իրենց հաւաքոյթներուն բացումը ու փակումը ինք կը կատարէր, միշտ ալ աղօթքով անկասկած։

Առաջին չէնքի ելեկտրական սարքաւորումը կը վերջանար երկու չաբաթէն, միջանցքներն ալ մխասին առած, օրական չորս-հինգ սենեակ։ Շաբաթ օրերը կ՚աչխատէին մինչեւ կէսօր, ճաշէն ետք երկու ժամ հանգիստ, իսկ երեկոյեան դէմ կ՚ուղղուէին տնօրէնութեան չէնքը եւ մաքուր ու կոկիկ հագուած կը մտնէին ներս, ուր գիրենք կ՚ընդունէր տնօրէն Թէոտոր։

Քիչ-քիչ կու գային գրասենեակներու պաչտօնեաները իրենց տիկիններով։ Հազիւ քիչ մը խօսք-խօսակցութիւն։ Սպասեակները սեղաններու վրայ կը դնէին պնակ, գաւաթ, դանակ, պատառաքաղ, թէյ, կաթ եւ առատ խմորեղէններ։ Հաճելի մթնոլորտ, որ կը տեւէր երկու ժամ, Սամուէլ եւ Վահան իրենք ալ կը մասնակցէին խօսակցութեան, կը պատմէին իրենց որբանոցային կեանքէն, յայտնի կ՚ըլլար, որ իրենք ալ որբերու սերունդին կը պատկանէին, չատ լաւ կը ճանչնային միս ճէյքըպսընը եւ միս Փիթըրսընը։

- Հա, կը ճանչնա՞ք զանոնք, ո՞ր որբանոցին մէջ, կը հարցնէին այս ու այն կողմէն։

- Այո՛ երկուքն ալ, միս ճէյքըպսընը Սայտայի «Թռչնոց Բոյն»ի մաման էր, որ տարին քանի մը անգամ այցելութիւն կու տար իրենց որբանոցը, իսկ միս Փիթըրսըն, ճիպէյլի որբանոցի իրենց մաման էր։

Այս տեղեկութիւնները աւելի կը սերտացնէին իրենց մտերմութիւնը։

Երկու օրիորդները իրենց թարմ տարիքէն մարդասիրական առաքելութեամբ եկեր էին արեւելք։ Իրենց գործունէութեան չրջանը ըրեր էին Խարբերդի մէջ։ Արեւելք գալէն տասը տարի ետք, տեղի կ՚ունենար հայերու գաղթն ու ջարդը, իրենց աչքերով կը տեսնէին հայութեան հանդէպ գործադրուած նախճիրները, իրենք ալ իրենց կարգին կ՚ենթարկուէին անօրինակ հալածանքներու, սակայն, հակառակ այդ բոլորին աւելի թափով կը չարունակէին իրենց մարդասիրական առաքելութիւնը։ Պատերազմը կը վերջանար ու կը սկսէր որբահաւաքը։ 1922-ին 5000 որբ-որբուհիներու եւ ջարդերէն վերապրող կիներու, աղջիկներու գլուխն անցած կը հասնէին Լիբանան։

Միս Փիթըրսըն ճիպէյլ կու գար, թէեւ օտար չեչտով, սակայն, չատ լաւ հայերէն կը խօսէր։ Աստուածաչունչը ձեռքէն պակաս չէր։ Կիրակի օրերը երբեմն ինք կը կատարէր պաչտամունքը։ Կը կարդար, կը քարոզէր։ Բարութիւն, սէր կը քարոզէր, "կեանքի մէջ բարի եւ առաքինի եղէք, սիրեցէք ձեր նմանները" կ՚ըսէր ան։

Զափազանց սիրուած եւ յարգուած էր որբերէն։ Որբերը կարծէք իսկական մայր մը գտած էին։

Տնօրէն Թէոտոր եւ չուրջինները այս բոլորը լսելով, ներքնապէս կը հրճուէին, որովհետեւ, իրենք ալ նոյն ճամբուն վրայ էին, իրենց հայրենակիցին նման։

Սամուէլ եւ Վահան նոյն որբանոցէն էին։ Սամուէլ սակայն, կանուխ դուրս եկած ըլլալով որբանոցէն, այս մանրամասնութիւններէն լուր չունէր, Վահան ոչ միայն ճանչցած էր միս Փիթըրսընը, այլ՝ նոյնիսկ անկէ Նոր Կտակարան մը եւ ուրիշ հոգեւոր գիրքեր նուէր ստացած էր։

Տնօրէն Թէոտոր եւ իր տիկինը այցելած էին Ճիպէյլի որբանոցը եւ հոն լաւ ընդունելութիւն գտած։ Տիկինը մանաւանդ, հիացումով կը խօսէր որբերու ուշիմութեան, աշխատասիրութեան մասին։ Կրթական տեսակէտէ բարձր մակարդակ ունէր որբանոցը, այդ մասին մանրամասն տեղեկութիւններ տուեր էր միս Փիթըրսընը։

Վահան որբանոցէն հեռացուած էր 1925-ին, իսկ որբանոցի վերջնական փակումը տեղի ունեցած էր տարի մը ետք, անկէ վերջ միս Փիթըրսընն ո՞ւր գացած էր լուր չունէր։

- Միս Ճէյքըպսընն եւ միս Փիթըրսընն իրարմէ անբաժան գոյգ մըն էին, երանութեամբ Աստուծոյ ճամբան ընտրած էին անոնք ու այդ ճամբուն վրայ ալ պիտի վերջացնէին իրենց կեանքը, կ՚ըսէր տնօրէն Թէոտոր։

Այդ օրուան հանդիպումին ներկայ էր նաեւ օտար օրիորդ մը, տանիմարքացի, որ քանի մը ամիս առաջ եկեր էր, մարդասիրական նոյն նպատակներով։ Հազիւ 18-20 տարեկան, հրեչտակային դէմքով օրիորդ մը, անունը Հելկա, խօսակցութիւններուն չէր մասնակցեր, մէկ անկիւնը նստած լուռ կը հետեւէր յայտնուած կարծիքներուն, կամ աւելի ճիշդ այդպէս կը ձեւացնէր։ Իր նայուածքը առեն-առեն կը ձգէր Վահանի վրայ, կը չափէր ոտքերէն մինչեւ գլուխը, աւելի երկար կանգ առնելով անոր դէմքին, գլխուն գանգուր մազերուն։ Ցետոյ գլուխը կրկին կը խոնարհէր։ Ծունկերուն վրայ հանգչող մատներուն կը նայէր ու երկար կը մնար խոհուն ու մտածկոտ։

Այդ պահուն Վահանի համար Հելկայի գլուխն ու դէմքի ստուերագիծը աւելի գրաւիչ կ՚երեւային, իսկապէս գեղեցիկ էր Հելկան եւ այդ գեղեցկութիւնը ամուր կը դրոշմուէր Վահանի հոգիին մէջ։

Երկու ժամուայ հանդիպումը կը վերջանար բոլորովին տարբեր մթնոլորտի մէջ, տարեցները կրօնաբարոյական հարցերու վերլուծումով եւ երկու պատանիները, առաջին իսկ հանդիպումին, իրարու հոգին կարդալով։

Վահան, կեանքին մէջ առաջին անգամ ըլլալով, իր հոգիին մէջ կը զգար խլրտումը զգացումներու, որոնք բռնկող հրդեհի մը նման կ՚անհանգստացնէին զինք։

Երբ ցրուելու համար ոտքի կ՚ելլէին, Հելկա եւ Վահան ակամայ կը կատարէին այդ չարժումը։ Որքա՜ն պիտի ուզէին որ երկարէր նստուկ այդ պահը։ Դուրս կու գային Սամուէլ եւ Վահան տնօրէնութեան յարկաբաժինէն ու կը դիմէին իրենց սենեակը։ Հելկա կը մնար ծերերուն հետ։

- Ամէն ինչ լաւ էր, թէ՛ սեղանը իր անոյշ համոերեղէններով, թէ կաթով քաքաօն, բայց անտանելիօրէն անհամ, պաղապուր բաներ են իրենց տեսութիւնները, բա-

ներու մասին, որոնք չէն երթար կերուխումին հետ, կ՚ըսէր Սամուէլ։

- Հոգ չէ, անոյշ ուտելիքներ եւ բարոյախօսական վէճեր թող յաճախ ըլլան եւ մենք ալ մասնակից այդ խօսակցութիւններուն, իր կողմէ կը յարէր Վահան, այո՛, յաճախ ըլլան, միայն թէ՝ չարունակութիւնը կը վերապահէր իրեն։

Սամուէլ ամուսնացած եւ զաւակի տէր էր արդէն։ Իր միտքն ու մտածողութիւնը լարուած էր իրեններով, այնպէս որ գոնէ այդ օրերուն, Հելկան իր հետաքրքրութենէն դուրս էր։

Իրիկունը, ընթրիքի սեղանին չուրջ, խօսակցութիւնը տանիմարքացիներն էին։ Քանի մը ամուսնացած եւ ամուրի մարդիկ, բոլորովին կարուած աչխարհային կեանքէ։ Հաւաքուեր էին այստեղ աչխարհը իր հոգերով, իր հարցերով ձգեր էին դուրսը, տեսակ մը գոց տուփի մէջ ամփոփուած երկնային կեանքի հարցերով կը զբաղուէին։

- Վաղը պիտի անցնինք թիւ 2 չէնքին, աւելի ընդարձակ չէնք մը, չատ աւելի սրահներով, սենեակներով, չատ աւելի ծակ ու ծուկերով, որ չատ աւելի աչխատանք պիտի պահանջէ, կ՚ըսէր Սամուէլ։

- Քանի՞ չաբաթէն կրնանք վերջացնել ամբողջ գործը, կը հարցնէր Վահան, բոլորովին տարուած Հելկայով։

- Երկու ամիս մը դեռ հոս ենք։

- Երանի թէ երկու ամիսէն ազատինք այս անապատէն, կ՚ըսէր Վահան, թէեւ աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել. երկու տարիէն աւելի տեւէ աչխատանքը։

Վահան քարիւղի լամբի մը աղօտ լոյսին տակ գիրք կը կարդար, կը կարդար առանց բան մը հասկնալու, էջերը կը թաւալէին իրարու ետեւէ, առանց մտքին մէջ կէտ մը դրոչմուելու։ Ինքն ու միտքը դիմացի չէնքն էր։ Չ՚ոն Հելկան, իր աթոռին վրայ նստած, գլուխը կախ, յօնքերուն տակէն իրեն կը նայէր։ Ան ալ անկասկած, իր ներկայութիւնը կը փնտռէր։

Գիչերը ուչ ատեն կ՚երկարէր անկողնին մէջ ու կը փորձէր քնանալ։ Քունը աչքերէն փախեր էր։ Կը մնար երկար ատեն երազուն, մինչեւ որ քունը գոցէր կոպերը։ Առաւօտը կ՚արթննար, Սամուէլ արդէն ոտքի կը սափրուէր։ Ինք ալ պիտի սափրուէր, ուչ մնալուն կ՚ամչնար եւ չտապով կ՚աչխատէր ինքզինք կարգի դնել։ Կը նախաճաչէին ու անմիջապէս կ՚անցնէին իրենց գործին։ Տարբեր բաժիններու մէջ կ՚աչխատէին։ Վահան կ՚աչխատէր վարպետէն ետ չմնալ, իւրաքանչիւր օր երկու-երեք սենեակ…։

ԳԱՌՆԻԿ ԲԱՆԵԱՆ

(*Շար.* 18)

ՏՕՆԱԿԱՆ

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵՒ Ս. ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐՈՒ ՏՕՆԻ ՆՇՈՒՄ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

Քրիստոնէութիւնը Հայաստանի մէջ պետական կրօնք հռչակուեցաւ չորրորդ դարուն սկիզբը, 301 թուականին. իսկ անկէ առաջ, միշտ հալածանքներու ենթարկուած էին բոլոր անոնք, որոնք հեթանոսութենէ դուրս ուրիշ կրօնքի կը պատկանէին: Հայ Եկեղեցին իր Տօնացոյցին եւ Ցայսմաւուրքին մէջ ունի Հայաստան աշխարհի նախաքրիստոնէական դարերուն նահատակուած բազմաթիւ մարտիրոսներու ու նահատակներու անուններ: Սա ցոյց կու տայ, որ Հայաստանի մէջ քրիստոնէութիւնը գոյութիւն ունեցած է եւ այդ ժամանակաշրջանին ապրող քրիստոսադաւան քրիստոնեաներ իրենց հաւատքին համար նահատակուած են: Հետեւաբար, քրիստոնէութիւնը գոյութիւն ունեցած է Հայաստանի մէջ առաջին երեք դարերուն: Առ այդ, մեր պատմութիւնը մեզի ցոյց կու տայ, որ Հայ Եկեղեցին հիմնուած է Ս. Թադէոս եւ Ս. Բարթողիմէոս առաքեալներուն կողմէ, իսկ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչով, 301 թուականին, ստացած է իր վարչական ու հաստատութենական բնոյթը: Այս իսկ պատճառով մեր եկեղեցին կը կոչուի ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ եւ ոչ՝ լուսաւորչական: Հետեւաբար, եթէ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչով սկսէր մեր եկեղեցւոյ պատմութիւնը կամ ծագումը, միայն այն ատեն կարելի պիտի ըլլար Հայ Առաքելական Ս. Եկեղեցին կոչել «լուսաւորչական» եկեղեցի:

Արդարեւ, Կիրակի, 1 Դեկտեմբերին, հանդիսապետութեամբ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Կաթողիկոսին, Անթիլիասի Մայրավանքի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ մատուցուեցաւ: Ս. եւ Անմահ Պատարագ՝ մատուցեց Հոգշ. Տ. Վահրիճ Վրդ. Ղարախանեան:

Հայր Սուրբը իր քարոզին մէջ ըսաւ, թէ Քրիստոսի երկու առաքեալները՝ Ս. Թադէոսն ու Ս. Բարթողիմէոսը դարձան ցորենի առաջին հատիկները, որոնք ինկան Հայաստան աշխարհին մէջ, տալու համար մէկի փոխարէն երեսուն, վաթսուն եւ հարիւր, ըստ աւետարանական բացատրութեան: Անդրադառնալով առաքեալներուն նահատակութեան, ան յայտնեց, որ այսօր մեզմէ նահատակութիւն չէ որ կը պահանջուի, այլ՝ Քրիստոսի կամքը, որպէսզի մենք առաքեալներուն նման ունենանք սէր, աննենգ հաւատքով քարոզենք աստուածային ճշմարտութիւնները եւ հաստատակամօրէն Քրիստոսը վկայենք ու հռչակենք մեր փրկութեան միակ աղբիւրը: Հետեւաբար, թող սուրբ առաքեալներուն տօնը առիթ ըլլայ նորոգելու մեր հաւատքը, այն հաւատքը, որուն պաշտպաններն ու պահապանները եղան մեր նախահայրերը, նոյնիսկ արեան վկայութեամբ:

Ս. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱՅԻՆ ՏՕՆԸ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, 22 Դեկտեմբերին, Անթիլիասի Մայրավանքի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ հանդիսաւորապէս նշուեցաւ քրիստոնէական եկեղեցւոյ առաջին մարտիրոսին՝ Ս. Ստեփանոս նախավկային յիշատակի տօնը։ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Կաթողիկոսին նախագահութեամբ Ս. եւ Անմահ Պատարագը մատուցեց եւ յաւուր պատշաճի քարոզեց՝ Կաթողիկոսարանի մատենադարանի տեսուչ Գերչ. Տ. Շահան Արք. Սարգիսեան։ Պատարագէն ետք, Վեհարանի դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ Դպրեվանքի սարկաւագներուն պատրաստութեամբ յատուկ յայտագիր մը։

Պատարագիչ Սրբազանին քարոզին առանցքը կազմեց աղօթասացութեան կեդրոնական կարեւորութիւնը անհատական եւ հաւաքական կեանքին մէջ։ Բացատրելէ ետք սարկաւագ բառին իմաստը, ան ամփոփեց Ս. Ստեփանոսի նուիրական կեանքն ու առաքելութիւնը ու ըսաւ, որ Գործք Առաքելոց գիրքին մէջ սուրբէն արձանագրուած են երկու աղօթքներ, որոնք արտասանած է քաղաքէն դուրս անարդարօրէն քարկոծուելու ժամանակ, որմէ ետք սուրբին առջեւ բացուած է երկինքը։ Այս իմաստով, սրբազանը խօսեցաւ Աւետարանին վկայութեամբ աղօթքին ու անոր հետեւանքով երկինքը բացուելու դէպքերուն մասին, ու կապելով ներկային՝ չեշտեց, որ Լիբանանի այսօրուան կացութեան ներքեւ, Վեհափառ Հայրապետին կարիքաւորներուն հասնելու կոչը մեզ կը հրաւիրէ Ս. Ստեփանոս

սարկաւագին լուծը առնելու մեր վրայ՝ հոգեւորական թէ աշխարհական, որովհետեւ ոչ թէ սիտղոսը, այլ գործն է էականը։

Վեհարանի դահլիճին մէջ, Բարեչնորհ Գրիգոր Սրկ. Արապաթլեան արտասանեց բացման խօսքը, ուր Դպրեվանքի սարկաւագաց դասին անունով վերանորոգեց իր ուխտը հաւատարիմ մնալու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ու հետեւելու մարտիրոսին օրինակին։

Սուրբին նուիրուած չարականներու երգեցողութեան ու Բարչ. Նարեկ Սրկ. Ֆիլիկեանի կողմէ Աւետարանէն հատուածի մը ընթերցանութեան յաջորդեց Նորին Սրբութեան Հայրապետական պատգամը։

Վեհափառ Հայրապետ իր պատգամին մէջ անդրադարձաւ Ս. Ստեփանոս նախավկային ցուցաբերած երեք յատկութիւններուն, որոնք են՝ Աստուածսիրութիւնը, ծառայութիւնը կեանքի վերածելը եւ խոնարհութեամբ ճչմարիտ մեծութիւն ըլլալը։ Հայրապետը ըսաւ, որ «Քրիստոսի աշակերտ ըլլալ կը նշանակէ Քրիստոսի հետեւիլ, որ իր կարգին կը նշանակէ մեր կեանքը լեցնել Աստուծոյ Որդւոյն աշխարհ բերած արժէքներով։ Ս. Ստեփանոս ո՛չ միայն սիրեց զԱստուած, այլ այդ մէկը ծառայելով կեանքի վերածեց, որովհետեւ Աստուածսիրութիւն կը նշանակէ մարդասիրութիւն ու ծառայասիրութիւն։ Մեր ունեցուածքը կը պարտինք Աստուծոյ, իսկ Ս. Ստեփանոսի օրինակը մեզի կը յիշեցնէ, թէ մեր մեծութիւնը ոչ թէ աթոռով, գաւազանով, վկայականով կամ նիւթականով կը կերտենք, այլ Աստուածսիրութեամբ, մարդասիրութեամբ եւ ծառայասիրութեամբ։ Այսօր մենք կարիքը ունինք Ս. Ստեփանոսներու՝ հոգեւորական թէ աշխարհական, որովհետեւ սուրբը խորհրդանիշ ու պատգամ մըն է ճշմարիտ մեծութեան»։

Ձեռնարկը իր աւարտին հասաւ «Կիլիկիա» քայլերգով։

ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը իւրայատուկ առիթ կը ստեղծեն մեր առօրեայ հեւքոտ կեանքին մէջ, լայն տեղ տրամադրելու մեր ընտանեկան եւ ընկերային պարագաներուն։ Նոյնպէս, այս տօներուն առիթով, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետը, իր հայրական սիրոյ որպէս արտայայտութիւն, այցելութիւններ կու տայ գաղութին զանազան միութիւններուն եւ կաթողիկոսարանիս յարկին տակ գործող մանուկներուն եւ երիտասարդներուն։

Պուրճ Համուտի Ազգային Ծերանոց, Լիբանանահայ Օգնութեան Խաչի եւ Հանճոյ Հայ Կրթական Բարեսիրական Միութեան կեդրոններ

Երկուշաբթի, 30 Դեկտեմբերին, Վեհափառ Հայրապետը, ընկերակցութեամբ միաբան հայրերու, ուղղուեցաւ Պուրճ Համուտի Ազգային Ծերանոց, Լիբանանահայ Օգնութեան Խաչի եւ Հանճոյ Հայ Կրթական Բարեսիրական Միութեան կեդրոնները, ու իր օրհնութիւններով պարուրեց զանոնք։ Այցելութիւններուն

նպատակն էր իր գնահատանքն ու գօրակցութիւնը յայտնել կեդրոններուն կողմէ կատարուող բարեսիրական ու մարդասիրական աշխատանքներուն։

Այս առիթով Վեհափառ Հայրապետը նաեւ նիւթապէս օժանդակեց յիշեալ կառոյցներուն կողմէ կարիքաւոր ընտանիքներուն կատարուող օժանդակութեան։

Թոչնոց Բոյնի եւ Նարեկացի երգչախումբի փոքրիկներուն այցելութիւն

Երիտասարդութեան կողքին, Հայրապետը յատուկ հոգատարութիւն կ'ընծայէ մեր փոքրիկներուն։ Այս գծով, «Թռչնոց Բոյն»ի եւ Կաթողիկոսարանի «Նա-

րեկացի» երգչախումբին փոքրիկները ուրախացուց իր անակնկալ այցելութիւններով ու միացաւ անոնց կաղանդի տօնակատարութիւններուն։ Փոքրիկները Նորին Սրբութեան հրամցուցին Ամանորեան եւ Մ. Ծննդեան իրենց սորված երգերն ու արտասանութիւնները, եւ աւարտին ստացան նուէրներ։

Հայ Եկեղեցւոյ Համալսարանական Ուսանողներուն (Հ.Ե.Հ.Ո.Մ.)
եւ Հայ Համալսարանաւարտներու Համախմբումին (Հ.Հ.Հ.)
հետ հանդիպումներ

Շաբաթ, 29 Դեկտեմբերին, Հ.Ե.Հ.Ո.Մ.-ականները Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Կաթողիկոսին հետ սիրոյ սեղանի մը չուրջ համախմբուեցան ու կոկիկ յայտագիրով

մը նչեցին Ամանորն ու Մ. Ծնունդը: Նոյնպէս, Հ.Հ.Հ.-ն այցելեց Նորին Սրբութեան եւ Ամանորեան եւ Մ. Ծննդեան չնորհաւորանքին առընթեր իր երախտագիտութիւնը յայտնեց անցնող տարուան ընթացքին Հայրապետին ցուցաբերած հոգատարութեան համար:

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԸ 150 ՄԻԼԻՈՆ ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՈՍԿԻ ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Լիբանանէն ներս ստեղծուած տնտեսական–ընկերային դժուարութիւններու լոյսին տակ եւ նկատի ունենալով մեր ընտանիքներու եւ կառոյցներու դիմագրաւած տնտեսական դժուարութիւնները, Կաթողիկոսարանը 150 միլիոն լիբանանեան ոսկի յատկացուց Լիբանանի հայութեան հետեւեալ ձեւով.–

- 100 միլիոն կարիքաւոր ընտանիքներուն
- 10 միլիոն Արարատ օրաթերթին,
- 10 միլիոն Ազդակ օրաթերթին,
- 10 միլիոն Զարթօնք օրաթերթին,
- 10 միլիոն Օգնութեան Խաչին,
- 5 միլիոն Ազգ. Ծերանոցին,
- 5 միլիոն Հայ Կրթական եւ Բարեսիրական Միութեան,
- 5 միլիոն Զուարթնոց Կեդրոնին:

ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Տ. ԼԵՒՈՆ ԵՒ Տ. ՕՇԻՆ ԱԲԵՂԱՆԵՐԸ ՍՏԱՑԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՍՏԻՃԱՆ

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան երիտասարդ միաբան հայրերէն Հոգշ. Տ. Լեւոն Արդ. Եղիայեան եւ Հոգշ. Տ. Օշին Արդ. Ջուալերթճանեան ստացան Վարդապետական Մասնաւոր Իշխանութեան չորս աստիճաններ։

Կիրակի, 29 Դեկտեմբերին, հանդիսապետութեամբ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. կաթողիկոսին, Անթիլիասի Մայրավանքի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ, յընթացս Ս. եւ Անմահ Պատարագին տեղի ունեցաւ Վարդապետական Գաւազանի տուուչութեան արարողութիւն, ձեռամբ Գերշ. Տ. Շահէ Եպս. Փանոսեանին եւ խարտաւիլակութեամբ Հոգշ. Տ. Տաճատ Վրդ. Աչըգեանին։

Պատարագի ընթացքին, ընծայեալները՝ ձեռնադրիչ Սրբազանին եւ խարտաւիլակ Հայր Սուրբին առաջնորդութեամբ ուղղուեցան առեան, ուր կատարուեցաւ հաւատքի քննութիւն. ընծայեալները նգովեցին բոլոր աղանդաւոր հերձուածողները ու անոնց ուսուցումները եւ հաստատեցին իրենց հաւատարմութիւնը ուղղափառ դաւանանքին ու անոր ջատագով բոլոր հայրապետներու ուսուցումներուն։ Ապա, ձեռնադրիչ Սրբազանը անոնց չնորհեց Ս. Գրիգոր Տաթեւացիին կողմէ սահմանուած Վարդապետութեան մասնաւոր իշխանութեան չորս աստիճանները եւ յանձնեց Վարդապետական գաւազանը։

Տուուչութեան աւարտին, Սրբազան Հայրը յաւուր պատշաճի քարոզեց՝ իբրեւ նիւթ ունենալով «Ինչպէ՞ս չահարկել դրամը» Քրիստոսի պատմած առակը։ Ցիչեալ առակին լոյսին տակ, ան խօսքը ուղղելով նորընծայ վարդապետներուն՝ յիշեցուց, որ «Հոգեւորականին կեանքը կը սկսի աշխատանքի եւ ծառայութեան իտէալով Ս. Խորանին առջեւ կնքուած ուխտադրութեամբ, որպէսզի Աստուծոյ օգնականութեամբ նաեւ հասնի մինչեւ գերագոյն զոհողութեան ու յաւիտենական

կեանք։ Ուստի, Վարդապետական աստիճանի տուուչութիւնը ձեր անձերուն ընծայուած մասնաւոր պատիւ մը չէ, այլ առիթ է վերյիշելու, որ Աստուծոյ հետ ձեր հաստատած ուխտադրութիւնը սկիզբ առաւ եկեղեցւոյ սուրբ յարկին տակ, երբ աչխատանքի եւ ծառայութեան խոչալով ծունկի եկաք Ս. Խորանին առջեւ»։ Վերջապէս, ձեռնադրիչ Սրբազանը յորդորեց գանոնք՝ ըսելով. «Նախանձախնդիր եղէք ձեր նկարագիրին ու կենցաղին հանդէպ ու գանոնք պահեցէք հաւատքի պատուանդանին վրայ, որպէսզի ձեր կոչումի իրականացման համար կարենաք յատակութեամբ քալել ձեր ճամբան, միչտ յիչելով, որ միայն Աստուծոյ կողմէ տրուած հաւատքով կարելի է լեռները տեղաչարժի ենթարկել։ Այդ հաւատքի տարածումին համար կանչուած էք. այս հաւատքը պէտք է ապրիք դուք եւ ձեր անձերէն դուրս պէտք է տարածէք նաեւ ձեր չրջապատին մէջ» եզրափակեց ան։

Ս. Պատարագէն ետք, երկու վարդապետներն ու խարտաւիլակ Հայր Սուրբը, ձեռնադրիչ Սրբազանին առաջնորդութեամբ, բարձրացան Նորին Սրբութեան մօտ, ուր ընծայեալները ստացան անոր Հայրապետական օրհնութիւնն ու բարեմաղթութիւնները։

Նչենք, որ Շաբաթ, 28 Դեկտեմբերի երեկոյեան, աբեղաները Նորին Սրբութեան նախագահութեամբ եւ միաբան հայրերու ներկայութեամբ, Վեհարանի դահլիճին մէջ, պաչտպանեցին իրենց աւարտաճառերը։ Հայր Լեւոնին աւարտաճառին նիւթն էր «Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսներն Ու Կիլպէնկեաննները», իսկ Հայր Օչինինը՝ «Բերիոյ Թեմի Քաղաքական Ժողովի Նախագահին Նամակները Պետրոս Ա. Եւ Խորէն Ա. Կաթողիկոսներուն Եւ Կաթողիկոսական Տեղապահներուն»։

ՀԱՅ ԴԱՏ

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՋԵՐՄՕՐԷՆ Կ'ՈՂՋՈՒՆԷ ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱՉՈՒՄԸ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ ԿՈՂՄԷ

Իմանալէ ետք Միացեալ Նահանգներու ծերակոյտին կողմէ միաձայնութեամբ Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչումը, Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետը հետեւեալ յայտարարութիւնը կատարեց.-

«Ջերմօրէն կ'ողջունենք այս եզակի իրագործումը՝ Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչման մեր հաւաքական պայքարի ճանապարհին վրայ: Արդարեւ, այս գծով կարեւոր դեր ունեցաւ Միացեալ Նահանգներու Հայ Դատի մարմինները ու յատկապէս Ուաշինկթընի մէջ գործող Հայ Դատի Գրասենեակը: Անցնող տարիներու ընթացքին Ուաշինկթընի մէջ մենք այցելած ենք յիշեալ գրասենեակը եւ բաջալերած ենք Հայ Դատի նուիրեալներուն աշխատանքը եւ մեր հայրապետական պատգամն ու օրհնութիւնը փոխանցած: Նաեւ հանդիպումներ ունեցած ենք հայ ժողովուրդի ու յատկապէս Հայ Դատի բարեկամ պետական պատասխանատուներու հետ: Ահա թէ ինչու մենք յատուկ ուրախութեամբ կ'ողջունենք այս կարեւոր նուաճումը, որ հետեւանքն է հաւաքական ու հետեւողական աշխատանքի:

Այս ուրախ առիթով, մեր բարձր գնահատանքը կը յայտնենք Միացեալ Նահանգներու Ծերակոյտին՝ այն սպասումով, որ ներկայացուցիչներու տունէն եւ ծերակոյտէն ետք Միացեալ Նահանգներու նախագահը եւս վճռական քայլ մը առնէ այս ուղղութեամբ:

Փառք ու յարգանք իր բռնաբարուած իրաւունքներու պայքարին նուիրուած հայ ժողովուրդին»:

ԴՊՐԵՎԱՆՔ

ՀՈԳԵՄՏԱՒՈՐ ԿԵԱՆՔԸ ԴՊՐԵՎԱՆՔԷՆ ՆԵՐՍ

Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԾԲՆԱՑԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ, Ս. ՄԱՐՈՒԳԷ ՁԳՆԱՒՈՐԻՆ ԵՒ Ս. ՄԵԼԻՏՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ ՏՕՆԸ ԴՊՐԵՎԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

Շաբաթ, 14 Դեկտեմբերի երեկոյեան, Ս. Աստուածածին մատրան մէջ նչուեցաւ Ս. Յակոբ Մծբնացի Հայրապետին, Ս. Մարուգէ Ձգնաւորին եւ Ս. Մելիտոս Եպիսկոպոսին տօնը։ Երեկոյեան կիրակնամուտից ժամերգութենէն ետք, պատարագեց եւ յաւուր պատշաճի քարոզեց՝ Հոգշ. Տ. Յակոբ Արդ. Եագուպեան։ Հայր Սուրբը իր քարոզին մէջ ըսաւ. «Պէտք է Ս. Յակոբի նման հաւատք, յոյս, վստահութիւն, համբերութիւն եւ կամք ունենանք, որպէսզի մենք եւս երբ հասնինք մեր ընթացած ճամբուն աւարտին, քաղենք մեր աշխատանքին պտուղը»։

Պատարագէն ետք, Ուսանողական խորհուրդի կազմակերպութեամբ, Դպրեվանքի «Բրաբիոն Տումանեան» հանդիսասրահին մէջ երրորդ ժառանգաւորացի սանները ներկայացուցին օրուան տօնին առնչուող բեմադրութիւն մը, որուն ընթացքին անընդմիջաբար կարդացուեցաւ սրբոց վարքն ու գործունէութիւնը։

Աւարտին, Դպրեվանքի Տեսուչ՝ Հոգշ. Տ. Պօղոս Վրդ. Թինքճեան փոխանցեց իր սրտի խօսքը, չեչտելով Ս. Յակոբի ունեցած անվհատ յոյսն ու վստահութիւնը Աստուծոյ նկատմամբ։

ԴՊՐԵՎԱՆՔԻ ԱՄԱՆՈՐԸ

Ուրբաթ, 20 Դեկտեմբերի երեկոյեան, Դպրեվանքի մեծ ընտանիքը իր Հովուապետով, Տեսչական կազմով, Տիկնանց խորհուրդով, աշակերտներով ու պաշտօնեաներով նչեց Դպրեվանքեան կաղանդը։

Ընթրիքի հաւաքին սկիզբը, ամանորեայ տօնական երգերով Դպրեվանեցիներ մեծ խանդավառութեամբ ճոխացուցին մթնոլորտը։ Ապա, Դպրեվանքի Տեսուչը խօսք առնելով, գոհութիւն յայտնեց Աստուծոյ Անոր պարգեւած բարիքներուն ու վայելքներուն համար, իր ուրախութիւնն ու չնորհակալութիւնը յայտնեց Վեհափառ Հօր, որ իր հովանաւորութիւնը անպակաս կը պահէ Դպրեվանքէն եւ ջանք չի խնայեր Դպրեվանքի բարօրութեան ու Կաթողիկոսարանի ծաղկման համար։ Խօսքի աւարտին, Հայր Սուրբը չնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ պարոն Սերժ Տէկիրմէնճեանին, որ օրուան ճոխ սեղանին բարերարն էր, յուշանուէր մը փոխանցելով անոր։

Ապա, Վեհափառ Հայրապետը իր Հայրապետական պատգամը փոխանցեց Դպրեվանքին, յայտնելով իր ուրախութիւնն ու երկար տարիներու կապուածութիւնը Դպրեվանքին։ Նորին Սրբութիւնը ըսաւ, որ «Դպրեվանքը սովորական դպրոց մը չէ, այլ մարդոյժի աղբիւր է եւ հիմքն ու առանցքն է Անթիլիասին, ուր կը պատ–

բաստուին աշակերտներ՝ առաքելութեան համար»: *Վեհափառ Հայրապետը բոլորին մաղթեց առողջ ու խաղաղ Նոր Տարի մը։*

Վեհափառին մեկնումէն եառ, Դպրեվանեցիներ նոյն խանդավառութեամբ դիմաւորեցին Կաղանդ Պապուկը, որուն առաջարկով Դպրեվանեցիներ իրենց տաղանդները ցոյց տալով, առաւել եւս ճոխացուցին մթնոլորտը։ Ուսանողական Խորհուրդին կողմէ պատրաստուած աւանդական «Կաղանդչէք»ը ընթերցուեցաւ, որմէ եառ Կաղանդ Պապուկը Նոր Տարուան իր մաղթանքը տալէ եառ, կաղանդի նուէրները ծառին տակ թողելով մեկնեցաւ։

Կաղանդ Պապուկին մեկնումէն եառ Տեսուչ Հայր Սուրբը իր սրտի խօսքին մէջ չնորհաւորելէ ու բարեմաղթութիւններ փոխանցելէ եառ Դպրեվանքի պաշտօնէութեան, սաներուն յորդորեց արժեւորել կաղանդի ծառին չուրջ եղող մարդիկը, փոխանակ արժեւորելու ծառին տակի նուէրը։ Ան յայտնեց, թէ Դպրեվանքի մեծ ընտանիքը հարուստ է իր եղբայրներու մեծ թիւով, որոնք մէկական նուէրներ են։ Ապա, ան Տեսչութեան անունով չնորհաւորեց բոլորին նոր տարին, առողջութիւն ու յաջողութիւն մաղթելով սաներուն ծնողներուն ու հարազատներուն։

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵՒ Ս. ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼՆԵՐՈՒ ՏՕՆԻ ՆՇՈՒՄ

Ուրբաթ, 29 Նոյեմբերին, Երեկոյեան ժամերգութենէն եառ, նախագահութեամբ Դպրեվանքի Տեսուչ՝ Հոգշ. Տ. Պօղոս Վրդ. Թինքճեանի եւ մասնակցութեամբ Տեսչական անդամներուն, միաբան հայրերու եւ դպրեվանեցիներուն, տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր նախատօնակ եւ Ս. Պատարագ Հայ Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ Առաջին Լուսաւորիչներու տօնին առիթով։

Նախատօնակէն եառ պատարագեց ու յաւուր պատշաճի քարոզեց՝ Հոգշ. Տ. Սարգիս Արդ. Աբրահամեան, որ իր քարոզին մէջ չեշտեց Աստուծոյ խօսքը ունկնդրելու ու գանիկա իրագործելու հրամայականը։

Ս. եւ Անմահ Պատարագէն եառ ներկայացուեցաւ Ս. Թադէոս եւ Ս. Բարթողիմէոս առաքեալներու տօնին նուիրուած յայտագիր մը՝ կազմակերպութեամբ Դպրեվանքի Ուսանողական Խորհուրդին։ Յայտագիրը ներկայացուցին Դ. Ժառանգաւորացի սաները։ Բացման խօսքով հանդէս եկաւ Ժագ Ֆաննունեան, որ չեշտեց գոյգ առաքեալներու տօնին աւանդութեան կարեւորութիւնը Դպրեվանքին մէջ։ Ապա, Դ. Ժառանգաւորացի աշակերտները երգեցին առաքեալներուն տօնին նուիրուած «Երանելի Սուրբ Առաքեալք» չարականը, որմէ եառ հերթաբար Երուանդ Պիթարեանն ու Ժագ Ֆաննունեանը ներկայացուցին Ս. Թադէոս եւ Ս. Բարթողիմէոս առաքեալներու վարքն ու գործունէութիւնը։ Ապա, Գէորգ Եագուպեան ներկայացուց քրիստոնէութեան նախընթացը Հայաստանի մէջ մինչեւ Դ. դար, որմէ եառ Երուանդ Եղիայեան աւետարանէն ընթերցեց գոյգ առաքեալներուն առաքելութեան կոչուելու հատուածները։

Յայտագրի աւարտին, Տեսուչ Հայր Սուրբը կատարելով փակման խօսքը, չեշտեց արմատներու հնութեան գիտակցելու կարեւորութեան մասին, ցոյց տալով թէ եկեղեցւոյ առաքելականութիւնը անուն ըլլալէ անդին, պահուելիք արժէք մըն է իր բոլոր ազդակներով։ Ան յիշեցուց, թէ «Ս. Թադէոս եւ Ս. Բարթողիմէոս առաքեալները Քրիստոնէութեան սերմերը ցանեցին Հայաստանի մէջ, եւ իրենց արիւնով ողողեցին այդ հողը, որուն վրայ ծաղկեցաւ ու պտղաբերեց Հայ Առաքելական Եկեղեցին»։

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 150-ԱՄԵԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՄԵՐԳ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Ուրբաթ, 13 Դեկտեմբերի երեկոյեան ժամը 8:00-ին, հովանաւորութեամբ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Կաթողիկոսին, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան «Շնորհալի» երգչախումբը, Պուրճ Համուտի Սրբոց Վարդանանց եկեղեցւոյ մէջ նչեց Կոմիտաս Վարդապետի ծննդեան 150-ամեակը։

Ղեկավարութեամբ Հոգշ. Տ. Զաւէն Վրդ. Նաճարեանի, աւելի քան 50 անդամներէ բաղկացած երգչախումբը եւ անոր ընկերակցող նուագախումբը, որ կ'ընդգրկէր ջութակ, քանոն, տուտուկ, դհոլ եւ դաշնակ, հրամցուցին մեր հանճարեղ եւ անկրկնելի Կոմիտաս Վարդապետին ազգագրական աշխատանքին չնորհիւ մեզի հասած հայ մշակոյթի հարստութենէն փունջ մը։

Նորին Սրբութեան Հայրապետական թափօրով եկեղեցի մուտքէն ետք, ելոյթը սկիզբ առաւ «Տէրունական Աղօթք»ով։ Բացման խօսքով հանդէս եկաւ Հոգշ. Տ. Անդրանիկ Արդ. Քիւրիւմեան։ Ան նչեց, որ «Թէեւ Հայոց Ցեղասպանութեան հետեւանքով Կոմիտաս Վարդապետի երաժշտական երթը ողբերգական ընդմի-

ջում մը ապրեցաւ ու «սրինգը կոտրեցաւ», սակայն երգը վերապրեցաւ։ «Շնորհալի» երգչախումբը եկաւ վերապրեցնելու կոմիտասեան աւանդութիւնները. անոր առաքելութիւնը կը չարունակէ մնալ հայ երգը կոմիտասեան չեչտով ու չունչով տարածել նոր սերունդներու հոգիներուն մէջ ու աւելիով մօտեցնել զանոնք հայ երգին ու երաժշտութեան»։

Ապա, եկեղեցւոյ փակեալ խորանին առջեւ կանգնած երգչախումբը հնչեցուց «Սուրբ, Սուրբ»ը, «Միայն Սուրբ»ը եւ «Ամէն Հայր Սուրբ»ը, Յովիկ Թաֆրանեանի մեներգութեամբ «Ցայս յարկ»ը, «Տէր Ողորմեա՛»ն եւ «Տլէ Եաման»ը, «Քրիստոս ի մէջ» եւ «Քրիստոս պատարագեալ»ը, որոնց քառաձայն կատարումները բաւարար էին ստեղծելու փոքրիկ պաշտամունքային արարողութիւն մը, որ կարծես եկեղեցւոյ մէջ բերաւ նաեւ Կոմիտասի ոգեղէն ներկայութիւնը։ Այնուհետեւ Շողիկ Թորոսեանի կատարած «Անտունի»ն ու «Մի Գեղեցիկ Պարզ Գիշէր էր»էն ետք, հնչեցուց մեր ամէնէն յուզիչ երգերէն մին՝ «Կռունկ»ը, որ մարմնաւորումն է մեր հայրենի հողին կարօտին։ Երգուեցան նաեւ «Ել, Ել», «Առաւօտ Լուսաբեր», Կարինէ Անդրանիկեանի մենակատարողութեամբ «Ջինար ես»ը, եւ ժողովրդականութիւն վայելող ոգեշունչ երգեր՝ «Հարբրբան», «Հայրենեաց Սիրով», «Շողեր Ջան», «Ո՛հ Ինչ Քաղցր Բան», «Ջար Ջընգը», «Խսօր Ուրբաթ է» ու «Ջուր Կու Գայ Վերին Սարէն»։ Նչենք, որ հանդիսատեսը վայելեց նաեւ «Շուշիկի» դաշնակի բաժինը։

Համերգի աւարտին Վեհափառ Հայրապետը փոխանցեց իր Հայրապետական պատգամը։ Ան ըսաւ, որ «Անմահանուն Կոմիտաս Վարդապետ, երկիւմէն լսելով իր դաշնաւորումներուն եւ յօրինումներուն գեղեցիկ ու հարազատ կատարումը, պիտի գնահատէր այս երեկոն, որուն ընթացքին «Շնորհալի»ն դարձաւ աւելի շնորհալի։ Աստուածաշունչը կ'ըսէ, որ հողէն կու գաւիմ եւ հող պիտի դառնաւիմ, սակայն գերեզմանէն վեր կը մնան անոնք, որոնք իրենց կեանքը հարստացուցած են արժէքներով։ Կոմիտաս պարզ հոգեւորական մըն էր, սակայն, հաւատովն ու հաւատարմութեամբ կենսագործեց իր կոչումը երաժշտական մարզէն ներս։ Մեր երաժշտութիւնը՝ հոգեւոր թէ ազգային, արտացոլումն է մեր ժողովուրդին ներքին ձգտումներուն, տագնապներուն, ինչպէս նաեւ տագնապէն բարձրացող յարութեան հաւատքին. այդ ոգին է, որ Կոմիտաս փոխանցեց նոր սերունդներուն»։ Ապարտին, Նորին Սրբութիւնը իր բարձր գնահատանքը յայտնեց երգչախումբին եւ նուագախումբին, որոնց հմտութեան չնորհիւ վերակենդանացաւ Կոմիտասը, եւ վերջապէս՝ ղեկավար Հայր Սուրբին, որ հակառակ ղեկավարման մասնագիտական ուսում չունենալուն, հետեւողական աշխատանքով կը յաջողեցնէ նման հսկայ գործ։

Արդարեւ, յատկանշականօրէն Հայրապետը լանջախաչ կրելու իրաւունքը պարգեւեց խմբավար Հայր Սուրբին, ինչպէս նաեւ Տեղեկատուական Բաժանմունքի վարիչ՝ Հոգշ. Տ. Յովակիմ Վրդ. Բանճանճեանին՝ առ ի գնահատանք իրենց տարած աշխատանքին։

Ելոյթը փակուեցաւ «Կիլիկիա» քայլերգով, որմէ ետք Առաջնորդարանի «Երջո Սամուէլեան - Եռագոյն» սրահին մէջ տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն եւ հիւրասիրութիւն։

ԲԱՐՍԵՂ ԿԱՆԱՉԵԱՆԻ «ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ» ՀԱՏՈՐՆԵՐՈՒՆ ՇՆՈՐՀԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Կաթողիկոսին եւ կազմակերպութեամբ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան մատենադարանի տեսչութեան, Հինգշաբթի, 19 Դեկտեմբերի երեկոյեան, Կաթողիկոսարանի «Կիլիկիա» թանգարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Բարսեղ Կանաչեանի «Երաժշտական երկերու ժողովածու» հատորներուն շնորհահանդէսը։

Ձեռնարկին բարի գալուստի խօսքը արտասանեց Կաթողիկոսարանի «Շնորհալի» երգչախումբի անդամներէն՝ Շողիկ Եփրեմեան։ Ան նշեց, թէ «Շնորհահանդէսը առիթ է մեծարելու Կոմիտաս Վարդապետի վաստակը տարածող ու իր կարգին հայ դասական ժողովրդային երաժշտութիւնը հարստացնող հայ մեծ երաժիշտ Բարսեղ Կանաչեանի»։

Հայկազեան Համալսարանի Հայկական Սփիւռքի Ուսումնասիրութեան կեդրոնի տնօրէն՝ Դոկտ. Անդրանիկ Տագէսեան ներկայացուց Բարսեղ Կանաչեանի կենսագրականը՝ չեշտը դնելով երաժշտական ասպարէզին մէջ անոր ունեցած ներդրումին։

Գերչ. Տ. Մեղրիկ Եպս. Բարիքեան վեր առաւ Կանաչեանի երաժշտական վաստակը ու կատարեց վերլուծութիւնը անոր երաժշտական հոգեբանութեան, փիլիսոփայութեան եւ արժէքաբանութեան՝ նշելով, որ Կանաչեան ո՛չ թէ աշակերտած

է Կոմիտասին, այլ ան երաժիշտ էր արդէն նախքան Կոմիտասի հանդիպիլը։ Սրբազանը ըսաւ, որ «Անկարելի է Կանաչեանը բաղդատել այս կամ այն երաժիշտին հետ, եւ ի դէպ՝ Կանաչեան միջագգային երաժշտութեան երկնակամարին վրայ գտնուող օտար երաժիշտներուն հետ համահաւասար արժէք ունի, երբեմն ալ՝ քիչ մը աւելի»։

Ապա, Մատենադարանի տեսուչ՝ Գերշ. Տ. Շահան Արք. Սարգիսեան արտասանեց իր խօսքը, ուր իր երախտագիտութիւնը յայտնեց Վեհափառ Հայրապետին «Երաժշտական Երկերու Ժողովածու» գործին իր տուած օրհնութեան եւ արտօնութեան՝ հակառակ դժուարին կացութիւններուն. նաեւ չնորհակալութիւն յայտնեց երկհատորեակի երկու մասնագէտներուն՝ երգահաւաք եւ երաժշտաբան՝ Պետրոս Ալահայտոյեանին եւ երաժշտական խմբագիր եւ համակարգչային նօթագրող՝ Դոկտ. Ծովիկ Մկրեան-Մարգարեանին, ինչպէս նաեւ մեկենասներուն։ Ան նաեւ յայտնեց, որ 2020 տարուան ընթացքին Երեւանի Կոմիտասի անուան թանգարան-հիմնարկին մէջ եւս պիտի կատարուի սոյն ժողովածուին չնորհահանդէսը։

Աւարտին իր Հայրապետական պատգամը փոխանցեց Նորին Սրբութիւնը։ «Երթէ այս պատերը լեզու ունենային՝ Կանաչեանին երգերը պիտի երգէին» ըսաւ ան եւ աւելցուց, որ իր աշակերտական օրերուն այս նոյն սրահին մէջ կը կազմակերպուէին բազմաթիւ ձեռնարկներ, ուր Կոմիտասի կողքին կ'երգուէին Կանաչեանին մշակումները։ Ան չեչտեց, որ երբեմն աշակերտները կը գերազանցեն իրենց ուսուցիչները, ինչպէս կարելի է սեպել Կանաչեանին պարագան, եւ կարեւորութեամբ ընդգծեց, որ Կանաչեան այլապէս Կոմիտաս մը եղաւ. այս գծով ան ափսոսաց, որ հայրենիքին մէջ հարկ եղած ուշադրութիւնն ու արժէքը չէ տրուած Կանաչեանի վաստակին։ Իր խօսքի աւարտին, ան իր գնահատանքը յայտնեց Շահան Սրբազանին, որ այս գործին նախաձեռնողը եղած էր ու նշեց, որ «Հայ Եկեղեցին ընդհանրապէս եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը յատկապէս իր յատկանշական ներդրումը ունեցած է եւ կը շարունակէ ու պիտի շարունակէ ունենալ հայ մշակոյթի զանազան բնագաւառներուն զարգացման եւ պահպանման եւ այս իմաստով իրագործում է»։

Նշենք, որ չնորհահանդէսի ընթացքին ներկաները հրապուրեց Դպրեվանքի «Արմաշ» երգչախումբը՝ երգելով Կանաչեանի «Հայրենի կարօտ»ը, «Ռազմերգ»ը եւ «Բամբ Որոտան»ը, եւ Շողիկ Թորոսեան՝ մեներգելով «Օրօր»ը, դաշնակի ընկերակցութեամբ Յասմիկ Գասպարեանի։

Ձեռնարկը իր աւարտին հասաւ «Կիլիկիա» քայլերգին խմբերգով։

ԼՈՒԲԵՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԷՆ

ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔ

Հրաւէրով ու նախագահութեամբ Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետին, 2 Դեկտեմբերի երեկոյեան, Անթիլիասի Մայրավանքէն ներս տեղի ունեցաւ մտաւորականներու հաւաք մը:

Վեհափառ Հայրապետը նախ պարզեց ներկաներուն Սիսի Կաթողիկոսարանի վերադարձի պահանջով Թուրքիոյ դէմ Կաթողիկոսարանի բացած դատին վերջին զարգացումները: Այս մասին անհրաժեշտ բացատրութիւններ տուաւ նաեւ Իրաւական Յանձնախումբի անդամներէն՝ Դոկտ. Նորա Պայրագտարեան: Ապա, անդրադառնալով Սփիւռքի պարզած ներկայ կացութեան, Վեհափառ Հայրապետը յիշեցուց, որ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան թեմերու վերակազմակերպման աշխատանքը ընթացքի մէջ է: Միաժամանակ, ան շեշտեց ողջ Սփիւռքի վերակազմակերպման ու վերաշխուժացման հրամայականը՝ ի խնդիր Հայաստանի, Արցախի եւ ազգային պահանջատիրութեան առաւել հզօրացման: Ան յայտնեց, որ այս գծով ինք նախնական աշխատանքներու լծուած է:

Մտաւորականներու հաւաքին երրորդ նիւթը Լիբանանը դիմագրաւող ներկայ տնտեսական տագնապն էր, յատկապէս՝ անոր հետեւանքները Լիբանանի հայութեան կեանքէն ներս: Այս հարցին շուրջ Վեհափառ Հայրապետին պարզած մտահոգութենէն ետք, ներկաներուն միջեւ տեղի ունեցաւ տեսակէտներու փոխանակում: Հաւաքի աւարտին, Նորին Սրբութիւնը շեշտեց հետեւեալ կէտերը.-

Ա) Լիբանանահայութիւնը, որպէս Սփիւռքի կարեւոր համայնքներէն մէկը, ինչպէս անցեալին, այսօ՛ր եւս առանցքային դեր ունի ընդհանրապէս մեր ժողովուրդի ու յատկապէս Սփիւռքի կեանքէն ներս: Հետեւաբար, կարելի բոլոր միջոցներով այս գաղութը պէտք է պահել զօրեղ ու աշխոյժ:

Բ) Լիբանանահայութիւնը եւս, բնականաբար, կը կրէ հետեւանքները Լիբանանէն ներս ստեղծուած տնտեսական տագնապին: Հետեւաբար, մեր բոլորին առաջնահերթ պարտաւորութիւնն է զանազան միջոցներով օժանդակութեան ձեռք երկարել մեր համայնքային կառոյցներուն ու ընտանիքներուն: Այս ծիրէն ներս հայրական կոչ կ'ուղղենք.-

- Լիբանանահայ գործարարներուն, որ ներկայ դժուար պայմաններուն գործէ չարձակեն իրենց հայ աշխատաւորները: Այս ձեւով օժանդակած կ'ըլլան անոնց ընտանիքներուն:

- Լիբանանահայ ունեւորներուն, որ մարդկային ու ազգային պարտականութիւն նկատեն ներկայ դժուար կացութեան մէջ օգտակար հանդիսանալ մեր կառոյցներուն, մեր դպրոցներուն ու կարիքաւոր ընտանիքներուն:

- Լիբանանահայ Հոգեւոր, համայնքային, կուսակցական, կրթական, բարեսիրական ու ընկերային կառոյցներուն, հանդիպումներու ճամբով խորհրդակցելու ու հաւաքական մօտեցումներ ճշդելու մեր համայնքը յուզող ներկայ մտահոգութիւններուն ու մարտահրաւէրներուն շուրջ:

- Մեր գաղութներուն, որոնք փոխանակ հեռուէն միայն դիտելու ու մտահոգուելու, նիւթապէս օժանդակեն Լիբանանի հայութեան կարիքներուն:

Վեհափառ Հայրապետը իր խօսքի աւարտին յայտարարեց.-

1) Կաթողիկոսարանը հարիւր միլիոն լիբանանեան ոսկի Լիբանանի Ազգային Առաջնորդարանի տրամադրութեան տակ կը դնէ, որպէս անմիջական օժանդակութիւն՝ յատկացուելու համար մեր կարիքաւոր ընտանիքներուն:

2) Արարատ, Ազդակ եւ Զարթօնք օրաթերթերուն կը յատկացնէ տասական միլիոն լիբանանեան ոսկի՝ առ ի գնահատանք ու զօրակցութիւն իրենց կատարած աշխատանքներուն:

ՆՈՐԻՆ ՍՐԲՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴՈՒՆԵՑ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄՕՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԵՍՊԱՆԸ

Երեքշաբթի, 3 Դեկտեմբերին, Վեհափառ Հայրապետը ընդունեց Լիբանանի մօտ Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպան՝ Վահագն Աթաբէկեանի այցելութիւնը:

Հանդիպումը առիթ մը եղաւ անդրադառնալու Հայաստանի ու Լիբանանի ներքին կացութիւններուն առնչուած շարք մը հարցերու:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՆ ՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ ԱՅՑԵԼԵՑԻՆ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ

Հինգշաբթի, 5 Դեկտեմբերին, Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետին այցելեցին Լիբանանի թեմի Ազգային Վարչութեան Կրօնական եւ Քաղաքական ժողովները՝ գլխաւորութեամբ Թեմի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Նարեկ Արք. Ալեէմէզեանին:

Առաջնորդ Սրբազանը, առաջին հերթին, իր շնորհակալութիւնը յայտնեց Վեհափառ Հայրապետին, որ 100 միլիոն լիբանանեան ոսկի յատկացուց հայ կարիքաւոր ընտանիքներուն եւ ընդհանուր գիծերով ներկայացուց Լիբանանի այժմու կացութեան ծիրէն ներս թեմը դիմագրաւող դժուարութիւնները ու յատկապէս Ազգ. Վարչութեան տնտեսական մտահոգութիւնները: Խօսք առին նաեւ Կրօնական եւ Քաղաքական ժողովներու ատենապետները: Անոնք պարգեցին քահանայ հայրերուն կատարած ծառայութիւնը եւ Առաջնորդարանին վարչական ու տնտեսական բնագաւառին առնչուած կարգ մը հարցեր:

Նորին Սրբութիւնը իր գնահատանքը յայտնեց Առաջնորդ Սրբազանին եւ զոյգ ժողովներուն, որոնք հակառակ մեզ շրջապատող տնտեսական դառն պայմաններուն, կը շարունակեն իրենց ծառայութիւնը բերել մեր ժողովուրդին՝ գլխաւորութեամբ Սրբազան հօր: Ան թելադրեց, որ անհրաժեշտ է առաւելագոյնը կատարել մեր ժողովուրդի կարիքներուն օգտակար ըլլալու գծով:

Այս առիթով, Հայրապետը անգամ մը եւս շեշտեց, որ անհրաժեշտ է ունեւոր ազգայիններ գործնապէս զօրավիգ կանգնին մեր եկեղեցւոյ, դպրոցներուն, կառոյցներուն, ընտանիքներուն եւ այլն: Աւարտին, ան դարձեալ վստահեցուց մեր Ս. Աթոռին ամբողջական զօրակցութիւնը Լիբանանի հայութեան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՅԱՏՈՒԿ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, 8 Դեկտեմբերին, Անթիլիասի Մայրավանքի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ մատուցուեցաւ Ս. եւ Անմահ Պատարագ: Պատարագի աւարտին, նախագահութեամբ

Ս. Աթոռոյս Գահակալ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Կաթողիկոսին, տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր արարողութիւն, 1988 թուականին Սպիտակի, Գիւմրիի եւ Վանաձորի մէջ տեղի ունեցած երկրաշարժին հետեւանքով զոհ գացած շուրջ 30.000 հայորդիներու հոգիներուն համար: Վեհափառ Հայրապետը, հոգեւոր հայրերը եւ հաւատացեալները միասնաբար իրենց աղօթքը ուղղելով Բարձրեալին՝ խնդրեցին, որ զոհերուն հոգիները լուսաւորէ, Իր հովանին անպակաս ընէ Հայաստան աշխարհին վրայէն եւ պահէ, պահպանէ ու զօրացնէ Արցախը եւ Սփիւռքը:

Յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի:

ՄԱՄԼՈՅ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՆԵՐԸ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՂ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՆԻՍՏԸ ՊԻՏԻ ԳՈՒՄԱՐՈՒԻ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

Շաբաթ, 7 Դեկտեմբերին, լիբանանահայ երեք օրաթերթերու տնօրէնները այցելեցին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետին: Այցելութեան նպատակը շնորհակալութիւն յայտնել էր անոր՝ «Հայ Մամլոյ Տարուան» առիթով եւ Լիբանանի ճգնաժամային պայմաններուն մէջ իր կատարած նիւթական աջակցութեան համար՝ լիբանանահայ երեք օրաթերթերուն:

Վեհափառ Հայրապետը գնահատելով օրաթերթերուն տարած աշխատանքը, վերաշեշտեց հայ մամուլին առաքելութիւնը շարունակելու անհրաժեշտութիւնը՝ հայապահպանման եւ հանրային կարծիքի ճիշդ հունաւորման դերակատարութիւնը ընդգծելով:

Այնուհետեւ, խորհրդակցութիւնները կեդրոնացան Անթիլիասի Մայրավանքին մէջ գումարուած Հայ Մամուլի Համահայկական Համաժողովէն բխած առաջադրանքները իրականացնելու կարելիութիւններուն վրայ: Տնօրէնները զեկուցեցին տարբեր լրատուամիջոցներու հետ կայացած խորհրդակցական հանդիպումներուն մասին: Գոյացած է արդէն ընդհանուր համաձայնութիւն համաժողովները հերթականութեամբ գումարելու անհրաժեշտութեան շուրջ:

Համաժողովէն բխած համակարգող խորհուրդը իր յառաջիկայ նիստը պիտի գումարէ Անթիլիասի մէջ, 2020-ի Փետրուարին: Խորհուրդին ներառուած էին Հայաստանի եւ Արցախի Հանրապետութիւններէն եւ Սփիւռքէն հետեւեալ մամլոյ պատասխանատուները.-

- Արամ Անանեան, Արմենփրէս լրատու գործակալութեան տնօրէն

- Սաթիկ Սէյրանեան, Հայաստանի լրագրողներու միութեան նախագահ

- Տիգրան Յարութիւնեան, լրատուամիջոցներու համահայկական ընկերակցութեան նախագահ

- Շահան Գանտահարեան, Ազդակ օրաթերթի տնօրէն

- Սեւակ Յակոբեան, Զարթօնք օրաթերթի տնօրէն

- Անի Եփրէմեան, Արարատ օրաթերթի տնօրէն

- Միքայէլ Հաճեան, Արցախի հանրային ռատիոյի աւագ վերլուծաբան

Նորին Սրբութիւնը, ողջունելով մամլոյ համահայկական դաշտի ձեւաւորման միտող այս նախաձեռնութիւնները՝ շեշտեց մամուլին դերակատարութիւնը հայկական հասարակական դաշտը բեւեռացումներէ հեռու պահելու, ինչպէս նաեւ կառուցողական մօտեցումներով համահայկական օրակարգերը համախումբ ձեւերով քննարկելու եւ հիմնահարցերու լուծման ուղիներ գտնելու ու միասին աշխատելու հրամայականը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐԸ ՀԵՌԱՁԱՅՆԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻԻՆ ՈՒՆԵՑԱՆ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԱՐԱՄ Ա. ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ՀԵՏ

Չորեքշաբթի, 11 Դեկտեմբեր 2019-ին, Հայաստանի Հանրապետութեան վսեմաշուք նախագահ Արմէն Սարգիսեան եւ Արցախի Հանրապետութեան վսեմաշուք նախագահ Բակօ Սահակեան հեռաձայնային հաղորդակցութիւն ունեցան Վեհափառ Հայրապետին հետ՝ մօտէն տեղեակ դառնալու ընդհանրապէս Լիբանանի ու յատկապէս Լիբանանի հայութեան դիմագրաւած ներկայ մարտահրաւէրներուն ու դժուարութիւններուն:

Նորին Սրբութիւնը այս գծով անհրաժեշտ տեղեկութիւնները փոխանցեց Հայաստանի ու Արցախի նախագահներուն: Անոնք իրենց գօրակցութիւնը յայտնեցին Լիբանանի հայութեան եւ խոստացան յառաջիկային դիմել գործնական քայլերու:

ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԲԻՒՐՈՆ ԱՅՑԵԼԵՑ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ

Ուրբաթ, 13 Դեկտեմբերին, Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Բիւրոյի ներկայացուցիչ՝ Յակոբ Տէր Խաչատուրեանի գլխաւորութեամբ, Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի անդամներ այցելեցին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետին:

Աւելի քան երկու ժամ տեւած հանդիպումը առիթ մը հանդիսացաւ ընդհանուր արժեւորումի ենթարկելու Հայաստանը, Արցախը, Սփիւռքը եւ ընդհանրապէս հայ ժողովուրդը դիմագրաւող մարտահրաւէրները: Կարեւորութեամբ շեշտուեցաւ համահայկական արժէքներու եւ ձգտումներու շուրջ համախմբուելու հրամայականը:

Վեհափառ Հայրապետն ու Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի ներկայացուցիչները նաեւ խորհրդակցութեամբ ողջունեցին Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Ծերակոյտին կողմէ Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչումը:

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՏՆՕՐԷՆԸ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 15 Դեկտեմբերին, Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետը ընդունեց «Հայաստան» Համահայկական Հիմնադրամի տնօրէն Հայկակ Արշամեանը: Հանդիպումին նաեւ ներկայ էր Լիբանանի մօտ Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպան՝ Վահագն Աթաբէկեան:

Հանդիպումը առիթ մը եղաւ ընդհանուր անդրադարձ կատարելու Համահայկական Հիմնադրամին աշխատանքներուն եւ յառաջիկայ ծրագիրներուն:

Յայտնենք, որ դեսպան Աթաբէկեան եւ Հիմնադրամի տնօրէն Արշամեան նաեւ ներկայ գտնուեցան առաւօտեան Անթիլիասի Մայրավանքի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ մատուցուած Ս. եւ Անմահ Պատարագին:

ԻՐԱՆԻ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

Շաբաթ, 28 Դեկտեմբերին, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. Կաթողիկոս ընդունեց Իրանի դեսպանատան մշակոյթի եւ քաղաքական հարցերու պատասխանատու՝ Տոքթ. Ապպաս Խամայարը, ընկերակցութեամբ իր երկու խորհրդականներուն:

Հանդիպումը առիթ մը հանդիսացաւ անդրադառնալու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան եւ Իրանի Իսլամական Հանրապետութեան միջեւ շարունակուող միջ-կրօնական երկխօսութեան յառաջիկայ ծրագիրներուն:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՔԱՐՈԶ
Ս. ԱԹՈՌՈՅՍ ՄԻԱԲԱՆՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ

ԿԻՐԱԿԻ, 1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2019: Բ. ՅԻՍՆԱԿԻ:

Կաթողիկոսարանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ պատարագեց ու քարոզեց՝ Հոգշ. Տ. Վահրիճ Վրդ. Ղարախանեան:

ԿԻՐԱԿԻ, 8 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2019: Գ. ՅԻՍՆԱԿԻ: ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲԱՅ ՊԱՀՈՑ:

Կաթողիկոսարանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ պատարագեց ու քարոզեց՝ Հոգշ. Տ. Զարեհ Վրդ. Սարգիսեան:

ԿԻՐԱԿԻ, 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2019: Դ. ՅԻՍՆԱԿԻ:

Կաթողիկոսարանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ պատարագեց ու քարոզեց՝ Հոգշ. Տ. Վիգէն Վրդ. Տալգլճեան:

ԿԻՐԱԿԻ, 22 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2019: Ե. ՅԻՍՆԱԿԻ:

Կաթողիկոսարանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ պատարագեց ու քարոզեց՝ Գերշ. Տ. Շահան Արք. Սարգիսեան:

ԿԻՐԱԿԻ, 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2019: Զ. ՅԻՍՆԱԿԻ: ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ ՍՈՒՐԲ ԾՆՆԴԵԱՆ ՊԱՀՈՑ:

Կաթողիկոսարանի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ պատարագեց ու քարոզեց՝ Հոգշ. Տ. Անդրանիկ Արդ. Քիւրքիւմեան: